Міністерство культури і мистецтв України

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Харків ХДАК 1999

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

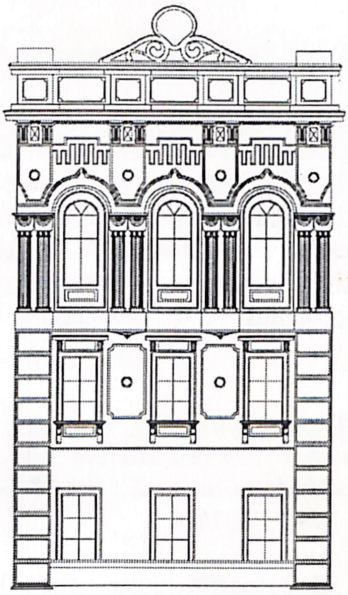

до 70-річчя з дня заснування

ХАРКІВ ХДАК 1999

ББК 74.58 (4УКР–2ХАР)
УДК 378.600.8 (477.54–25) (091)
Х-21

Друкується за рішенням Ученої ради
Харківської державної академії культури

Авторський колектив: В. М. Шейко, М. В. Дяченко, Т. В. Бутько, А. Ф. Воловик, І. В. Зборовець, М. М. Каністратенко, О. В. Кравченко, В. І. Курисько, Н. М. Кушнаренко, В. З. Фрадкін

Наукові редактори: В. М. Шейко, М. В. Дяченко, Н. М. Кушнаренко, В. З. Фрадкін

Художнє оформлення: А. Ф. Воловик, І. Р. Хлюпіна

Харківська державна академія культури: до 70-річчя з дня заснування / Шейко В.М., Дяченко М.В., Кушнаренко Н.М. та ін. — Х.: ХДАК. —224с.
ISBN 966-7352-18-8

Монографія присвячена 70-річчю з дня заснування Харківської державної академії культури— фундатора бібліотечної та культурологічної освіти в Україні. Висвітлюється історія становлення та розвитку, основні напрями освітньої, наукової, культурно-творчої діяльності.

Для викладачів, студентів, науковців, працівників бібліотечно-інформаційних та культурологічних установ.

ISBN 966-7352-18-8

© Харківська державна академія культури, 1999

Основні етапи становлення та розвитку академії

1925

Заснування факультету політичної освіти при Харківському інституті народної освіти

1929

Реорганізація факультету політичної освіти Харківського інституту народної освіти у самостійний вищий навчальний заклад — Харківський інститут політичної освіти

1930

Інститут реформовано в Харківський інститут комуністичної освіти

1931

Інститут перейменовано у Всеукраїнський інститут комуністичної освіти

1935

Реорганізація Інституту комуністичної освіти в Український бібліотечний інститут

1939

Український бібліотечний інститут перейменовується у Харківський державний бібліотечний інститут

1941

На період воєнного часу в зв'язку з необхідністю евакуації в м. Кзил-Орду Казахської РСР і в перші повоєнні роки працює на правах факультету Харківського державного педагогічного інституту

1947

Поновлення діяльності Харківського державного бібліотечного інституту

1964

Харківський державний бібліотечний інститут реорганізовано в Харківський державний інститут культури

1998

На базі ліквідованого Харківського державного інституту культури створено Харківську державну академію культури

Ректорат академії

Ректор
Василь Миколайович ШЕЙКО,
кандидат історичних наук, професор,
дійсний член Міжнародної академії інформатизації,
академік Української академії наук
національного прогресу, дійсний член
Російської академії наук

Перший проректор
Микола Миколайович КАНІСТРАТЕНКО,
кандидат історичних наук, доцент

Проректор з наукової роботи
Микола Васильович ДЯЧЕНКО,
доктор філософських наук, професор

Проректор
з навчально-методичної роботи
Адольф Фалейович ВОЛОВИК,
кандидат педагогічних наук,
професор, дійсний член Академії
педагогічних і соціальних наук Росії

Проректор
з адміністративно-господарчої роботи
Олександр Григорович
ГОЛЬШЕЙДЕР

Керівники відділів

Людмила Григорівна КУЗНЕЦОВА,
начальник відділу кадрів

Лариса Петрівна СЕМЕНЕНКО,
завідуюча бібліотекою

Валентина Миколаївна ЛОРІНА,
головний економіст

Людмила Іванівна **КОЛЕСНИК**,
начальник навчальної частини

Наталя Михайлівна **ОСТРІЩЕНКО**,
головний бухгалтер

Любов Іванівна **КУРИЛО**,
науковий секретар

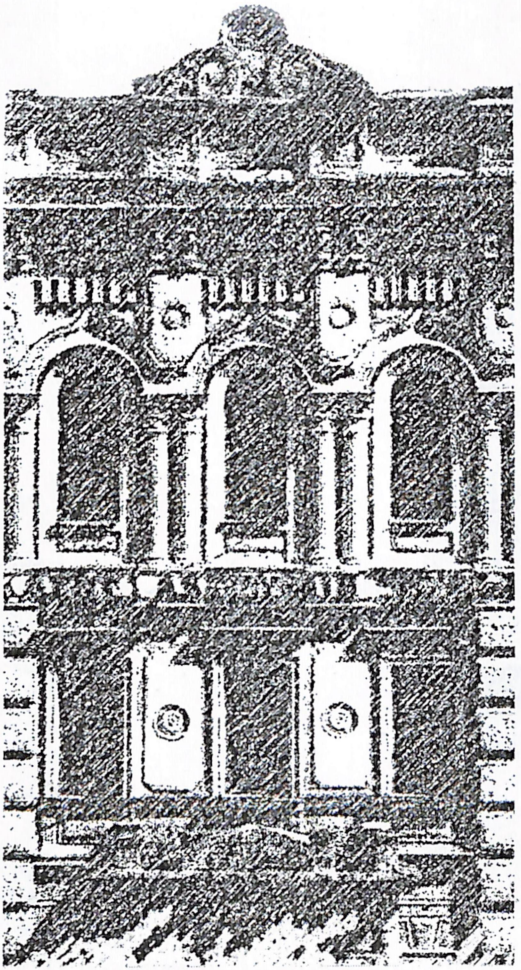

Академія культури

З історії Харківської державної академії культури

Харківська державна академія культури — це єдиний вищий навчальний заклад в Україні, підґрунтя якого закладалось потужними зусиллями передової Харківської інтелігенції протягом другої половини XIX — початку XX ст. разом із розвитком просвітницького руху. Саме в Харкові В. Я. Данилевський у праці «Народний дім та його суспільно-виховне значення» (1898 р.) уперше науково обґрунтував питання необхідності організації культурного дозвілля населення, побудував Палац культури (Народний дім) — цілий культурно-освітній комплекс — з театральною залою на 1056 місць, приміщенням для занять хорових, оркестрових, драматичних колективів, безплатною бібліотекою і залом для читання літератури, картинною галереєю, дитячим майданчиком, курсами крою і шиття тощо.

Підвалини бібліотечно-бібліографічної книговидавничої та книготорговельної справи, музейництва, теорії та історії культури, театрознавства тощо закладалися у нашому місті в працях і практичній діяльності Х. Алчевської, М. П. Балліна, Д. І. Багалія, К. І. Рубинського, Є. К. Редіна, М. Ф. Сумцова, Л. Б. Хавкіної, Ф. І. Шміта.

На початку XX ст. Харків став Всеросійським методичним центром із питань культурно-освітньої роботи, і саме тут у 1915 р. проведено перший в історії з'їзд з цього напряму, який був поштовхом до організації з 1916 р. курсів підготовки диригентів народних хорів, бібліотекарів, театральних режисерів, екскурсоводів, інструкторів культурно-освітньої роботи тощо.

Напередодні 20-х років Харків став найбільшим вузівським центром України. У місті діяло 10 вищих навчальних закладів, більшість з яких була створена спільними зусиллями громадських організацій.

Але невиправданий нічим 70-річний соціальний експеримент із побудовою за залізними ґратами окремої тоталітарної держави нового суспільства не тільки порушив історичний зв'язок часів і відкинув його з магістрального шляху розвитку людства, він дуже боляче вдарив по його інтелектуальній частині, знищив або підкорив її творчу індивідуальність на користь нової ідеології.

Видатні досягнення харків'ян на культурно-освітній ниві були спочатку відкинуті як наслідок старого режиму. Просвітництво харківської інтелігенції, якому заздрили видатні діячі культури на Заході і яке будувалось на пріоритетах загальнолюдських цінностей і несприйманні диктатури будь-якого класу, безумовно, не вписувалось в ідеологічні догмати нової влади. Були закриті або самоліквідовані «Товариства», «Комітети», «Спілки», «Просвіти» тощо. Харківське товариство поширення в народі грамотності, цей феномен просвітницького руху, яке за соціалістичне спрямування поглядів більшості його членів не змогли знищити царські урядовці, не витримало більшовицької атаки і у 1920 р. було ліквідовано.

Зі встановленням радянської влади в Україні почалась перебудова вищої школи. В 1920 р. на базі вищих педагогічних курсів створено Академію теоретичних знань, до складу якої ввійшли два інститути: суспільних і фізико-математичних наук. Проте вже в червні 1921 р. її було ліквідовано, а з 18 травня того ж року почав діяти «ХІНО» — Харківський інститут народної освіти, спочатку з двома факультетами: соціального виховання і професійної освіти. У 1925 р. відкрито факультет політичної освіти, який у вересні 1929 р. реорганізовано в Харківський (з 1930 — Всеукраїнський) інститут комуністичної освіти з трьома факультетами: бібліотечним, музейно-екскурсійним і шкільної роботи. Першими викладачами нового єдиного освітньо-культурного навчального закладу в Україні були всесвітньо відомі вчені: історики-академіки Д. І. Багалій, В. П. Бузескул, проф. М. Г Редін, філолог і академік О. І. Білецький, проф. О. В. Ветухов, мистецтвознавець С. А. Таранущенко, музикознавець Л. Л. Полферов, краєзнавець Л. Г. Ковалевський та ін. Восени 1931 р. для підготовки науковців бібліотечного профілю у ВУІКО створено аспірантуру при кафедрі бібліотекознавства. Суттєвий внесок у створення харківської наукової та освітянської школи бібліотекознавства зробила Н. Я. Фрідьєва.

Головний корпус академії, 1903 р.

У 1935 р. бібліотечний факультет став базою нового вищого навчального закладу — Українського бібліотечного інституту з двома факультетами: працівників масових бібліотек і працівників бібліотек для дітей. Інститут мав вечірнє відділення і філію у Києві, випускав кваліфікованих організаторів-методистів бібліотечної роботи і викладачів спеціальних дисциплін для технікумів. У 1938 р. відкрито аспірантуру із спеціальностей: методика роботи з читачем, література для дітей, бібліографія. З 1939 р. нову сторінку своєї історії він розпочав уже як Харківський державний бібліотечний інститут, у складі якого налічувалося три факультети: бібліотекознавства, бібліотек для дітей і юнацтва, бібліографії. Існували заочне відділення, філії в Києві та Одесі. У 1940 р. вийшов друком перший випуск «Ученых записок ХДБІ». Фактично це була перша в Україні бібліотечна академія з високим рівнем освіти для того часу. У 1940/41 навчальному році тут отримували освіту більше 1000 студентів.

На початку війни діяльність ХДБІ була перервана. Здійснити евакуацію єдиного в Україні бібліотечного інституту в Кзил-Орду не вдалося. Під час окупації Харкова була повністю знищена матеріальна база інституту — цінне обладнання 8 кабінетів і 3-х лабораторій, бібліотека, яка налічувала понад 130 тисяч книг. Викладачі і студенти ХДБІ пройшли крізь жорстокі 1941–1945 роки, зазнали втрат. Загинули педагоги І. Рогоцький, Д. Рутковський, П. Ф. П'ятакович — один із керівників партизанського руху на Харківщині. Студентка II курсу Т. П. Комісаренко вже 24 червня 1941 р. пішла на фронт медсестрою. Зв'язківцем на фронті була студентка Д. А. Кумок, механіком авіазагону — студентка З. В. Гімальдінова. Багато викладачів, випускників, студентів удостоєні високих урядових нагород, а випускники Г. Балицький та І. М. Філіпповський — звання героя Радянського Союзу.

Складним було відродження ХДБІ після війни. Спочатку в 1943 р. при Харківському державному педагогічному інституті створено бібліотечний факультет, який став ядром оновленого навчального закладу. В 1947 р. Харківський державний бібліотечний інститут відновив свою роботу по підготовці висококваліфікованих бібліотечних кадрів на трьох факультетах — бібліотекознавства, бібліографії, дитячих та юнацьких бібліотек, що мали і заочне відділення, а також консультаційні пункти в Києві та Львові. Педколектив очолювали відомі фахівці бібліотечної справи — Н. Я. Фрідьєва, А. А. Ашукін, О. А. Майборода, Р. Б. Гуревич, практичні працівники — Д. Д. Тараманов, Т. П. Комісаренко, Л. І. Котенко, М. С. Демченко. Розпочали діяльність молоді викладачі — С. О. Велигодська, Т. О. Скрипник, Д. А. Кумок, З. В. Гімальдінова, М. Д. Рябченко, А. М. Храбан та ін.

У 1950 р. в інституті відкрито факультет культурно-освітньої роботи, розпочалася підготовка організаторів-методистів клубної справи і викладачів для технікумів і училищ відповідного профілю. Новий факультет виявився перспективним. Збільшилася кількість спеціальностей і спеціалізацій. У 1958 р. почали працювати режисерсько-драматичне, хорове та оркестрове відділення. Так інститут все більше охоплював різні галузі культури. Факультет культурно-освітньої роботи продовжив традиції доби національного відродження 20-х років. Викладачі і студенти звернулися до джерел української пісенної та музичної народної творчості, створювали ансамблі народних інструментів, фольклорні ансамблі. Ансамблі

української народної пісні, студентський хор виконували важливу місію: сприяли збереженню національної професійної та народної культури, скарбниць фольклору.

Великі позитивні зміни сталися в інституті у другій половині 50-х — на початку 60-х років, у період «суспільної відлиги». Харківський бібліотечний інститут брав активну участь в освіті і вихованні славетного покоління «шестидесятників», які відіграли помітну роль у розвитку вітчизняної науки і культури. Навчальні програми були оновлені, збагачені цікавим матеріалом, із забуття повернули в наше духовне життя десятки імен. Пожвавилася і наукова діяльність інституту. З 1956 р. відновлено випуск «Ученых записок ХДБІ», на сторінках яких виступали провідні науковці вузу — М. О. Габель, І. Я. Каганов, І. Я. Волісон, Г. А. Кравець, А. П. Виноградов, Ф. О. Єщенко, А. М. Томашевський, І. Н. Гальперін, І.Г. Рікман, Н. Я. Фрідьєва. Великий успіх мала монографія І. Я. Каганова «Українська книга XVI–XVIII ст.».

Значною подією у житті ХДІК був вихід у світ у 1964 р. республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника «Бібліотекознавство і бібліографія», відповідальними редакторами якого були М. С. Демченко (до 1972 р.), а потім Є. П. Тамм. Протягом майже 30 років це був єдиний в Україні фаховий збірник, на сторінках якого публікувались статті з актуальних проблем книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, бібліотечної освіти. Вийшло друком 32 випуски збірника.

У 1955 р. постановою уряду було узаконено підготовку спеціалістів вищої кваліфікації для книжкової торгівлі, яку бібліотечний факультет здійснював ще з 20-х років. Згодом було відкрито книгознавче відділення, а у 1965 р.— факультет книгознавства з денним і заочним відділеннями. Кафедру книгознавства очолила Т. О. Скрипник.

Крім того, інститут уперше в колишньому Союзі опанував у 60-і роки підготовку фахівців вищої кваліфікації для органів науково-технічної інформації. У 1960/61 навчальному році на вечірньому відділенні ХДБІ організовано підготовку спеціалістів для науково-технічних і спеціальних бібліотек, а згодом — для органів НТІ. У 1966 р. створено кафедру технічних бібліотек і наукової інформації на чолі з В. І. Тараненком. Отже, ХДАК є фундатором не лише бібліотечної, але й книгознавчої освіти в Україні, має майже 40-річний досвід підготовки інформаційних кадрів. Особливий внесок у розвиток бібліотечного підрозділу зробили

В. Т. Витяжков, І. І. Корнєйчик, С. І. Волкова, Є. П. Тамм.

Факультет культурно-освітньої роботи розпочав підготовку клубних працівників вищої кваліфікації за новими спеціальностями: режисер самодіяльного театрального колективу, диригент самодіяльного хору, диригент оркестру народних інструментів, диригент оркестру духових інструментів. Відповідно до спеціалізацій створено випускаючі кафедри. У 1959 р. при інституті відкрито вечірнє відділення, що підготувало для України і Харківської області висококваліфікованих спеціалістів бібліотечної справи, які і понині працюють у наукових, науково-технічних, масових та дитячих бібліотеках. У ті роки для студентів збудовано перший гуртожиток.

Поступово все більше виявлялася невідповідність широкого культурологічного змісту роботи інституту його вузькоспеціальній назві. В 1964 р. бібліотечні інститути реорганізовані в інститути культури. Ця історична подія стала значним етапом у діяльності ХДІК і вплинула на його майбутнє, визначивши культурологічну спрямованість навчального процесу. Відбулася переорієнтація місця і значення спеціальних кафедр. Ініціатором інтенсифікації навчальної та наукової діяльності інституту стала кафедра культурно-освітньої роботи, до складу якої увійшли досвідчені фахівці — А. П. Виноградов, А. Ф. Воловик, Г. Й. Чернявський, Б. М. Цимерінов, А. М. Храбан, С. А. Піналов. Разом із колегами зі спеціальних кафедр — В. К. Айзенштадтом, О. З. Сукстанською, М. М. Мушкіною, В. О. Заболотним, М. М. Дудніковим, О. І. Волковим, В. С. Палкіним, Є. О. Бортником кафедра культурно-освітньої роботи формувала інтелектуальну і творчу атмосферу, яка зберігала інститут як осередок культури і духовності в часи суспільного застою. Значний авторитет кафедра мала і за межами України. Так, підготовлений її викладачами А. П. Виноградовим, С. А. Піналовим, Г. Й. Чернявським навчальний посібник «История культурно-просветительной работы СССР» в двох частинах майже чверть століття був єдиним у вузах культури СРСР. Саме спеціальні кафедри факультету культурно-освітньої роботи дали інституту перших докторів наук — доктора історичних наук Г. Й. Чернявського і доктора мистецтвознавства В. К. Айзенштадта. Першу в Україні дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук у галузі культурно-освітньої роботи захистив А. Ф. Воловик. Взагалі, якщо в 1955 р. на кафедрах ХДБІ працювало 20 кандидатів наук, то у 1970 р.— 40 кандидатів наук, доцентів.

До початку 70-х років ХДІК залишався єдиним в Україні вищим навчальним закладом, який забезпечував фахівцями сферу культури. Інститутом створена в Києві філія, яка в 1968 р. стала самостійним вузом. ХДІК стояв у витоків ще одного інституту культури — Рівненського. У 1978 р. у ХДІК створено перший в Україні факультет підвищення кваліфікації працівників культури, на якому щорічно навчались 350 викладачів культури з України, Молдови, Середньої Азії. За роки існування факультету підвищили кваліфікацію близько 5 тисяч викладачів. З 1971 р. ХДІК розпочав підготовку бібліотечних спеціалістів для зарубіжних країн (Азія, Африка, Європа, Латинська Америка). До кінця 70-х років інститут підготував більше 20000 фахівців, серед них: заступник Міністра культури і мистецтв України В. І. Рожок, заступник Міністра інформації М. І. Лінник, директор Національної парламентської бібліотеки А. П. Корнієнко, директор Національної бібліотеки для дітей Н. І. Назаренко, президент Асоціації народних інструментів Всеукраїнської спілки музичних діячів В. Тетерін, директори Харківського державного академічного Українського театру В. А. Цигульнов, В. О. Погорєлова та багато інших. Більше 1000 вихованців інституту відзначені урядовими нагородами, близько 80 мають державні почесні звання, серед них: народний артист України А. І. Мамченко, заслужені ар-

Ансамбль бандуристів

тисти України Є. Анісімов, М. Рачинський, В. Плискунов, Т. Томчук, О. Сокіл, Ф. Лостовський, С. Орлова та ін.

Сотні викладачів та студентів інституту стали лауреатами міжнародних конкурсів, фестивалів, оглядів. Тільки серед випускників кафедри хорового диригування близько 500 стали лауреатами та дипломантами конкурсів, фестивалів.

У 1979 р. ХДІК відзначив 50-річчя з дня заснування. Ювілей був широко відзначений громадськістю. За значні досягнення в справі підготовки фахівців у галузі культури ХДІК нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Звання заслуженого працівника вищої школи УРСР одержали ректор інституту — професор А. Л. Оприщенко, завідувач кафедри загальної історії — професор Г. Й. Чернявський, доцент П. Т. Бондаренко, звання заслуженого працівника культури — проректор з навчальної роботи — доцент Б. П. Іщенко, завідувач кафедри бібліотечних фондів і каталогів Є. П. Тамм. Інші державні відзнаки і нагороди — В. К. Айзенштадт, К. М. Лойко, В. Г. Грицаненко, М. О. Дунаєвський, М. В. Дяченко, А. О. Коробейніков, М. Д. Рябченко, Д. Д. Тараманов, В. У. Чепелєв.

У 70–80 рр. оновлюється викладацький склад спеціальних кафедр та здійснюється систематична підготовка науковців. Кандидатські дисертації захистили викладачі: Л. В. Анучіна, М. П. Васильченко, В. О. Ільганаєва, Н. М. Кушнаренко, В. А. Мільман, М. А. Низовий, Л. В. Озарчук, В. К. Удалова, В. М. Шейко, С. Є. Шматова та ін. З'явилася передумова для формування нової генерації викладачів, зростав науковий ценз професорсько-викладацького складу інституту.

У 70–80 рр. багато зробив для поліпшення навчального процесу, розширення матеріальної бази інституту ректор — професор Оприщенко Анатолій Лаврентійович (1924–1998). На цей час ХДІК мав п'ять навчальних корпусів, два студентських гуртожитки. Кращі аудиторії було обладнано проекційною і телевізійною апаратурою, частину навчальних місць — автоматизовано.

Втім творча ініціатива, потенційні можливості викладацького складу щодо нових напрямів підготовки фахівців постійно і всіляко обмежувались вказівками і заборонами зверху представниками командно-адміністративної системи. Стагнація суспільства призвела до того, що майже за чверть століття не відкрили жодної нової спеціальності або спеціалізації.

Наприкінці 80-х років свіжий вітер перебудови ввірвався в стіни ХДІК. Змінилося керівництво, на керівні посади вперше на альтернативній основі обрали фахівців своєї справи. Колектив очолив новий ректор, завідувач кафедри теорії і історії культури В. М. Шейко, освічена, ініціативна, енергійна людина з базовою музичною освітою та історико-культурологічною підготовкою в аспірантурі інституту АН СРСР. Саме завдяки його зусиллям і наполегливості ХДІК за короткий строк набув міжнародного визнання.

Відкинувши компартійні установки на підготовку «бойцов идеологического фронта», колектив ХДІК узяв новий курс на якісну зміну навчально-виховного процесу, нарощування наукового потенціалу.

Незважаючи на економічні негаразди, недостатність бюджетного фінансування, керівництво і колектив вузу зуміли вирішити складні питання стосовно розробки і втілення в життя державних стандартів підготовки кадрів. Нині науковий ценз викладачів найвищий серед вузів культури і мистецтв. Серед штатних викладачів (178) — 5 академіків галузевих академій, 1 — Нью-Йоркської академії наук, 25 — докторів наук, професорів, 104 — кандидати наук, доценти. Серед штатного викладацького складу 16 осіб мають почесні державні звання.

З визнанням України як незалежної держави інститут залишився провідним навчальним та науково-методичним центром підготовки фахівців сфери культури. За останні роки зросла кількість нових спеціальностей на денному і заочному відділеннях (з 2 до 12). ХДІК перший в Україні почав підготовку фахівців музейної справи та охорони пам'яток історії і культури, культурологів, соціальних педагогів, менеджерів невиробничої сфери, організаторів святково-обрядової діяльності, документознавців. Зросла кількість факультетів (з 3 до 7), на яких відкриті відділення по підготовці спеціалістів для телебачення, балетмейстерів народної, бальної і сучасної хореографії, педагогів музичного виховання, диригентів оркестрових і хорових колективів, режисерів драматичного театру, естрадних та масових свят, артистів естради, фахівців бібліотечно-бібліографічної справи й інформаційної діяльності, менеджерів міжнародного туризму тощо.

Навчальний процес забезпечують 22 кафедри, з них — 14 випускаючих. Підготовка фахівців здійснюється за 36 робочими планами (27 спеціалізацій денної і 28 — заочної форми навчання). Нові навчальні плани

забезпечують ступеневу систему освіти, її безперервність та послідовність з урахуванням попереднього освітнього та фахового рівня студентів.

Науково-методичне забезпечення навчального процесу здійснюють бібліотеки, кабінети загальнонаукових та випускаючих кафедр. Книжковий фонд бібліотеки становить 314000 примірників. Вона має унікальну колекцію стародруків та рідкісних видань XVI—XIX ст. (близько 700 примірників). Усі навчальні дисципліни забезпечені навчально-методичною літературою, 93% якої створено викладачами ХДАК. За останні роки розроблено близько 500 програм та методичних матеріалів за всіма курсами навчальних планів. Українською мовою видано 37 підручників і навчальних посібників загальною кількістю 395,5 др. аркушів, 15 з них мають гриф Міністерства освіти або Міністерства культури і мистецтв України. Серед них: «Документознавство», «Історія української художньої культури», «Інформаційні технології в документознавстві», «Організація та методика науково-дослідницької діяльності», «Педагогіка дозвілля», «Українська етнопедагогіка» та ін.

Для вдосконалення і поліпшення навчального процесу створено комп'ютерний центр і розпочата робота по організації навчального телевізійного центру і музичної студії. Комп'ютерний центр з класом вільного доступу до Інтернету — це 6 навчальних комп'ютерних лабораторій, комп'ютеризована бібліотека, які об'єднані в локальну комп'ютерну мережу. Цьому сприяла співпраця з міжнародним фондом «Відродження» та фондом ІРЕКС (США). Навчальний заклад одержав гранти на суму більше 60 тисяч доларів, завдяки чому обладнана сучасна інформаційна аудиторія: 71 персональний комп'ютер четвертого і п'ятого покоління, підключеними до міжнародної системи.

В середині 90-х років ХДІК створив єдиний серед вузів культури навчальний комплекс «кадри культури», до якого ввійшли 8 вищих навчальних закладів І—ІІ рівнів акредитації.

З початку 90-х років почалось формування наукових шкіл і художньо-виконавських колективів, які стали відомими далеко за межами Харкова і України. Художня майстерність творчих колективів високо оцінена в столиці України на сценах Національної філармонії, Українського будинку мистецтв.

У 1997 р. Державна акредитаційна комісія після перевірки діяльності ХДІК дійшла висновку, що він не тільки відповідає четвертому, вищому

рівню акредитації вузів, але й за своїм впливом на розвиток бібліотечно-інформаційної та культурологічної освіти в Україні має всі ознаки академічного рівня. Висновок комісії про зміну статусу ХДІК підтриманий Верховною Радою України, і 8 липня 1998 р. за постановою № 318 Кабінету Міністрів України на базі інституту створено Харківську державну академію культури.

Нині ХДАК — єдина академія культури в Україні. За роки свого існування підготувала більше 35 тисяч фахівців сфери культури, з них близько 250 для 24 країн Європи, Азії, Африки і Латинської Америки. Вона єдина серед вищих навчальних закладів культури і мистецтв входить до складу Європейської асоціації бібліотечно-інформаційної освіти та наукових досліджень — ЄВКЛІД, є членом Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ — ІФЛА і Організації Європейської співдружності в галузі бібліотечної та інформаційної освіти БОБКАТССС.

Як провідний навчальний заклад бібліотечно-інформаційної та культурологічної освіти України ХДАК має угоди про співпрацю з університетом ім. Роберта Гордона (Великобританія), Амстердамським університетом та Вищою політичною школою (Нідерланди), Вищою школою бібліотекознавства та інформатики, Українським вільним університетом (Німеччина), Вищою бібліотечною школою (Данія), університетом ім. Я. Коменського (Словаччина) та Вищою гуманітарно-економічною школою в м. Лодзі (Польща).

На базі ХДАК створено «Асоціацію сучасних інформаційних технологій» (АСІБТ), яка проводить науково-практичну діяльність спільно з Канадською бібліотечною асоціацією, американською мережею «МІНІТМЕН», французьким інститутом інформаційних наук і технологій, відділенням інформації бібліотек та архівів ЮНЕСКО.

За участю вчених західноєвропейських країн проведено декілька міжнародних конференцій та семінарів. Міжнародні зв'язки ХДАК дали можливість здійснювати обмін провідними викладачами, скоригувати навчання фахівців бібліотечно-інформаційної мережі з урахуванням міжнародного досвіду, студенти мають можливість продовжувати навчання в провідних європейських вузах.

У ХДАК читали лекції учені з Болгарії, Великобританії, Данії, Нідерландів, Німеччини, Франції, США, Росії та інших країн. Серед них історик зі світовим ім'ям, директор інституту Троцького П'єр Брує, професор Сорбонни Френсіс Конт, ректор Вищої королівської бібліотечної школи

Данії Оле Гарбо та ін. Викладачі ХДАК Г. Й. Чернявський, В. М. Шейко, В. І. Ірха, В. А. Лукашов, Б. М. Колногузенко та ін. запрошувались для читання лекцій, проведення семінарів, постановки спектаклів, участі у фестивалях до Болгарії, Румунії, ФРН, Бельгії, Польщі, Данії, Іспанії, Голландії, США.

Викладачі академії: В. Ірха, Б. Колногузенко, С. Коливанова, В. Кутлуєв, С. Гордєєв, Я. Черненко — лауреати Міжнародних конкурсів, дипломантом Міжнародного фестивалю «Земля, театр, діти» (1999 р.) став студентський естрадний театр «Академія», а студентський театр народного танцю «Заповіт», який існує з 1990 р., є 17-кратним лауреатом та дипломантом міжнародних конкурсів, фестивалів у багатьох країнах світу; 22 студенти-учасники «Заповіту» одержали звання лауреатів та дипломантів.

За останні роки ХДАК стала визначним центром підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. У 1994 р. за рішенням Міністерства освіти України відкрито аспірантуру з 6 спеціальностей: «Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство», «Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології», «Економічна історія та історія економічної думки», «Соціальна педагогіка», «Теорія та історія культури», «Музеєзнавство, консервація, реставрація і зберігання художніх цінностей та архітектурних пам'яток». З 1995 р. у ХДІК відкрито докторантуру за трьома спеціальностями: «АСУ та прогресивні інформаційні технології», «Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство», «Теорія та історія культури».

Органічним завершенням створення системи підготовки науково-педагогічних кадрів за останні п'ять років стало відкриття двох спеціалізованих учених рад по захисту докторських і кандидатських дисертацій зі спеціальностей: теорія і історія культури (голова — доктор мистецтвознавства, професор Айзенштадт В. М.); книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство; АСУ та прогресивні інформаційні технології (голова — доктор технічних наук, професор Г. Г. Асєєв). За роки існування ради по захисту дисертацій з теорії та історії культури зарекомендували себе як авторитетні органи системи підготовки наукових кадрів в Україні. У раді успішно захищали докторські та кандидатські дисертації викладачі вузів м. Харкова, Східного та Південного регіонів країни, зокрема, Харківської державної академії культури, Національної юридичної

академії України ім. Ярослава Мудрого, Харківського державного інституту мистецтв ім. І. О. Котляревського, Харківської державної академії міського господарства, Харківського авіаційного інституту ім. М. Є. Жуковського, Одеського державного політехнічного університету, Донецької державної консерваторії ім. С. С. Прокоф'єва та інших вищих навчальних закладів.

Академія була і залишається визнаним центром наукових досліджень гуманітарно-культурологічної сфери. Ще в 30-ті роки за дорученням Наркомпросу України розпочалося науково-методичне забезпечення діяльності установ культури та середніх спеціальних навчальних закладів. За участю її викладачів готувалися видання Книжкової палати УРСР, зокрема бюлетень «Нові книги в УРСР», розроблена галузева система науково-технічної інформації з технічного та транспортного машинобудування. Тридцять років тому на базі ХДАК були започатковані єдині в Україні республіканські науково-методичні збірники «Бібліотекознавство та бібліографія», «Культурно-освітня робота». Нині це наукові збірники «Вісник Харківської державної академії культури» та «Культура України».

Академія є основним виконавцем державної науково-дослідної теми «Створення інформаційно-пошукової мови для електронного каталога бібліотек України». На замовлення Міністерства культури і мистецтв

Вчена рада

України ведеться дослідження таких важливих проблем: «Краєзнавча робота бібліотек», «Бібліотека в новій соціально-культурній ситуації». Кафедра економічної історії, теорії та менеджменту (проф. Е. Л. Лортікян) тривалий час разом із Інститутом економіки АН України працювала над дослідженням «Проблеми становлення та розвитку господарського механізму (історичний досвід України)». Ця тема затверджена постановою Президії АН України і входить до переліку важливих наукових робіт. Підсумками дослідження стала публікація двох монографій та більше шістдесяти статей, текстів доповідей. Нині кафедра разом з Інститутом економіки досліджує нову тему: «Державне і ринкове регулювання економіки України: Історія господарства і економічної думки».

Кафедра філософії та політології (проф. М. В. Дяченко) разом з Інститутом філософії АН України та іншими науковими установами розробляла проблеми методологічних засад наукового пізнання, соціокультурної діяльності, релігієзнавства, політології. Результати досліджень узагальнені в монографіях, словниках, підручниках, численних статтях.

Кафедри історії України і музеєзнавства (проф. В. В. Кравченко), історії і теорії культури (проф. В. М. Шейко) разом із Інститутом історіографії та джерелознавства АН України здійснюють фундаментальні розробки проблем розвитку і функціонування вітчизняної та світової культур. Результати досліджень опубліковані в альманахах «Схід-Захід», збірниках наукових статей, навчальних посібниках з художньої культури.

Чільне місце в системі наукових досліджень належить кафедрам документознавства (проф. Н. М. Кушнаренко) та інформаційних технологій (проф. Г. Г. Асєєв), які розробляють новий напрям розвитку інформаційної культури, пов'язаний із проблемами документознавства, документообігу та електронних носіїв інформації. Уперше в Україні підготовлено і видано підручник «Документознавство» (автор — проф.Н. М. Кушнаренко), посібники для користувачів комп'ютерів (автори — проф. В. М. Шейко, проф. Г. Г. Асєєв).

Кафедри соціальної педагогіки (доц. Ю. М. Нагорний) та соціальної психології (доц. А. О. Церковний) з 1991 р. працюють у творчій співдружності з лабораторією вищої та середньої освіти і НДІ педагогіки України і входять до Асоціації соціальних педагогів України.

Науково-дослідна робота в ХДАК здійснюється в контексті концепції державної культурної політики і охоплює такі напрями:

— дослідження культури України як складової частини світового куль-

турного процесу;

— розвиток історії українського народу;

— вивчення народної основи культури, виявлення її впливу на розвиток культури в цілому;

— дослідження проблем сучасних інформаційно-бібліотечних технологій і шляхів їх практичної реалізації;

— розробка нових напрямів підготовки спеціалістів соціокультурної сфери на рівні міжнародних освітніх стандартів;

— створення систем культурологічної і документознавчої (бібліотечної) освіти, цілеспрямована підготовка науково-педагогічних кадрів через аспірантуру і докторантуру.

Лише в останні роки за цими напрямами Академія провела 11 міжнародних і всеукраїнських конференцій: «Культура України і сучасність», «Бібліотечна справа та освіта в Європі», «Соціальні комунікації: розвиток в інформаційному просторі», «Культура та інформаційне суспільство на зламі тисячоліть», «Лесь Курбас. Мар'ян Крушельницький. Березіль», «Проблеми оновлення вищої бібліотечної освіти», «Культурологічна та інформаційна освіта на зламі тисячоліть» та ін.

Науковці Академії залучались до розробки державних законів та положень у гуманітарній сфері: «Закону про бібліотеки та бібліотечну справу», «Закону про музеї та музейну справу», «Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України», «Концептуальних основ розвитку української культури», державних стандартів з інформатики, документознавства та бібліотечної справи.

Нині в Академії працюють науковці та діячі культури і мистецтва, які мають загальнодержавне та міжнародне визнання, їх авторські школи відомі далеко за межами України: В. М. Айзенштадт, Г. Г. Асєєв, А. Ф. Воловик, С. І. Гордєєв, М. В. Дяченко, В. І. Ірха, Б. М. Колногузенко, Є. О. Конопльова, Н. М. Кушнаренко, А. І. Литвинов, Е. Л. Лортікян, І. С. Польський, О. Д. Скляров, К. Г. Шаша, В. М. Шейко та ін.

Харківська державна академія культури визначила своє місце в соціокультурному і духовному житті суспільства. Вона не конкурує з професійними навчальними закладами сфери мистецтв, оскільки має свої важливі завдання, які вирішує через втілення ідеї національного відродження і розвитку культури України в навчальній, науковій та громадській діяльності.

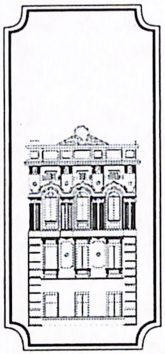

Професорський склад академії

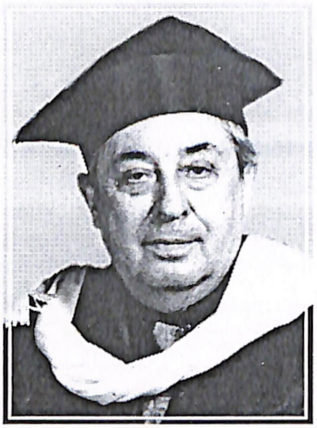

Валерій Ківович АЙЗЕНШТАДТ
Народився 11 червня 1926 р. у м. Харкові. У 1949 р. закінчив Харківський театральний інститут.

Кандидат мистецтвознавства (1962 р.), доктор мистецтвознавства (1972 р.), професор (1974 р.). Учасник Великої Вітчизняної війни.

Після закінчення інституту працював старшим методистом обласного Будинку народної творчості. На педагогічній роботі у вищих навчальних закладах з 1954 р., спочатку в Художньому інституті, а з 1956 р.— у Бібліотечному (нині Харківська державна академія культури), викладачем історії театру, теорії драми, естетики та ін.

Протягом 16 років, з 1972 по 1987 р. — завідувач кафедри режисури інституту культури. В 1992 р. виступив з ініціативою організації кафедри мовної майстерності, яку очолює понині.

В 1955 р. став організатором і керівником першої в Україні спеціалізованої музично-театральної бібліотеки імені К. С. Станіславського.

Науковий керівник дисертаційних робіт молодих учених, неодноразово виступав офіційним опонентом на захистах докторських та кандидатських дисертацій в Москві, Києві, Тбілісі, рецензентом Вищої Атестаційної комісії. На даний час — голова спеціалізованої ради ХДАК по

захисту дисертацій на здобуття вченого ступеня доктора та кандидата мистецтвознавства. Автор монографій і навчальних посібників.

З 1948 р. активно виступає як театральний критик. Опублікував понад 400 статей і рецензій на літературно-театральні теми. Член союзу театральних діячів України.

Основні опубліковані праці:

1. Айзенштадт В. Русская советская историческая драматургия. Ч. 2. 1917–1929.— Х., 1969.— 138 с.

2. Айзенштадт В. Русская советская историческая драматургия. Ч. 2. 1930–1945.— Х., 1971.— 159 с.

3. Режиссура и организация массовых зрелищ. Хрестоматия: Учеб. пособие. / Сост., ред., прим. и вступ. статья д-ра искусствоведения В. Айзенштадта.— Х., 1973.— 136 с.

4. Айзенштадт В. Советский самодеятельный театр. Основные этапы развития: Учеб. пособие.— Х., 1983.— 101 с.

5. Айзенштадт В. Харьков театральный: Статьи, рецензии, заметки 50—80-х годов.— Х., 1996.— 183 с.

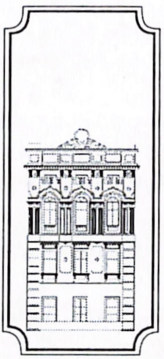

Георгій Георгійович АСЄЄВ
Народився 9 червня 1943 р. у м. Кролевець Сумської області.
У 1972 р. закінчив факультет радіофізики та електроніки Харківського державного університету.

Доктор технічних наук (1994) за подвійним фахом: інформаційні системи і процеси та технологія неорганічних речовин, професор (1996 р.), дійсний член Міжнародної академії інформатизації (1995 р.)

Працював ст. інженером у Державному проектному інституті харчової промисловості з 1965 по 1974 рр. З 1974 по 1994 рр.— у науково-дослідному та проектному інституті основної хімії (ст. інженером, керівником групи, зав. сектором, зав. відділом). З 1994 року завідувач кафедри інформаційних технологій ХДАК.

Сфера наукових інтересів — сучасні інформаційні технології та нові принципи обробки інформації. Результати науково-практичної діяльності неодноразово включалися в повідомлення найважливіших науково-дослідних розробок організацій та підприємств УРСР наукової ради по проблемі «Кібернетика» АН УРСР. Наукова та практична діяльність в цій сфері дала змогу в ХДАК провести поглиблену комп'ютеризацію навчального процесу, створити локальні інформаційно-комп'ютерні мережі, опанувати Інтернет і підвищити якість підготовки в академії майбутніх спеціалістів документно-комунікаційної сфери.

Діапазон наукових та педагогічних інтересів Г. Г. Асєєва нині передбачає опрацювання проблем дистанційної і квалітативної освіти, синергетичних методів та гуманізації навчання, що вельми необхідно для розвитку української освіти і культури.

Г. Г. Асєєв є автором 23 монографій за різноманітними напрямами наукової діяльності, 5 навчальних посібників, 2 підручників, понад 140 наукових праць.

Основні опубліковані праці:

1. Зайцев И. Д., Асеев Г. Г. Физико-химические свойства бинарных и многокомпонентных растворов неорганических веществ. М.: Химия, 1988.— 416 с.

2. Асеев Г. Г. Переносные свойства в концентрированных растворах электролитов (электрическая проводимость, вязкость, диффузия). Обзоры по теплофизическим свойствам веществ № 5 (91).— М.: АН СССР. 1991.— 84 с.

3. Асеев Г. Г. Теория необратимых процессов, протекающих в растворах электролитов. Сер. Общеотраслевые вопросы.— М.: НИИТЭХИМ.— Вып. 2 (304), 1991.— 72 с.

4. Шейко В. Н., Асеев Г. Г. Основы Windows: Учебное пособие.— Х.: ХГИК, 1998.— 282 с.— (Информационные технологии в документоведении).

5. Асеев Г. Г., Шейко В. Н. Основы Internet: Учебник.— Х.: ХДАК, 1999.— 324 с.— (Информационные технологии в документоведении).

6. Асеев Г. Г., Шейко В. Н. Internet/intranet: Учебник.— Х.: ХДАК, 1999.— 360 с.— (Информационные технологии в документоведении).

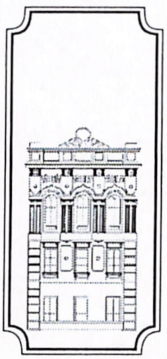

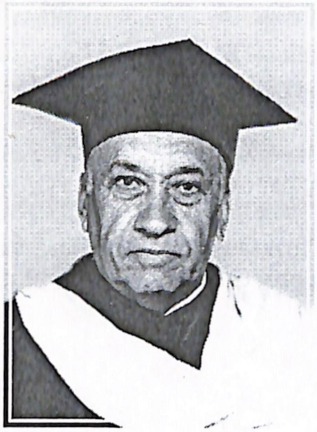

Євген Олександрович БОРТНИК
Народився 18 серпня 1929 р. у м. Харкові. У 1956 р. закінчив Харківську державну консерваторію.

Кандидат мистецтвознавства (1981 р.), професор (1994 р.), заслужений працівник культури України (1979 р.), учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., нагрудними знаками «Відмінник культурного шефства над збройними силами СРСР», «За досягнення в самодіяльному мистецтві».

В академії працює з 1994 р. Очолює кафедру народних інструментів.

Працював у Харківській державній консерваторії у 1957–1959, 1962–1963, 1988–1994 роках. З 1959 р. по 1962 р.— у Харківському обкомі компартії України. У 1963 р. по 1988 р.— у Харківському державному інституті культури.

Член Правління Харківського відділення Всеукраїнської Спілки музичних діячів. Лауреат 1-го Всесоюзного фестивалю самодіяльної творчості 1979 р. (золота медаль).

Наукові інтереси пов'язані з народним інструментальним мистецтвом.

Основні опубліковані праці:

1. Домра в самодіяльному мистецтві України.— Х.: 1974.— 57 с.

2. Музыкальная энциклопедия: В 6-ти т.— Т. 3.— М., 1976.— С. 353–354.

3. Збірка етюдів для чотириструнної домри.— Х., 1974.— 30 с.

4. Робота над науковим рефератом: Метод. рекомендації для студ.— Х., 1990.— 17 с.

5. Бібліографічний покажчик творів Р. М. Хоткевича. / Передмова та наук. ред.: Є. О. Бортник.— Х.: ХДНБ ім. В. Г. Короленка.— Х., 1994.— 91 с.

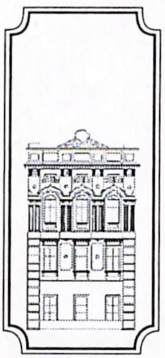

Ірина Олександрівна ВОВЧЕНКО
Народилася 15 травня 1929 р. у м. Москві. Закінчила Московський державний бібліотечний інститут (1952 р.).

Кандидат педагогічних наук (1978 р.), доцент (1982 р.), професор (1989 р.).

З 1953 р. працює в Харківській державній академії культури викладачем, старшим викладачем, зав. кафедрою загального бібліографознавства (1979–1989 рр.), професор кафедри бібліографознавства (1990 р.).

Основні напрями наукових досліджень: бібліографія художньої літератури і літературознавства в Україні; іноземна бібліографія; становлення та розвиток української бібліографії в 20-х роках; бібліографія бібліографії в Україні; національна бібліографія України.

Основні опубліковані праці:

1. Становлення та розвиток бібліографії в Україні: Посібник з історії радянської бібліографії для студентів ін-тів культури — Х:.ХДІК, 1976.— 99 с.

2. Українська радянська бібліографія: Навч. посібник для студ. ін-тів культури / І. О. Вовченко та ін.; За ред. Ф. К. Сарани, Д. Д. Тараманова.— К.: Вища шк., 1980.— С. 5–44.

3. Іноземна бібліографія: Навч. посібник.— Х: ХДІК, 1992.— 85 с.

4. Библиография Великобритании: Лекция по курсу «Общая зарубежная библиография» / Х: ХГИК., 1968.— 31 с.

5. Бібліографія художньої літератури і літературознавства. 1946–1966 рр.: Лекція з курсу: «Бібліогр. худож. літ. і літературознавства».— Х: ХДІК, 1968.— 37 с.

6. Державна (національна) бібліографія України і міжнародні вимоги // Бібл. вісник.— 1994.— №1.— С. 13–17.

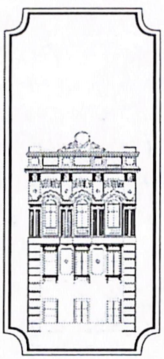

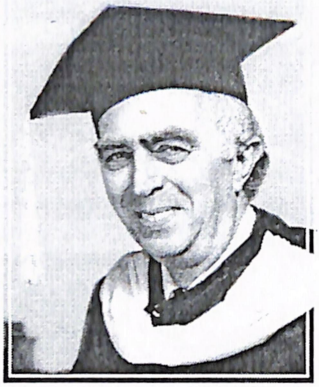

Адольф Фалейович ВОЛОВИК
Народився у 1932 р. у м. Кролевець Сумської області.
У 1955 р. закінчив філологічний факультет Харківського державного університету.

Кандидат педагогічних наук (1970 р.), професор (1991 р.), дійсний член Академії педагогічних та соціальних наук Росії (1997 р.).

Трудову діяльність розпочав як викладач загальноосвітньої школи у с. Петрівське Харківської області. Працював журналістом, редактором Харківської студії телебачення. З 1963 р. працює в ХДАК на посадах: викладача, доцента, завідувача кафедрою організації та методики культурно-освітньої роботи, професора кафедри соціальної педагогіки, проректора з наукової роботи, проректора з навчально-методичної роботи.

Відомий фахівець з проблем культурно-просвітницької роботи, автор першого в Україні педагогічно-дисертаційного дослідження в цій сфері. Йому належить суттєвий внесок у наукову розробку питань науково-інформаційної діяльності закладів культури та педагогіки дозвілля. За його безпосередньою участю академія першою в Україні почала підготовку соціальних педагогів. Автор монографій, підручників та навчальних посібників, які одержали широке визнання і перекладені на іноземні мови. Співавтор підручника «Педагогіка дозвілля». Здійснює керівництво аспірантами.

Основні опубліковані праці:

1. Человечек на стене.— М.: Детская литература, 1968.— 160 с.
2. Искусство убеждать показом.— М.: Сов. Россия, 1972.— 136 с.
3. Наглядная пропаганда и агитация в учреждениях культуры: Учебник.— М.: Просвещение, 1978.— 206 с.
4. Клубоведение: Учеб. пособие.— М.: Просвещение, 1980.— 397 с. (У співавт.)
5. Введение в интерес.— М.: Сов. Россия, 1983.— 124 с.
6. Наглядная информационная деятельность в учреждениях культуры: Учеб. пособие.— Х.: ХГИК, 1991.— 96 с.
7. Педагогика досуга: Учебник.— М., 1998.

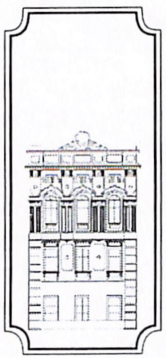

Інеса Іванівна ГУЛЕСКО
Народилася 15 лютого 1941 р. у м. Оренбурзі.
Закінчила Харківську державну консерваторію (1963 р.) з відзнакою.

Кандидат мистецтвознавства (1980); доцент (1989); професор (1995).

Працювала викладачем у Красноярському училищі (1963–1966 рр.); викладач у Харківському музичному училищі (1966–1968 рр.); працює в ХДАК з 1968 р. викладачем, ст. викладачем, доцент, професор.

І. І. Гулеско — автор понад 50 науково-методичних праць, 4 навчальних посібників, авторських курсів: «Хорова література», «Інтонаційно-стильовий аналіз» і «Теорія хорового виконавства»; створила типологію хорових напрямів у сучасному і класичному хорових стилях.

Основні опубліковані праці:

1. Хорові твори крупної форми сучасних композиторів: Навч. посібник.— Х.: ХДІК, 1972.— 29 с.

2. Хоровая литература: Учеб. пособие для ин-тов культуры.— Х.: ХДИК, 1991.— 90 с.

3. Національний хоровий стиль: Навч. посібник з курсу «Хорова література».— Х., 1994.— 107 с.

4. Реквієм Моцарта (До проблеми відродження хорових жанрів).— Х.: ХДАК, 1998.— 51 с.

5. Більше уваги методологічним проблемам // Музика.— 1984.— №6.

6. Современные принципы воплощения фольклора в хоровом творчестве: Сб. науч. тр. ЛГАК.— Спб., 1995.— С. 88–104.

7. Поэзия В. Маяковского в «патетической оратории» Г. Свиридова.— Х.: ХГИК, 1970.— 24 с.

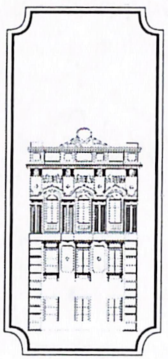

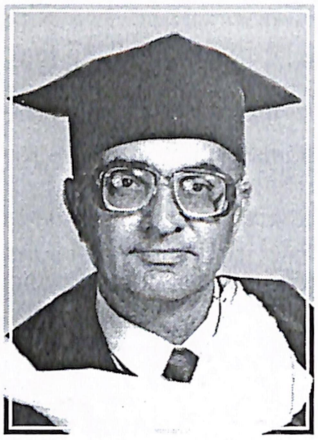

Микола Васильович ДЯЧЕНКО
Народився 1 листопада 1941 р. в с. Московське Сумської обл.
У 1968 р. закінчив Ленінградський державний університет.

Кандидат філософських наук (1975 р.), професор (1992), доктор філософських наук (1994).

Працював у Харківському інституті мистецтв (1968–1971 рр.), навчався в аспірантурі Харківського інституту радіоелектроніки (1972–1974 рр.) за спеціальністю «філософія». З 1974 р. працює в Харківській державній академії культури ст. викладачем, завідувачем кафедри філософії, проректором з наукової роботи.

Опублікував понад 100 наукових праць, в тому числі в головних наукових виданнях, філософських журналах. Тематика наукових інтересів — філософія культури, діалектика соціокультурного процесу, історія філософії та культури. В центрі уваги досліджень — проблема співвідношення культури і цивілізації, питання розвитку української культури в контексті світового культурного процесу. Зокрема аналізуються проблеми національного відродження і культурної самовизначеності, які поставлені в працях українських мислителів — М. Костомарова, П. Куліша, М. Драгоманова, С. Потебні, І. Франка, І. Огієнка, М. Грушевського.

Бере участь у міжнародних симпозіумах та конференціях з доповідями за тематикою філософії культури. Здійснює наукове керівництво науковими роботами докторантів та аспірантів. Бере участь у роботі декількох наукових спеціалізованих рад по захисту дисертацій.

Основні опубліковані праці:

1. Дьяченко Н. В. Преемственность в развитии культуры и культурный прогресс: Учеб. пособие для студентов вузов культуры и искусств.— Х.: ХГИК, 1984.— 84 с.

2. Парнюк М. А., Дьяченко Н. В. и др. Отрицание и полагание.— К.: Наук. думка, 1990.— 296 с.

3. Дьяченко Н. В. Отрицание и преемственность в развитии культуры.— Х.: Основа, 1992.— 170 с.

4. Дяченко М. В. Успадкування в культурі як проблема у філософській думці України (XIX—поч. XX ст.) // Культура України.— 1996.— Вип. 3.— С. 10–20.

5. Дьяченко Н. В. и др. Социология — наука об обществе: Учеб. пособие.— Х.: Рубикон, 1996.— 688 с.

6. Дяченко М. В. та ін. Соціологія: Підручник.— Х., К.: Єдинорог, 1998.— 624 с.

7. Дяченко М. В. та ін. Філософія.— К.-Х., 1999.

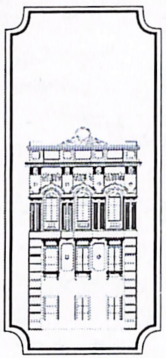

Наталія Феоктистівна КОЛОСОВА
Народилася 31 жовтня 1932 р.
У 1954 р. закінчила Харківський державний бібліотечний інститут.

Кандидат педагогічних наук (1978), професор (1989).

З 1954 по 1963 рр. працювала бібліографом, ст. бібліографом довідково-бібліографічного відділу ХДНБ ім. В. Г. Короленка. З 1963 р.— ст. викладач кафедри бібліографії, з 1965 р.— кафедри технічних бібліотек і наукової інформації; 1979–1989 рр. завідувач кафедри бібліографії Харківського державного інституту культури. З 1989 р.— професор кафедри бібліографознавства ХДІК.

Напрями наукових досліджень: бібліографія української літератури, бібліографія технічної літератури; книгознавство: історія і сучасний стан технічної літератури в Україні; бібліографія технічної бібліографії України. Науковий керівник науково-дослідних тем: «Бібліографія бібліографії Української РСР (1976–1980), «Система пропаганди бібліотечно-бібліографічних та інформаційних знань в бібліотеках м. Харкова і шляхи її удосконалення».

Член авторського колективу упорядників 4 і 5 томів біобібліографічного словника «Українські письменники» і державного ретроспективного покажчика «Бібліографічні посібники УРСР. 1976–1980».

Член редколегії республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника «Бібліотекознавство і бібліографія».

Член ученої ради Книжкової Палати УРСР ім. І. Федорова.

Основні опубліковані праці:

1. Українські письменники: Біобібліографічний словник: У 5-ти т.— К.: Дніпро, 1965. Т. 4. Рад. літ. А-К./ Уклад.: О. І. Черкашин, Н. Ф. Колосова, Т. Г. Шерстюк; Відп. ред.: Л. М. Новиченко.— 845 с. Т. 5. Рад. літ. Л-Я./ Уклад. О. І. Черкашин, Н. Ф. Колосова, Т. Г. Шерстюк; Відп. ред.: С. А. Крижанівський.— 856 с.

2. Видання технічної літератури в Україні (1917–1940 рр.).— Вип. 1 (1917–1925 рр.).— Х., 1970.— 26 с..

3. Техническая книга Государственного издательства Украины в 1922–1930 годах // Науч. и техн. б-ки СССР.— 1975.— №7.— С. 18–22.

4. Первое издательство технической литературы Украинской ССР // Науч. и техн. б-ки СССР.— 1980.— №7.— С. 30–34.

5. Организация технической библиографии в СССР и библиографическое обеспечение техники: Учеб. пособие / ХГИК.— Х., 1986.— 122 с.

6. Українсько-російський і російсько-український словник бібліотечних та бібліографічних термінів / Уклад.: Н. Ф. Колосова, В. К. Удалова; — Х: ХДІК, 1992.— 30 с.

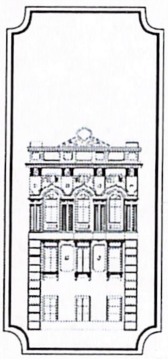

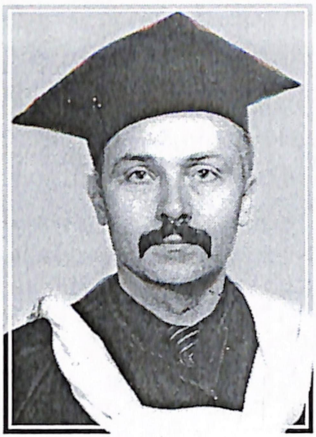

Борис Миколайович
КОЛНОГУЗЕНКО
Народився 10 липня 1948 р. в с. Верхня Тарайка Сахалінської обл. (Росія).
В 1971 р. закінчив Краснодарську державну академію культури і мистецтв.

Професор (1994 р.), заслужений працівник культури України (1988 р.), лауреат міжнародних конкурсів і фестивалів фольклорного танцю в Україні, Франції, Росії, Білорусі, США, Бельгії, Іспанії, Португалії.

Був удостоєний Почесного Знака ЦК ВЛКСМ та Оргкомітету Всесвітнього фестивалю молоді і студентів у м. Москві (1986 р.); Великого Приза генерального спонсора Ігор Доброї Волі в США компанії Пепсі-Кола — Сієтл (1990 р.).

З 1973 по 1988 рр. працював на посадах танцівника, балетмейстера-репетитора, головного балетмейстера у Державному академічному хорі, Харківському державному академічному театрі опери і балету ім. М. Лисенка, Полтавському музично-драматичному театрі ім. М. Гоголя, Ансамблі пісні і танцю Червонопрапорного Чорноморського флоту.

З 1988 р. працює в академії на посадах ст. викладача, доцента, професора, завідувача кафедри хореографії.

У 1989 р. з ініціативи проф. Колногузенка Б. М. у ХДІК відкрито кафедру хореографії. У 1990 р. створює театр народного танцю «Заповіт». Сьогодні театр «Заповіт» — один із найпопулярніших творчих колективів України, лауреат і володар «Гран-Прі» міжнародних конкурсів танцю і фестивалів в Україні і багатьох державах світу.

Основні опубліковані праці:

1. Основы руководства и постановочной работы в самодеятельном танцевальном коллективе: Метод. пособие Харьковской обл. / Творч. об. Диарт.— Х., 1990.— 64 с.

2. Разнообразие форм и жанров украинской народной хореографии: Метод. пособие.— М., 1990.— 71 с.

3. Традиции украинского народного танца: Учеб. пособие к изучению курса «Український народний танець» / Харк. держ. ін-т культури; Харк. обл. центр нар. творчості.— Х., 1991.— 140 с.

4. Методика роботи з хореографічним колективом: Навч. посібник / Мін. культури і мистецтв України; Центр нар. творчості; Харк. держ. ін-т культури.— К., 1996.— 311 с.

5. Хореографічна культура режисера / Харк. держ. ін-т культури.— Х., 1997.— 32 с.

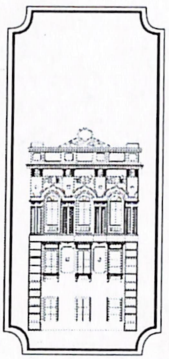

Євгенія Олексіївна КОНОПЛЬОВА
Народилася 19 листопада 1917 р. у м. Харкові.
З відзнакою у 1945 р. закінчила Харківську державну консерваторію.

Доцент (1972 р.), професор (1982 р.); заслужений діяч мистецтв (1970 р.).

Учасник Великої Вітчизняної війни, Ветеран праці. Нагороджена 7 медалями.

У 1943–1952 рр. працювала директором, диригентом, художнім керівником Харківської хорової капели, з 1952 по 1985 рр.— головний хормейстер Харківського державного оперного театру ім. М. Лисенка, де за її участю було поставлено 68 спектаклів.

Поряд з творчо-виконавською роботою викладала у Харківській державній консерваторії (1943–1949 рр.).

З 1962 р.— головний хормейстер ХДАК.

Має 38 науково-методичних праць, статей, хрестоматій з української, російської, західноєвропейської та духовної музики.

У класі професора Є. О. Конопльової

спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», розробила оригінальні навчальні плани та освітньо-професійні програми зі спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія», концепцію розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в Харківській академії культури, склала 40 оригінальних авторських навчальних програм. Уперше підготувала і видала підручник з фундаментальної дисципліни «Документознавство», який отримав високу оцінку фахівців і широко використовується в Україні та за її межами.

Член фахової ради з питань культури і мистецтва Міністерства освіти України, науково-методичної комісії напряму «Культура і мистецтво» Міністерства освіти України, спеціалізованої вченої ради Д64.807.02 у ХДАК, член правління Асоціації сучасних інформаційно-бібліотечних технологій та ін.

Основні опубліковані праці:

1. Кушнаренко Н. Н. Документоведение: Учеб. для студ. ин-тов культуры / Отв. ред. В. Н. Шейко.— Х.: ХДИК, 1997.— 386 с.

2. Кушнаренко Н. М. Історія бібліотечного краєзнавства в Україні: Навч. посібник для студ. вузів та училищ культури.— Х.: ХДІК, 1993.— 116 с.

3. Кушнаренко Н. Н. Краеведческая деятельность библиотеки: Учеб. пособие для студ. вузов культуры.— М.: МГИК, 1993.— 98 с.

4. Васильченко М. П., Кушнаренко Н. М., Мільман В. А. Бібліотечні фонди: Навч. посібник для студ. вузів.— Х.: Основа, 1993.— 152 с.

5. Шейко В. М., Кушнаренко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вузів.— Х.: ХДАК, 1998.— 288 с.

Наталя Миколаївна КУШНАРЕНКО
Народилася 21 жовтня 1950 р. в м. Інгулець Дніпропетровської обл.
У 1972 р. закінчила Харківський державний інститут культури, аспірантуру Московського державного інституту культури у 1979 р., докторантуру Московського державного інституту культури у 1993 р.

Доктор педагогічних наук з 1994 р. (Російська Федерація), доктор педагогічних наук з 1998 р. (Україна), професор з 1996 р., дійсний член Міжнародної академії інформатизації з 1994 р.

Працює у Харківській державній академії культури з 1972 р., обіймала посади викладача, старшого викладача, доцента, завідувача кафедри бібліотечних фондів і каталогів (1972–1989 рр.). Створила і очолює першу в Україні кафедру документознавства (з 1993 р.). З 1994 р. обіймає посаду декана факультету бібліотекознавства та інформатики.

Автор понад 180 наукових і навчально-методичних праць. Провідний фахівець в галузі бібліотечно-інформаційної діяльності та освіти, проводить значну науково-дослідницьку роботу. Є одним із авторів програми та методики всеукраїнської НДР «Краєзнавча робота бібліотек України», член редколегії двох фахових науково-практичних журналів «Вісник Книжкової палати» і «Бібліотечна планета» (Київ), заступник головного редактора фахового наукового збірника «Вісник Харківської державної академії культури», організатор та учасник понад 50 міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференцій, очолює наукову школу з проблем бібліотечного краєзнавства та документознавства, успішно здійснює підготовку докторів і кандидатів наук.

Н. М. Кушнаренко ініціювала введення у вузах культури України

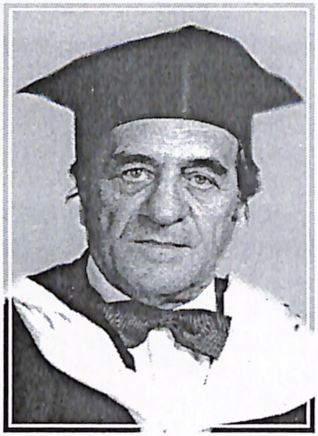

Олександр Ісаакович ЛИТВИНОВ
Народився 17 листопада 1927 р. у м. Запоріжжі.
У 1972 р. закінчив Харківський інститут мистецтва.

Доцент (1983 р.), професор (1992 р.), заслужений артист України (1965 р.), народний артист України (1978 р.).

Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений 15 медалями, почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Керував ансамблем Харківської філармонії (1951–1953 рр.), Хабаровської та Сахалінської (1953–1955 рр.).

З 1955 р.— керівник самодіяльних колективів м. Харкова.

З 1963 по 1973 рр.— художній керівник створеного ним загальновідомого жіночого естрадного оркестру «Харків'янка».

З 1973 р.— художній керівник та диригент заслуженого шахтарського ансамблю УРСР «Донбас».

З 1978 р.— викладач Харківського інституту мистецтв ім. І. Котляревського.

Завідувач кафедри духових і естрадних оркестрів академії.

О. І. Литвинов — автор понад 50 творів для симфонічного і естрадного оркестрів. Відомий аранжувальник.

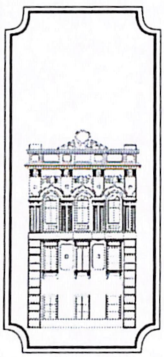

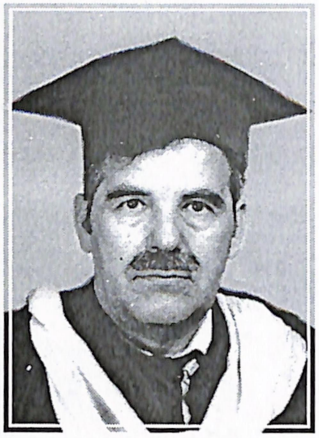

Микола Андрійович **НИЗОВИЙ**
Народився 20 липня 1937 р. на ст. Попасна Луганської обл.
У 1960 р. закінчив Харківський державний бібліотечний інститут.

Кандидат педагогічних наук (1976 р.), доцент (1982 р.), професор (1995 р.).

З 1960 по 1965 рр. працював у Харківській державній обласній бібліотеці, з 1965 по 1969 рр.— у Книжковій палаті, з 1979 по 1987 рр.— у Рівненському державному інституті культури.

З 1969 р. (з перервою) працює в академії культури.

Фахівець з питань статистики друку. Очолює кафедру бібліографознавства.

Основні опубліковані праці:

1. Статистическая деятельность А. И. Козаченко: Из истории статистики печати на Украине // Сов. библиогр.— 1972.— № 3.— С. 52–62.
2. Статистика печати на Украине в дореволюционный период (1849–1917) // Сов. библиогр.— 1975.— № 5.— С. 50–63.
3. Преса Української РСР: 1918–1975: Наук.-стат. довідник.— Х., 1976.— 224 с.— Керівник авт. колективу і співавтор.
4. Библиотечная статистика и статистика печати // Сов. библиографоведение.— 1991.— № 5.— С. 68–75.
5. Основи статистики друку: Навч. посібник.— Х., 1993.— 116 с.
6. Біля витоків української статистики друку // Вісник Книжкової палати.— 1997.— № 3.— С. 28–30.

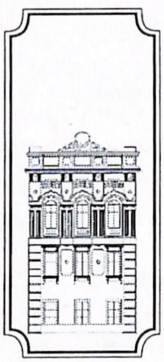

Ілля Самійлович ПОЛЬСЬКИЙ
Народився 18 серпня 1924 р. в м. Звенигородську Чернігівської обл.
Закінчив у 1949 р. Харківську державну консерваторію.

Кандидат мистецтвознавства (1978 р.), професор (1991 р.). Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня, 10 медалями. Лауреат республіканського конкурсу (1983 р.), член сектору фольклору Російської академії мистецтвознавства та Академії наук Білорусі.

Педагогічну роботу почав у 1947 р. у Харківському музичному училищі. З 1962 р. працює в академії викладачем, доцентом, завідувачем кафедри, професором.

Один з найстарших членів Спілки композиторів України, голова фольклорної акції та ревізійної комісії Харківської регіональної організації СКУ.

Автор 7 опер, які були поставлені багатьма театралами СРСР, а також в Аргентині, Болгарії, Монголії, 2 балетів, 4 симфоній, 11 інструментальних концертів, 5 сюїт, 3 кантат, камерних творів, пісень, хорів, музики до драматичних вистав.

Основні опубліковані праці:

1. Теорія музики в ракурсі фольклористики: У 2 кн.— Тирасполь, 1990–1991.— (У співавт.)

2. Гармонія в ракурсі фольклористики: У 2 кн.— Тирасполь, 1991–1992.— (У співавт.)

3. Советы по музыкальному оформлению спектакля.— Тирасполь, 1999.— (У співавт.)

Має статті у наукових виданнях України, Білорусі, Росії, Молдови.

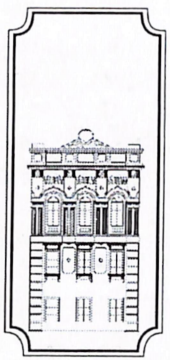

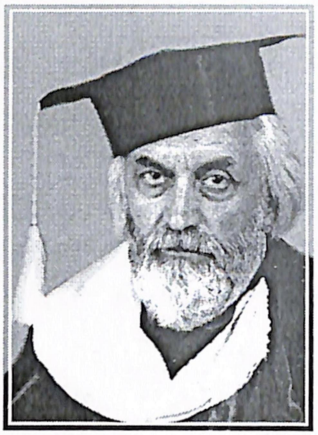

Анатолій Федорович СУШКО
Народився 25 серпня 1937 р. у м. Харкові.

Доктор технічних наук (1987 р.), професор (1995 р.).З 1962 по 1965 рр. працював інженером на заводі ім. Т. Шевченка в м. Харкові.

З 1965 р. працював у Харківському інституті радіоелектроніки науковим співробітником, асистентом, доцентом, завідувачем кафедри. Захистив кандидатську дисертацію.

Подальша педагогічна робота проходить в Харківському автомобільно-дорожному інституті.

З 1991 р. завідував кафедрою у Сумському сільськогосподарському інституті.

З 1999 р.— професор кафедри інформаційних технологій ХДАК.

Має 53 наукових праці, 7 винаходів.

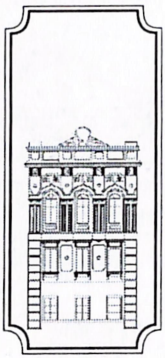

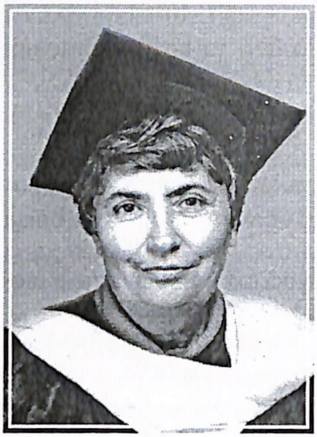

Лариса Георгіївна ХРОМЧЕНКО
Народилася 15 травня 1937 р. у м. Ялті.

У 1959 р. закінчила Московський державний історико-архівний інститут.

Кандидат історичних наук (1967 р.), доцент (1974 р.), професор (1991 р.).

Нагороджена нагрудним знаком Міністерства культури СРСР «За відмінну роботу» (1989 р.).

З 1959 по 1963 рр. працювала в архівному відділі Рязанського облвиконкому науковим співробітником, завідувачем лабораторії реставрації і мікрофільмування документних матеріалів. У 1967–1970 рр.— старший науковий співробітник науково-дослідного інституту газорозрядних приладів. З 1970 по 1972 рр.— асистент кафедри політекономії Рязанського радіотехнічного інституту.

З 1972 р. працює в Харківській державній академії культури, професор кафедри інформатики.

Член методичної ради факультету бібліотекознавства та інформатики. Досліджує проблеми теоретичної інформатики, інформаційної діяльності, інформаційної культури та інформаційної підготовки фахівців.

Автор 65 наукових праць, у тому числі монографії, 10 навчальних і навчально-методичних посібників, близько 30 статей та інших наукових публікацій.

Основні опубліковані праці:

1. Хромченко Л. Г., Лортикян Е. Л. Научно-техническое прогнозирование и его информационное обеспечение: опыт организации.— К.: Вища школа, 1978.— 127 с.

2. Хромченко Л. Г. Информационные ресурсы: Организация и использование / Учеб. пособие.— Х.: ХГИК, 1992.— 182 с.

3. Хромченко Л. Г. Перспективы применений средств кибернетики при использовании в историко-технических исследованиях архивных документальных материалов // Применение электронно-вычислительных устройств в исследованиях по истории науки и техники.— М.: Наука, 1966.— С. 88–101.

4. Хромченко Л. Г. Информационные издания органов научно-технической информации и их роль в пропаганде достижений науки и техники: Учеб.-метод. пособие.— Х.: ХГИК, 1986.— 27 с.

5. Хромченко Л. Г. Проблемы компьютеризации библиотек // Библиотековедение — 1993.— №1.— С. 91–101.

6. Хромченко Л. Г., Карачинська Є. Т., Медведєва Є. А., Удалова В. К. Аналітико-синтетична обробка документів.— Х.: ХДІК, 1996.— 257 с.

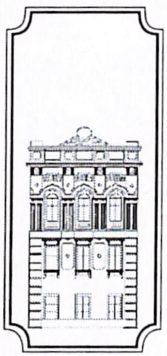

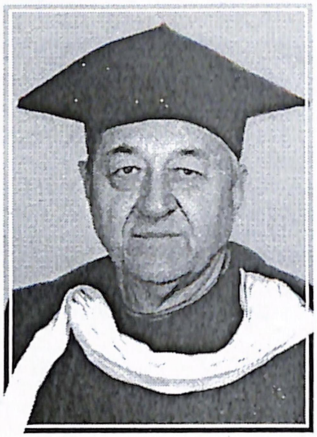

Костянтин Григорович ШАША
Народився 8 січня 1929 р. в м. Мелітополі. Закінчив Харківський автодорожний інститут (1954 р.), Харківську державну консерваторію (1962 р.).

Доцент (1992 р.), професор (1995 р.), заслужений артист України (1980 р.), член союзу театральних діячів України (з 1965 р.).

Працював з 1954 по 1956 рр. головним інженером в автотранспортному підприємстві в м. Пермі; інженер-конструктор Укрдіпроважмаш (1956–1960 рр.); соліст-вокаліст Харківського державного академічного театру опери і балету ім. М. В. Лисенка (1962–1988 рр.); оперний співак, педагог, викладач сольного співу в Харківській державній академії культури (з 1988 р. по нинішній час).

Його артистична діяльність має численні відгуки в пресі, фондові записи на радіо, виступи на телебаченні.

К. Шаша виступав з видатними співаками України, Росії та інших країн. Багатий творчий досвід, глибоке знання вокалу, загальна ерудиція і педагогічні здібності дозволили К. Г. Шаші досягти значних успіхів у педагогічній, науковій та постійній творчо-виконавській роботі, що високо оцінено спеціалістами в галузі музичного мистецтва — відомими музикантами, артистами, композиторами, мистецтвознавцями.

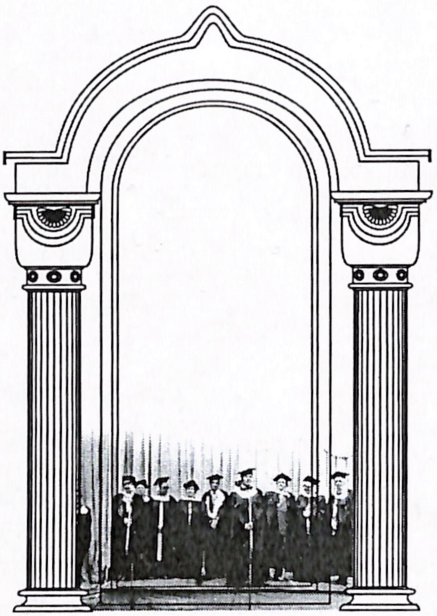

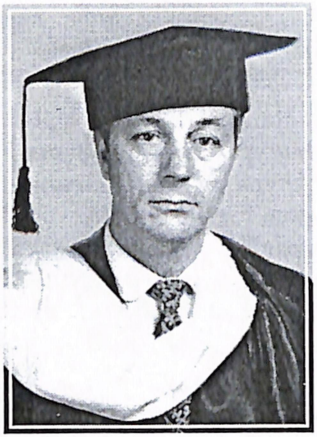

Василь Миколайович ШЕЙКО
Народився 9 травня 1942 р. у м. Охтирка Сумської обл.
У 1968 р. закінчив з відзнакою Харківський державний інститут культури.

Кандидат історичних наук (1972 р.), професор (1991 р.), дійсний член Української академії наук національного прогресу (1992 р.), Міжнародної академії інформатизації (1994 р.), Російської гуманітарної академії (1994 р.).

Педагогічну діяльність почав у 1960 р. З 1971 р. працює у Харківській державній академії культури. За роки праці пройшов шлях від викладача до ректора. Під керівництвом В. Шейка інститут отримав у 1998 р. статус академії. Завдяки його зусиллям більше ніж удвічі збільшилась кількість викладачів, що мають наукові ступені та звання. Зросла матеріальна база навчального процесу — 6 комп'ютерних лабораторій із сучасними ЕОМ. Локальна мережа отримала доступ до Інтернету.

Створено приципово нові факультети, у 6 разів збільшилась кількість спеціальностей.

На базі академії створено навчально-культурологічний комплекс, до якого входять 8 вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

Налагоджено основні зв'язки академії зі спорідненими вищими навчальними закладами Англії, Болгарії, Угорщини, Німеччини, Данії, Китаю, Нідерландів, Польщі.

З 1986 р., В. Шейко заснував кафедру історії і теорії культури, виховав талановитий, творчий колектив. В. Шейко — відомий фахівець з питань культури.

Головною сферою наукових інтересів Василя Миколайовича є історія і теорія культури, у тому числі інформаційна культура. Він організував і взяв участь у 30 конференціях з проблем культури України, з питань розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в Європі і країнах СНД.

В. М. Шейко — автор понад 190 наукових праць, у тому числі монографій, навчальних посібників, статей, навчально-методичних розробок. По деяких навчальних посібниках («Історія художньої культури», «Українська художня культура») навчаються студенти не лише вузів культури, а й інших вищих навчальних закладів.

Під його науковим керівництвом захищено декілька дисертаційних праць.

Основні опубліковані праці:

1. Історія української художньої культури.— Х., 1991.— 96 с.
2. Основы Windows: Учеб. пособие для студ. ин-тов культуры.— Х., 1998.— 289 с.— (Информационные технологии в документоведении) [У співавт.]
3. Інформаційний сервіс в Інтернеті: Навч. посібник.— Х., 1998.— 210 с. [У співавт.]
4. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вищих навч. закладів.— Х., 1998.— 288 с. [У співавт.]
5. Основы Internet: Учебник для студ. ин-тов культуры и искусств.— Х., 1999.— 322 с.— (Информационные технологии в документоведении) [У співавт.]
6. Internet/Intranet: Учебник.— Х., 1999.— 355 с.— (Информационные технологии в документоведении) [У співавт.]
7. История художественной культуры: Первобытность. Древний мир: Учебник.— Х.: ХДАК, 1998.— 190 с. [У співавт.]
8. История художественной культуры: Византия. Арабо-мусульманский мир. Китай. Япония: Учебник.— Х.: ХГАК, 1999.— 200 с. [У співавт.]
9. Історія художньої культури: Первісність. Стародавній світ: Підручник.— Х.: ХДАК, 1999.— 210 с. [У співавт.]

Всеволод Іванович ЦВЄТКОВ
Народився 16 березня 1918 р. у м. Харкові.

Професор, заслужений артист Росії.

Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом Червоної зірки та Вітчизняної війни, 15 медалями.

У 1947 р. закінчив акторський факультет Харківського театрального інституту, а в 1954 р.— режисерський факультет.

Працював у Воронезькому академічному театрі. З 1957 р.— актор російського драматичного театру ім. О. С. Пушкіна і режисер Харківської обласної студії телебачення, де зняв 2 фільми і здійснив 40 телевізійних вистав. Працював на Одеській кіностудії.

У 1972 р. завідував кафедрою режисури у Харківському державному інституті мистецтв.

З 1997 р.— професор кафедри режисури ХДАК. Автор навчального посібника «Путь к спектаклю».

Факультет бібліотекознавства та інформатики

Наталя Миколаївна КУШНАРЕНКО
декан факультету,
доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член Міжнародної академії інформатизації

Найстаріший факультет бібліотечного профілю, з якого починається історія бібліотечної освіти в Україні. Протягом 70-ти років кілька разів змінювалися його назва, структура, зміст і напрями підготовки фахівців. З факультетом пов'язана доля багатьох видатних людей — фундаторів харківської наукової та освітньої школи книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, які організовували роботу спеціальних кафедр, зробили вагомий внесок у розвиток бібліотечної науки й освіти ще в ті роки, коли Україна була у складі СРСР.

Історія факультету бібліотекознавства починається з 1931 р. у структурі Всеукраїнського інституту комуністичної освіти (ВУІКО). У його створенні та в організації навчального процесу взяла участь видатний бібліотекознавець Надія Яківна Фрідьєва, яка стала його першим деканом, очолювала його з 1928 по 1935, а потім з 1944 по 1968 рік.

У перше післявоєнне десятиріччя деканами факультетів бібліографії, бібліотекознавства, дитячих та юнацьких бібліотек були відомі українські бібліотекознавці Яків Йосипович Гандельман (1947–1955 рр.), Олександр Артемович Майборода (1946–1947 рр.), Микола Сергійович Єгоров (1947–1952 рр.).

У 60—70-ті роки вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих кадрів бібліотечних працівників зробили декани — кандидат історичних

наук, доцент Серафим Павлович Ключарьов (1960–1966 рр.), кандидати педагогічних наук, доценти Микола Степанович Демченко (1956–1960 рр.) і Віктор Тимофійович Витяжков (1966–1979 рр.).

На початку 80-х років факультет очолив кандидат педагогічних наук, доцент Олександр Миколайович Хропач (1980–1982 рр.), діяльність якого була спрямована на підвищення рівня навчально-методичної та наукової роботи викладачів.

Помітних успіхів сягнув колектив факультету і під керівництвом Миколи Павловича Васильченка (1983–1994 рр.), кандидата педагогічних наук, доцента, який доклав немало зусиль, забезпечуючи підготовку висококваліфікованих фахівців не тільки для України, але й інших республік СРСР і зарубіжних країн.

Кардинальні зміни в житті педагогічного колективу і студентів факультету сталися, коли у 1994 р. деканом факультету було призначено Наталю Миколаївну Кушнаренко — талановитого організатора бібліотечно-інформаційної освіти, автора оригінальних навчальних планів, освітньо-професійних програм зі спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія» та «Концепції розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в ХДАК.

Реорганізуються та створюються нові кафедри: бібліотекознавства (доцент Г. М. Брагіна), бібліографознавства (професор М. А. Низовий), документознавства (професор Н. М. Кушнаренко), інформатики та інформаційних систем і процесів (професор Г. Г. Асєєв). За ініціативою ректорату, провідних фахівців розробляється нова концепція бібліотечно-інформаційної освіти, головними стратегічними завданнями якої є: вивчення потреби в підготовці бібліотечно-інформаційних кадрів з урахуванням змін та ринку праці; розширення сфери підготовки і використання випускників бібліотечного профілю не лише в бібліотеках, органах НТІ, але і в інших інформаційних структурах: видавництвах, редакціях періодичних видань, підприємствах книжкової торгівлі, архівах, музеях, канцеляріях, банках, комерційних службах; перегляд навчального плану, уточнення напрямів підготовки кадрів, номенклатури спеціальностей, кваліфікацій тощо; реформування змісту, структури та форм навчання в умовах інформатизації суспільства, досягнення гармонії у співвідношенні загальнонаукової, фундаментальної, професійно-орієнтованої і спеціальної підготовки кадрів; запровадження багатоступеневої підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців; комп'ютеризація навчального процесу,

орієнтація на автоматизовану бібліотеку; інтеграція факультету в європейську й світову систему бібліотечної та документно-інформаційної освіти, раціональне поєднання у навчанні кращих вітчизняних традицій з досягненнями світової системи підготовки кадрів; налагодження міжнародних зв'язків у сфері розвитку наукової та освітньої діяльності у галузі бібліотекознавства та інформатики; співробітництво у галузі бібліотечно-інформаційної практики, поширення міжнародного досвіду комп'ютеризації та автоматизації бібліотечно-бібліографічної діяльності; посилення науково-дослідної роботи в галузі дослідження проблем підготовки бібліотечних та інформаційних кадрів.

Факультет як структурний підрозділ ХДАК у 1995–1996 рр. став членом Міжнародної Федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА), Європейської асоціації бібліотечно-інформаційної освіти та наукових досліджень (ЄВКЛІД), Організації Європейської співпраці в галузі бібліотечної та інформаційної освіти БОБКАТССС. Укладено двосторонні угоди з Вищою бібліотечною школою (Штутгарт, Німеччина), Амстердамським університетом та Амстердамською вищою бібліотечною школою (Нідерланди), Королівською школою бібліотекознавства (Копенгаген, Данія) та ін. На базі факультету в 1995 р. проведено перший Міжнародний семінар з проблем оновлення бібліотечної та інформаційної освіти із залученням іноземних фахівців. Здійснено ознайомлювальні поїздки, обмін навчально-методичними матеріалами та спеціальною літературою, читання лекцій для студентів факультету провідними зарубіжними професорами — все це сприяло взаємозбагаченню змісту, форми та організації навчального процесу, обміну науковими ідеями в галузі бібліотекознавства та інформатики, підготовці фахівців для роботи в Інтернеті.

Розширюються основні напрями підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, уточнюються спеціальності і кваліфікації. Факультет виступив ініціатором впровадження в 1995 р. в Україні нової спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», цього ж року здійснив перший набір студентів. Це дозволило розширити сферу підготовки і використання випускників факультету, узаконити підготовку кадрів для інших сфер документально-інформаційної діяльності, яка в межах спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія» на рівні спеціалізацій уже здійснювалась на факультеті протягом багатьох років, наблизити зміст

та структуру навчання до світового рівня.

Підготовка бібліотекарів-бібліографів, документознавців та інформаційних кадрів на факультеті (до 1997 р.) здійснювалась за двома спеціальностями: 8.020102 «Бібліотекознавство і бібліографія» та 8.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність». Із зазначених спеціальностей затверджені та введені до навчального процесу з 1995–1996 навчального року нові оригінальні навчальні плани, підготовлені пакети навчально-методичних матеріалів; кваліфікаційні характеристики, авторські навчальні програми, методична документація по забезпеченню навчально-виховного процесу, самостійної та науково-дослідницької роботи студентів.

По спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія» навчання здійснюється за функціональною ознакою. Започаткована підготовка фахівців за новими профілізаціями: «Бібліотечний менеджмент і маркетинг», «Формування бібліотечних фондів», «Бібліотечно-інформаційне обслуговування», «Бібліотечне обслуговування дітей та юнацтва», «Бібліографічне забезпечення бібліотечної діяльності». З 1999/2000 навчального року в межах спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія» розпочинається підготовка бібліографів-книгознавців, менеджерів видавничої діяльності. Випускники після закінчення факультету набувають кваліфікацію бібліотекаря-бібліографа. Завдяки диференційованій підготовці вони можуть працювати менеджерами бібліотечної справи, бібліотекарями відділу обслуговування, бібліотекарями-комплектаторами бібліотечного фонду, бібліотекарями-каталогізаторами, бібліотекарями-педагогами, бібліотекарями універсальної бібліотеки, викладачами дисциплін бібліотечно-інформаційного циклу. Здійснено підготовку освітньо-професійних програм для бакалаврів, спеціалістів і магістрів.

Підготовка фахівців у галузі бібліотекознавства, бібліографії, документознавства та інформаційної діяльності здійснюється на базі нових освітніх та інформаційних технологій. Ще у 1987 р. комп'ютерна підготовка фахівців розпочалася на базі ЕОМ «Іскра». Нині вже діють 4 комп'ютерні класи (47 комп'ютерів, лазерні принтери, ксерокс), інформаційний центр з виходом до Інтернету, автоматизована бібліотека ХДАК. Практичними заняттями передбачено створення і ведення баз і банків даних, електронних таблиць, адміністрування баз даних та створення пошукових інтерфейсів до них, виконання робіт у зовнішніх джерелах інфор-

мації (Інтернет), робота з пошуковими системами світового рівня Yahoo, Alta Vista, 100hot, російськими DEMOS, RUSSIA ON LINE, All Stars, українськими Meta, InterNetri, ITL WebCreeper Search.

Перегляд змісту та організації навчального процесу на факультеті спонукав до розробки оригінальних авторських підручників, навчальних посібників, текстів лекцій, програм курсів, методичних матеріалів до семінарських, практичних занять та самостійної роботи. Лише за 1997–1998 рр. підготовлено і видано підручники з аналітико-синтетичної обробки документів (В. К. Удалова, Л. Г. Хромченко, Є. А. Медведєва), документознавства (Н. М. Кушнаренко), організації та методики науково-дослідницької діяльності (В. М. Шейко, Н. М. Кушнаренко), навчальні посібники з інформаційних технологій у документознавстві (В. М. Шейко, Г. Г. Асєєв), бібліографії науково-технічної сфери (Н. Ф. Колосова) та ін. Крім того, всі курси навчального плану зі спеціальності 8.020102 «Бібліотекознавство і бібліографія» забезпечено програмно-методичними матеріалами, створено їх паперові та електронні аналоги.

До найсуттєвіших результатів науково-дослідницької діяльності слід віднести відкриття в 1994 р. аспірантури, а в 1996 р.— докторантури зі спеціальності 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство»; функціонування з 1998 р. спеціалізованої ученої ради з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук зі спеціальності 07.00.08 — книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство (у галузі педагогічних наук); проведення міжнародного семінару з проблем бібліотечно-інформаційної діяльності та освіти (1995 р.); запровадження з 1998 р. щорічної міжнародної наукової конференції «Соціальні комунікації: розвиток в інформаційному просторі»; вихід у світ першого випуску наукової збірки: Вісник Харківської державної академії культури: «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика», розробка з 1995 р. загальнодержавної НДР «Створення інформаційно-пошукової мови для електронного каталога бібліотек України» на замовлення Міністерства культури і мистецтв України; загальнодержавної НДР «Краєзнавча робота бібліотек України», започаткованої у 1990 р. Державною історичною бібліотекою України, захист у 1996 р. докторської дисертації В. О. Ільганаєвою, кандидатських дисертацій І. О. Давидовою, А. А. Соляник, В. В. Карнаушенко, В. А. Марковою та ін. Роботу над докторськими

дисертаціями розпочали Є. А. Медведєва, І. М. Фоменко, Л. Я. Філіппова, Є. М. Тодорова, А. А. Соляник.

На факультеті створено бібліотекознавчі і бібліографознавчі наукові школи, відомі далеко за межами України. Професорсько-викладацький склад факультету разом із талановитими студентами здійснюють значну науково-дослідницьку роботу, тематика якої спрямована на розробку пріоритетних проблем бібліотечно-бібліографічної діяльності та освіти в Україні. За її результатами лише за останні три роки викладачі і студенти факультету опублікували 390 наукових праць: монографії, статті, тези доповідей, підручники, навчальні посібники, інші наукові й навчальні матеріали. Викладачі факультету мають науковий пріоритет не тільки в Україні, але й за її межами у дослідженні таких проблем: «Українське книгознавство та книжкова справа», «Методологія та методика бібліотекознавства та бібліографознавства в Україні», «Формування фонду «Україніка», «Національна бібліографія України», «Бібліотечно-інформаційна освіта в Україні та за кордоном», «Бібліотечне краєзнавство», «Статистика друку», «Інформаційний менеджмент і маркетинг», «Автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів», «Документознавство», «Документні ресурси України» та ін.

Протягом 1997–1998 рр. відбулися певні структурні зміни. З січня 1997 р. на базі факультету бібліотекознавства та інформатики створено ще один факультет — документознавства та інформаційної діяльності. Деканом першого факультету стала проф. Н. М. Кушнаренко, другого — доцент І. Г. Бондалєтов. Наступного року ліквідували заочний бібліо-

Презентація підручників, виданих академією

течний факультет. Денне і заочне навчання бібліотекарів-бібліографів поєднав єдиний факультет бібліотекознавства та інформатики, в структурі якого є нова кафедра — інформатики — на чолі з проф. В. О. Ільганаєвою. Отже, на факультеті функціонують 3 спеціальні кафедри: бібліотекознавства, бібліографознавства та інформатики, загальноосвітня кафедра літератури.

Високий кадровий потенціал професорсько-викладацького складу факультету, понад 80% яких мають науковий ступінь чи вчене звання. За роки існування підготовлено близько 20 тис. бібліотекарів-бібліографів вищої кваліфікації.

Харківська бібліотечна наукова та освітня школа — лідер української школи книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, з притаманними їй самобутністю, професіоналізмом, авторитетністю, багатими традиціями в галузі підготовки бібліотечно-бібліографічних кадрів. Факультет бібліотекознавства та інформатики ХДАК як центр бібліотечно-бібліографічної освіти в Україні має всі ознаки науково-освітнього ядра: наявність певного кола талановитих педагогів і науковців; постійна плідна наукова й освітня діяльність; виховання обдарованої молоді — нового покоління бібліотечних працівників, науковців, викладачів.

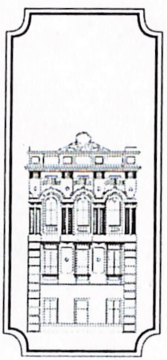

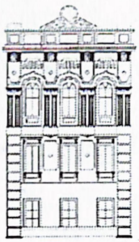

Кафедра бібліотекознавства

Нижній ряд: Н. С. Русавська, Т. П. Самійленко, Г. М. Брагіна (завідувач кафедри), Г. Д. Ковальчук
Верхній ряд: Р. А. Драган, Т. О. Козел, О. М. Хропач, О. Є. Куденко, Л. П. Семененко, В. А. Маркова

На її долю випала історична місія розпочати бібліотечну освіту в Україні. Кафедру заснувала і багато років очолювала (1931–1934; 1944–1968 рр.) видатний бібліотекознавець України і Росії Надія Яківна Фрідьєва. Свої знання і великий досвід бібліотечної роботи вона віддала підготовці фахівців вищої кваліфікації і заклала підвалини харківської наукової та освітянської школи бібліотекознавців.

Кафедру бібліотекознавства було організовано у складі бібліотечного факультету в 1931 р. при Всеукраїнському інституті комуністичної освіти (ВУІКО). В довоєнні роки як випускаюча кафедра готувала фахівців для універсальних наукових, масових міських і сільських, а також дитячих і юнацьких бібліотек, а через аспірантуру — кадри викладачів бібліотекознавства.

У роки масових репресій Н. Я. Фрідьєва змушена була залишити кафедру і перейти на практичну роботу в ЦНБ Харківського державного університету. Лише після закінчення війни в 1947 р. вона знову очолила кафедру бібліотекознавства, авторитет якої був значним у бібліотечних інститутах Москви і Ленінграда.

В цей час на кафедрі працювали висококваліфіковані фахівці.

Незабутньою постаттю залишився в історії кафедри Ісаак Якович Каганов, кандидат філологічних наук, доцент, блискучий лектор, викладач курсу «Історія книги», який виховав декілька поколінь бібліофілів, книгознавців. Започаткований ним «Клуб книголюбів» став помітною подією суспільного і духовного життя м. Харкова. Згодом І. Я. Каганов заснував у Харкові і «Клуб екслібрисистів», широко пропагував мистецтво екслібриса. І. Я. Каганов був взірцем інтелігента, прищеплював любов до книги і бібліотеки.

Помітний слід в історії кафедри бібліотекознавства залишила старший викладач Роза Борисівна Гуревич, яка викладала курс «Бібліотекознавство». За її ініціативою регулярно видавався бюлетень «Очима студентів», матеріал для якого студенти привозили з виробничої практики, і це давало змогу кафедрі стежити за новаціями в бібліотечній практиці. Бюлетень «Очима студентів» на той час був панорамою діяльності бібліотек України. Р. Б. Гуревич постійно підтримувала зв'язки з випускниками бібліотечного факультету, працювала над картотекою випускників, на підставі якої організувала і провела декілька науково-практич-

них конференцій працівників бібліотек різних типів і видів, підготувала програми і тези цих конференцій.

На кафедрі працювали викладачі, які згодом стали широко відомими в Україні в 60–70-ті роки як фахівці високого класу. Це Т. П. Комісаренко, Т. О. Скрипник, М. Д. Рябченко, М. С. Демченко, С. І. Волкова, Є. М. Красножон, З. В. Гімальдінова,— справжня школа теоретичної і науково-методичної думки, яка значно випереджала бібліотекознавчі кафедральні колективи Москви і Ленінграда. Значними були досягнення колективу і в галузі наукової роботи. Захистили кандидатські дисертації М. С. Демченко, С. І. Волкова, Т. О. Скрипник, З. В. Гімальдінова. Важливе наукове значення мали дослідження психолого-педагогічних основ обслуговування читачів, форм індивідуальної та масової роботи в бібліотеках, які провадили С. І. Волкова і М. Д. Рябченко. Разом з іншими викладачами кафедри вони брали активну участь у роботі союзних і республіканських наукових конференцій.

М. Д. Рябченко керував кафедрою бібліотекознавства з 1968 по 1972 рік. Маючи великий практичний досвід (до запрошення в ХДБІ працював головним бібліографом Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка), одним із перших запровадив широке використання технічних засобів у навчальному процесі. Велику увагу приділяв оновленню колектива викладачів, який поповнили випускники інституту Н. С. Білопола, Т. П. Самійленко, Н. С. Русавська і достойно продовжили традиції харківської школи бібліотекознавців. У 1977–1984 рр. М. Д. Рябченко був деканом факультету підвищення кваліфікації і на цій посаді зробив багато корисного, підіймаючи рівень освіти працівників бібліотек, клубів, будинків культури до сучасних вимог.

З 1974 по 1978 рр. кафедру очолювала кандидат педагогічних наук, доцент Сталіна Іванівна Волкова, відомий учений, яка зробила вагомий внесок у розвиток харківської бібліотечної школи. Головні напрями її досліджень — обслуговування читачів, удосконалення форм і методів індивідуальної і масової роботи, історія бібліотечної справи. Тривалий час була заступником редактора республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника «Бібліотекознавство і бібліографія». Їй належить пріоритет в розробці навчального курсу «Робота з читачем».

У 1978–1987 рр. керівництво кафедрою здійснював кандидат педаго-

гічних наук, доцент Олександр Миколайович Хропач, який приділив значну увагу оновленню змісту навчального курсу «Організація та управління бібліотечною справою».

У 1987–1994 рр. кафедру очолила кандидат педагогічних наук, доцент Валентина Олександрівна Ільганаєва (1987–1994 рр.), яка читала курси «Бібліографія літератури для дітей та юнацтва», «Організація та управління бібліотечною справою», «Бібліотекознавство. Основний курс». Вона була керівником секції по підготовці кадрів Республіканської навчально-методичної ради з питань бібліотечної освіти при Міністерстві культури України (1989–1991 рр.), членом комісії по розробці концепції розвитку бібліотечної справи України (1991 р.). Основні напрями її наукових досліджень: бібліотекознавство, організація діяльності бібліотек, підготовка бібліотечних кадрів.

З 1994 р. кафедру очолює кандидат педагогічних наук, доцент Галина Михайлівна Брагіна — бібліотекознавець, фахівець в галузі обслуговування читачів, вивчення читання дітей та юнацтва, викладає курси: «Обслуговування читачів», «Організація читання дітей та юнацтва», «Книжкова ілюстрація для дітей», «Практикум з психології спілкування в бібліотеці», голова методичної комісії факультету, співавтор освітньо-професійної програми зі спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія». Читає курси «Теорія бібліотекознавства», «Обслуговування читачів», «Організація читання дітей та юнацтва», «Книжкова ілюстрація для дітей». Головні напрями її наукових досліджень — обслуговування читачів, вивчення читання дітей та юнацтва. Як голова методичної комісії факультету плідно працює над удосконаленням навчальних планів зі спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія».

Нині на кафедрі бібліотекознавства працюють 5 кандидатів педагогічних наук, із них доценти Г. М. Брагіна, О. М. Хропач, Т. П. Самійленко, О. Є. Куденко, ст. викладач В. А. Маркова, ст. викладач Г. Д. Ковальчук. Історичний внесок кафедри бібліотекознавства досліджує кандидат педагогічних наук, доцент Самійленко Тамара Прокопівна, яка є організатором багатьох конференцій, присвячених видатним ученим минулого — життю і діяльності Р. Б. Гуревич, І. Я. Каганова, Н. Я. Фрідьєвої. Ці заходи одержують схвальні відгуки, оскільки допомагають поєднати історію і сучасність, познайомити молоде покоління з представниками харк-

івської школи бібліотекознавства за весь період її існування.

Викладачі кафедри працюють над науковою темою «Бібліотечний соціальний інститут України». До своїх наукових досліджень педагоги залучають студентів. При кафедрі працює наукова студентська лабораторія, роботою якої керують Г. М. Брагіна, Т. П. Самійленко, О. Є. Куденко.

Кафедра запровадила нові навчальні дисципліни: «Психологія спілкування», «Паблік рілейшнз у бібліотеці», «Управління кадрами в бібліотеці», «Технологічний менеджмент у бібліотеці», «Методика літературної гри в дитячій бібліотеці», «Практикум з соціології читання», «Організація читання дітей та юнацтва».

Викладачі кафедри беруть активну участь у розробці Закону України про бібліотеки і бібліотечну справу. Доцент О. М. Хропач є членом ради з питань бібліотечного законодавства.

Доброю традицією стали Дні кафедри бібліотекознавства, які відбуваються у вересні кожного нового навчального року. На зустріч із студентами І курсу запрошуються ветерани кафедри, які багато років присвятили педагогічній і виховній роботі. Відбувається цікава розмова з початківцями, які прийшли до академії, щоб оволодіти фахом бібліотекознавця-бібліографа.

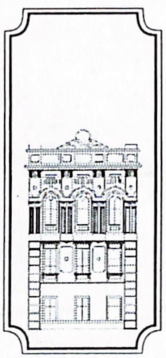

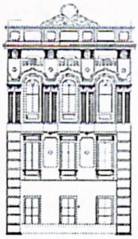

Кафедра бібліографознавства

Нижній ряд: А. В. Оніщенко, Н. Ф. Колосова, М. А. Низовий (завідувач кафедри), І. О. Вовченко, С. Є. Шматова
Верхній ряд: С. В. Сищенко, Л. І. Курило, Л. М. Білан, В. М. Грама, Н. В. Погонець, Л. В. Глазунова

Одна із провідних спеціальних кафедр факультету бібліотекознавства, започаткована в 30-ті роки. Її очолював відомий бібліотекознавець Мусій Маркович Фельдштейн у 1935–1950 рр., за винятком воєнних років. Значення кафедри особливо зросло в період існування факультету бібліографії, завдяки якому і виникла харківська школа бібліографознавства, авторитет якої є загальновизнаним.

З історією кафедри бібліографознавства пов'язана діяльність багатьох відомих українських і російських бібліографів. У 1950–1951 рр. кафедральний колектив очолювала Ксенія Миколаївна Ісаєва, кандидат педагогічних наук, яка зробила вагомий внесок у післявоєнне відродження викладання бібліографії як науки. У 1952–1954 рр. керівництво кафедрою здійснювала І. К. Матвієнко, кандидат географічних наук, яка викладала курси «Основи радянської бібліографії», «Методика бібліографічної роботи». На початку 50-х років на кафедрі викладала Віра Миколаївна Островська, яка потім увійшла до складу кафедри дитячої літератури і бібліотечної роботи з дітьми. Багато років життя віддала кафедрі старший викладач Валентина Дмитрівна Масленникова. У 1953–1955 рр. вона працювала в. о. декана факультету бібліотекознавства. Серед викладачів кафедри — Л. М. Власова, А. І. Черкашин, Т. Г. Шерстюк, Н. А. Воєводіна, Н. Д. Ковальов, Б. Б. Тараманов.

У 60–70-ті роки на кафедрі працювали досвідчені педагоги, висококваліфіковані бібліографи: ст. викладач Віра Леонтіївна Каверна; старший викладач, кандидат сільськогосподарських наук Олена Павлівна Довгопола; старший викладач Валентина Дмитрівна Кравченко; кандидат педагогічних наук Людмила Сергіївна Іллічова; кандидат історичних наук, доцент, проректор з навчальної роботи Лідія Іванівна Коломійченко.

Кафедра піднялася на новий щабель свого розвитку, коли її очолив Д. Д. Тараманов (1956–1978 рр.) — відомий український бібліограф, кандидат педагогічних наук, доцент. Харківські фахівці-бібліографи були піонерами в розробці актуальних проблем бібліографознавства. Цілком природно, що кафедра бібліографії ХДБІ випереджала інші аналогічні інститути і в галузі наукових досліджень, і в підготовці висококваліфікованих кадрів бібліографів.

Кафедра приділяла значну увагу вихованню молодих викладачів. У 1969 р. до інституту було запрошено Миколу Андрійовича Низового, який працював у Книжковій палаті УРСР. Молодий, здібний науковець згодом захистив кандидатську дисертацію. Після багаторічної практич-

ної роботи розпочала викладацьку діяльність на кафедрі С. Є. Шматова, яка успішно захистила кандидатську дисертацію і одержала звання доцента. На кафедру були запрошені Я. С. Коцур, О. П. Щербініна, які закінчили інститут.

На початку 70-х років кафедра бібліографії мала найвищий науковий ценз серед спеціальних кафедр — 4 кандидати наук, доценти: Д. Д. Тараманов, В. Т. Витяжков, І. І. Корнєйчик, І. О. Вовченко. Це забезпечувало високий рівень викладацької і наукової роботи. Серед науковців кафедри особливо слід відзначити І. І. Корнєйчика, який заклав підвалини історії національної бібліографії та бібліотечного краєзнавства, а його праці стали відомі далеко за межами України.

Зі зміною напряму підготовки бібліотекарів, переходом до навчання за типами бібліотек та галузевими комплексами кафедра бібліографії у 1979 р. поділяється на дві самостійні кафедри: кафедру галузевого бібліографознавства і кафедру загального бібліографознавства та книгознавства. Кафедру галузевого бібліографознавства очолила кандидат педагогічних наук, доцент Н. Ф. Колосова (1979–1989 рр.). Її практична і наукова робота багато років була пов'язана з Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка, де вона працювала спочатку бібліографом, а потім старшим бібліотекарем. З 1963 р. почала педагогічну і наукову роботу на кафедрі бібліографії, спеціалізуючись в галузі бібліографії технічної літератури. Потім 13 років працювала на кафедрі технічних бібліотек і наукової інформації. У 1978 р. захистила кандидатську дисертацію, одержала звання доцента, а потім — професора. Коло її наукових інтересів: історія і інформація з видавничої справи і технічної книги України, бібліографія технічної літератури, галузева бібліографія. Нині Н. Ф. Колосова — професор кафедри бібліографознавства.

У 1979–1989 рр. кафедру загального бібліографознавства та книгознавства очолювала І. О. Вовченко, доцент, кандидат педагогічних наук. У 1953 р. почала працювати асистентом кафедри бібліографії, тривалий час викладала курс «Іноземна бібліографія». Сьогодні Ірина Олександрівна Вовченко — професор кафедри бібліографознавства. Її наукові інтереси дуже різноманітні. Останнім часом плідно працює в галузі історії бібліографії України, читає курси: «Бібліографія художньої літератури і літературознавства», «Бібліографія. Загальний курс», «Іноземна бібліографія», «Бібліографознавство».

У 1990 р. кафедру галузевого бібліографознавства очолив кандидат

педагогічних наук, доцент Микола Андрійович Низовий (керував кафедрою бібліографії у 1978–1979 рр.), який спрямував діяльність колективу на виконання нових завдань бібліографічної роботи. У 1995 р. одержав звання професора. Викладає дисципліни: «Бібліографія художньої літератури та літературознавства», «Книгознавство та історія книги», «Статистика друку».

У 1990–1994 рр. кафедру загального бібліографознавства та книгознавства очолювала В. П. Богданова, кандидат педагогічних наук, доцент, відомий фахівець у галузі краєзнавчої бібліографії. Читала курси: «Бібліографознавство», «Краєзнавча бібліографія».

У 1994 р. відбулося об'єднання двох колективів в одну кафедру бібліографознавства на чолі з кандидатом педагогічних наук, професором М. А. Низовим — бібліографом, статистиком друку, який зробив вагомий внесок у вивчення теорії та історії бібліографознавства, книгознавства і статистики друку, у викладання дисциплін бібліографознавчого циклу: «Бібліографія художньої літератури та літературознавства», «Книгознавство та історія книги», «Статистика друку». Автор понад 100 публікацій наукового і навчально-методичного характеру.

У діяльності викладачів кафедри поєднуються традиції, досвід, набутий за минулі роки, з урахуванням сучасних вимог до підготовки бібліографів різних рівнів — бакалавр, спеціаліст, магістр.

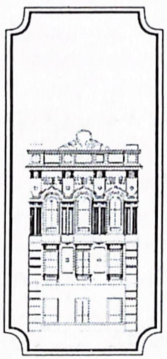

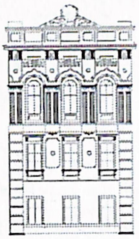

Кафедра інформатики

Л. І. Зимогляд, І. О. Давидова, В. О. Ільганаєва (завідувач кафедри), Л. Г. Хромченко, Т. М. Кулешова

Кафедра інформатики створена в 1998 р., що було зумовлено новою концепцією бібліотечно-інформаційної освіти, яка зорієнтована на розширення професійної освіти, підготовки і використання випускників академії в інформаційній інфраструктурі суспільства.

На кафедрі викладається цикл дисциплін, що висвітлюють інформатику в гуманітарному аспекті, вивчають інформаційні системи, інформаційний менеджмент і маркетинг у різних структурах. Створення нової кафедри зумовлено тим, що бібліотеки є не тільки центрами культури, але й центрами інформації. Широке застосування ЕОМ та електронних носіїв інформації (бази даних, електронна пошта, компактні оптичні диски, мультімедіа та ін.) дає змогу удосконалити пошук інформації та обслуговування користувачів. Через інтерактивні системи користувач одержує доступ до баз даних централізованої каталогізації. Бібліотекарі працюють в автоматизованому режимі. Користування електронним каталогом, доступ до баз даних дозволяють будь-якій бібліотеці, що має ЕОМ, стати комунікативною ланкою в системі документно-інформаційних структур, центром інформаційних послуг. Великі можливості надає підключення бібліотек України до світової мережі інтерактивних каталогів Інтернету. Це дозволяє одержати інформацію з бібліотеки будь-якої країни. Виходячи з нової концепції бібліотечної освіти, кафедра має такі спеціалізації: бібліотечно-інформаційне обслуговування, бібліотечний менеджмент і маркетинг, автоматизовані бібліотечні системи і мережі.

Кафедру очолює доктор історичних наук, доцент Валентина Олександрівна Ільганаєва, представник нової генерації бібліотекознавців, відомий спеціаліст з питань бібліотечної освіти, один із розробників концепції розвитку бібліотекознавства в Україні. Вона досліджує проблеми розвитку організації діяльності бібліотек, інформаційного менеджменту і маркетингу, соціальних комунікацій, викладає курси: «Бібліографія літератури для дітей та юнацтва», «Організація та управління бібліотечною справою», «Бібліотечно-інформаційне обслуговування», «Бібліотекознавство. Основний курс», спецкурси: «Маркетинг у бібліотеках», «Соціальні комунікації», є автором 70 наукових і навчально-методичних публікацій, у тому числі підручника «Бібліотекознавство». Заступник голови спеціалізованої ученої ради Д 64.807.02 в ХДАК.

Головний напрям її наукового дослідження — теорія інформатики і

соціальних комунікацій, проблеми інформації і знань в інформаційних системах, екологія інформаційних систем, інформаційний менеджмент та ін. В. О. Ільганаєва підготувала програми навчальних дисциплін «Інформаційний менеджмент», «Економіка інформаційної діяльності». У 1993 р. видала підручник «Бібліотекознавство: теорія, історія, організація діяльності» (у співавторстві), брошуру «Социальные коммуникации и проблема человеческого общения» (1993), наукову монографію «Бібліотечна освіта: нова парадигма розвитку» (1996).

На кафедрі працюють: кандидат історичних наук професор Л. Г. Хромченко, кандидат педагогічних наук, доцент Є. А. Медведєва, кандидат біологічних наук, доцент Т. М. Кулешова, кандидат педагогічних наук І. О. Давидова, старший викладач О. П. Щербініна.

У складі кафедри працює досвідчений педагог, доцент, кандидат біологічних наук Тетяна Миколаївна Кулешова, яка викладає дисципліни: «Основи екології», «Сучасні проблеми науки і техніки» та ін., досліджує проблеми сучасного природознавства, екологічної освіти. Тут працюють: Є. А. Медведєва — кандидат педагогічних наук, доцент, відомий спеціаліст у галузі інформаційної культури.

Під керівництвом і за участю В. О. Ільганаєвої розроблена концеп-

На заняттях у комп'ютерному класі

ція розвитку кафедри інформатики з 1998 р. У системі підготовки спеціалістів документно-інформаційного профілю кафедра розглядається як базова навчальна, наукова, методична структура, що забезпечує навчальний процес на базі досягнень теорії і практики інформаційної діяльності, підготовки посібників, конспектів лекцій, удосконалення програм курсів. До дисциплін, які вже викладалися кафедрою («Інформатика», «Інформаційний менеджмент та маркетинг», «Підприємницька діяльність в інформаційній сфері», «Інформаційна культура споживачів», «Інформаційний аналіз», «Теорія та методи управління», «Історія науки та техніки», «Сучасні концепції природознавства», «Екологія»), додаються нові: «Системний аналіз і проектування інформаційної сфери», «Системний та структурний аналіз», «Економіка електронного виробництва», «Теорія прийняття рішень», «Наукознавство», «Міжнародна і національна інформаційна політика», «Управління технологічними змінами», «Законодавчі основи інформатизації в Україні».

Наукова робота кафедри передбачає подальший пошук і теоретичне обґрунтування феномена інформаційної діяльності під впливом новітніх інформаційних технологій, аналіз соціокультурних, соціально-економічних, соціально-психологічних процесів інформатизації та інші напрями. Колектив викладачів здійснює кафедральне дослідження «Інформаційна діяльність на рубежі 2-го тисячоліття», до якого залучаються студенти.

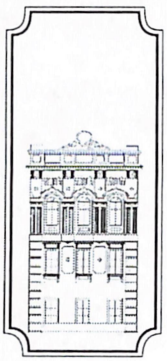

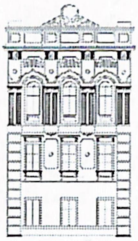

Кафедра літератури

Нижній ряд: Л. С. Мітіна, В. М. Пивоваров, М. І. Богославський, О. М. Білик

Верхній ряд: Д. С. Трушевський (завідувач кафедри), Н. М. Сімейкіна, О. В. Лебеденко, І. В. Зборовець

Кафедра літератури — одна із провідних кафедр Академії, відіграє важливу роль у підготовці висококваліфікованих спеціалістів на царині культури та мистецтва, дає всебічні й широкі знання зі світової та вітчизняної літератур, навчає по-справжньому розуміти і цінувати художнє слово. Літературознавчі та мовознавчі курси складають основу гуманітарної освіти, суттєво поглиблюють професійні уміння та навики студентів.

Ще на початку 30-х років у структурі ВУІКО було відкрито кафедру літератури та мови, яка відразу стає однією з провідних у навчальному процесі. Значною подією стало відкриття аспірантури зі спеціальності «Дитяча літератури».

1947 р. при Харківському державному бібліотечному інституті кафедра відновлює свою діяльність, поповнюється новими педагогічними кадрами, постійно урізноманітнює форми й методи викладання літературних курсів, розширює коло наукових досліджень.

На кафедрі в різні роки працювали відомі науковці, вчені педагоги, професіонали своєї справи, справжні майстри художнього слова: І. Я. Волісон, І. Я. Каганов, М. О. Габель, І. В. Зборовець, І. І. Коропатва, О. Л. Муратова, С. Н. Трушевський, С. М. Лапіна, Ю. А. Кривих, В. О. Дорошенко, А. Г. Розенберг, М. Г. Зельдович, І. В. Черткова, С. О. Велигодська, Є. С. Полянська, З. С. Єфимова, Ю. М. Калюжний, Е. О. Романов, В. А. Василець, О. М. Лійник.

Одним із перших завідувачів був М. Ф. Звєрєв, потім кафедру очолювали: Г. А. Кравець, В. А. Лобанов, В. В. Литвішко, Л. Х. Танкієва, В. М. Пивоваров.

Визначними фахівцями, авторитетними вченими кафедри стали:

— Кравець Георгій Антонович, дослідник творчості І. С. Нечуя-Левицького, П. Мирного, Марка Вовчка, І. Франка, автор монографій: «Пізнавальне та виховне значення української класичної літератури (за матеріалами художньої прози 60–70-х років XIX ст.) Ч. 1. Загальні принципи реалізму як творчого методу» (Харків, 1970) і «Пізнавальне та виховне значення української прози 60–70-х років XIX ст. Ч. II. Типове та його засоби». Протягом багатьох років його праці були кращими у вітчизняному літературознавстві.

— Габель Маргарита Орестівна вивчала творчість І. С. Тургенєва, брала

участь у підготовці Повного зібрання його творів і листів, п'ятитомного Зібрання праць академіка О. І. Білецького. Автор книги «Питання вивчення творчості І. С. Тургенєва» (Харків, 1959).

— Каганов Ісаак Якович, відомий історик книги, літературознавець, засновник першого в Харкові Клубу любителів книги і Клубу екслібрисистів, досліджував проблему психології читання художньої літератури. Автор монографії «Українська книга XVII–XVIII ст.» (Харків, 1960).

— Волісон Йосип Якович — фахівець зі світової літератури, дослідник творчості В. Гюго, перекладач, читав лекції французькою мовою.

— Литвішко Віра Василівна, ст. викладач, дослідник творчості В. Г. Короленка. Надавала перевагу комплексному вивченню художньої літератури у взаємозв'язку з історією живопису і музики, організатор літературних екскурсій.

Нині на кафедрі працюють висококваліфіковані викладачі, відомі фахівці: Богославський Марк Іванович — доцент, поет, літературний критик, досвідчений педагог і лектор, редактор журналу «Склянка часу» та альманаху «Північ-Захід», керівник літературної студії, ініціатор Чичибабінських читань, засновник літературного кафе Харкова. Автор поетичних збірок «Черга за щастям», «Між блискавкою і громом».

Зборовець Іполит Васильович, доктор мистецтвознавства, професор, фахівець сучасної російської драматургії, одним із перших в колишньому СРСР захистив кандидатську дисертацію про творчість О. В. Вампілова. Автор монографії «Русская советская историко-революционная драма 70–80-х годов» (Харків, 1990), член спецради з захисту докторських і кандидатських дисертацій (спеціальність 17.00.01 — Теорія і історія культури).

Сімейкіна Наталія Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, фахівець з англійської літератури, член Шекспірівського товариства, провідний викладач кафедри, має понад 70 наукових і навчально-методичних праць.

Пивоваров Василь Миколайович, кандидат філологічних наук, доцент. Дослідник наукового доробку М. Ф. Сумцова, знавець літератури української діаспори, питань давнього українського письменства, зокрема літературної спадщини Л. Барановича, І. Галятовського, І. Гізеля, Г. С. Сковороди, науковий редактор бібліографічних покажчиків із серії

«Повернені імена», що видає відділ україніки ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Укладач навчальних програм «Українська література XI–XX століть», «Українська ділова мова». Активний діяч національного відродження, пропагандист українського слова.

Трушевський Дмитро Сергійович, кандидат філологічних наук, старший викладач, дослідник сучасної російської драматургії. Викладає новітню українську літературу, герменевтику та ін.

Мітіна Любов Сергіївна, кандидат філологічних наук, старший викладач, дослідник дитячої літератури, цікавиться проблемами світової літератури. Захистила кандидатську дисертацію за творчістю О. С. Пушкіна.

Білик Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, молодий спеціаліст, викладач сучасної української літературної мови, а також польської і давньоукраїнської.

Івченко Анатолій Олександрович, кандидат філологічних наук, доцент, автор багатьох праць зі слов'янської фразеології та лексикографії. Він — ініціатор відродження Харківського історико-філологічного товариства, дійсний член Сербо-Лужицької Матиці (Німеччина), Нью-Йоркської академії наук (США), входить до бюро Міжнародної асоціації україністів.

Кафедра літератури багато робить для відродження національної культури, духовності і розбудови незалежної України.

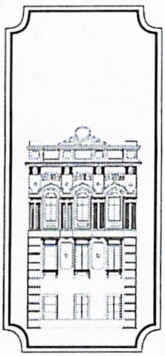

Факультет документознавства та інформаційної діяльності

Тетяна Василівна БУТЬКО
декан факультету,
доктор технічних наук,
старший науковий співробітник,
професор

Факультет було створено в 1995 р. на основі об'єктивної соціальної потреби в підготовці кадрів, які володіють сучасними методами збирання, обробки, зберігання та використання інформації, засобами проектування та управління документно-інформаційними системами.

На відміну від інших вузів України ХДІК уже мав певний досвід підготовки спеціалістів для документно-інформаційної сфери. Так, ще в 1955 р. запроваджена підготовка спеціалістів вищої кваліфікації для книжкової торгівлі, а в 1965 р. було відкрито перший в Україні факультет книгознавства, який проіснував до середини 70-х років. Наприкінці 80-х років завдяки зусиллям ректорату і ст. викладача Л. М. Василенко (з першого випуску книгознавців) роботу відділення книгознавства вдалося відновити.

ХДІК успішно випробував ще один напрям документно-інформаційної сфери: підготовку фахівців для органів науково-технічної інформації. З 1960 р. на вечірньому відділенні розпочали підготовку фахівців для науково-технічних і спеціальних бібліотек.

Крім того, в межах бібліотечної спеціальності було введено нові спец-

іалізації: бібліографічне забезпечення видавничої та книготорговельної діяльності; документно-інформаційне забезпечення архівних установ; інформаційне забезпечення бібліотечних установ.

У середині 90-х років виникла потреба здійснити спеціальну підготовку фахівців у галузі документознавства та інформатики. Було розроблено нову концепцію бібліотечно-інформаційної освіти, яка передбачала підготовку і використання випускників вузу в інформаційній інфраструктурі суспільства, що включає бібліотеки, органи НТІ, інформаційно-аналітичні центри, референтні, патентні і реставраційні служби, біржі, музеї, архіви, книговидавничі і книготорговельні підприємства всіх форм власності. В її основі — стратегія наближення бібліотечної та інформаційної освіти на підставі нових інформаційних технологій, створення безперервної та багатоступеневої системи підготовки спеціалістів та магістрів для документно-комунікаційної сфери України.

Для відкриття факультету документознавства та інформаційної діяльності були створені всі необхідні умови: розроблена освітньо-професійна програма, навчальний план, освітньо-кваліфікаційні характеристики спеціалістів, підготовлено пакет навчально-методичних матеріалів, створена сучасна матеріально-технічна база (6 комп'ютерних класів, які підключені до глобальної мережі Інтернет, лабораторія технічних засобів). Навчальний план, програми, а також кваліфікаційні характеристики одержали високу оцінку з боку фахівців по акредитації вищих навчальних закладів України та фахівців з Великої Британії, Німеччини, Данії, Нідерландів та ін.

Підготовка фахівців базується на гармонійному поєднанні гуманітарних і технічних знань, що відбивається в навчальному плані, де поряд із потужним гуманітарним блоком навчальних дисциплін існує блок дисциплін, пов'язаних із сучасними комп'ютерними технологіями.

Серед дисциплін гуманітарного блоку слід відзначити такі: теорія та історія культури, документознавство, діловодство, документологія, аналітико-синтетична обробка документів, інформаційний менеджмент і маркетинг та ін. Дисципліни математико-технологічного блоку: дискретна математика, теорія імовірності та математична статистика, дослідження операцій, програмування, ведення баз даних, текстові редактори, Internet/Intranet технології та ін.

Моніторинг потенціальних робочих місць, вивчення ринку праці Ук-

раїни дозволяють підтримувати відповідність змісту підготовки фахівців потребам документно-комунікативних систем суспільства. У межах спеціальності передбачено такі спеці алізації: «Документно-інформаційне забезпечення архівів», «Документно-інформаційні системи», «Міжнародні інформаційні системи і мережі». Випускники факультету набувають кваліфікацію документознавця-менеджера інформаційних систем.

Випускаючими є кафедри документознавства та інформаційних технологій.

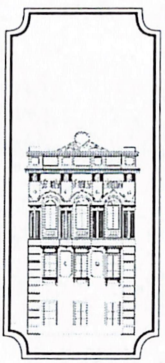

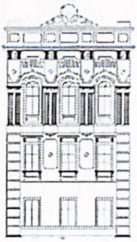

Кафедра документознавства

Нижній ряд: Л. І. Федічкіна , Г. П. Терентьєва, Н. М. Кушнаренко (завідувач кафедри), В. А. Мільман, А. А. Соляник
Верхній ряд: М. П. Васильченко, І. М. Гладишева, О. П. Володькова, В. В. Сєдих

У структурі академії ця кафедра порівняно молода. Її створено у 1993 р. на базі кафедри бібліотечних фондів і каталогів. Як самостійний структурний підрозділ кафедра книжкових фондів і каталогів існує з 1951 р. Першим її керівником був відомий український бібліотекознавець О. А. Майборода, який сформував колектив викладачів та визначив напрями діяльності. Згодом вона одержала назву «Кафедра організації бібліотечних фондів та каталогів». З 1954 по 1963 рр. її очолював Анатолій Анатолійович Ашукін (1892–1964), який мав значний досвід практичної діяльності і зробив вагомий внесок у розробку методики викладання курсу «Бібліотечні фонди та каталоги», досліджував теоретичні питання класифікації, складав навчальні посібники, редагував підручники. У післявоєнні роки кафедра поповнилась висококваліфікованими викладачами. Серед них: Є. П. Тамм. Д. А. Кумок, Л. І. Котенко, М. Д. Рябченко, Т. Ф. Марченко.

У 60-ті роки значно зростає авторитет кафедри бібліотечних фондів і каталогів. З 1964 по 1986 рр. з деякими перервами її очолював Євген Петрович Тамм (1918–1991) — відомий в Україні бібліотечний діяч, висококваліфікований викладач курсів «Бібліотечні фонди» та «Бібліотечні каталоги», автор підручника для культосвітніх училищ «Бібліотечні фонди і каталоги» (у співавторстві з О. С. Сокальським і В. І. Туровим), навчального посібника «Класифікація творів друку». Він зробив внесок у розробку принципів комплектування бібліотечних фондів, історіографію бібліотечної справи в Україні. З 1964 р. Є. П. Тамм — відповідальний редактор республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника «Бібліотекознавство і бібліографія», єдиного на той час фахового видання в Україні.

Талановитий організатор Є. П. Тамм сформував творчий, працездатний колектив. За його ініціативою вперше в Україні почала здійснюватись систематична підготовка кандидатів, а згодом і докторів педагогічних наук у галузі бібліотекознавства та бібліографії. Наприкінці 80-х років науковий ценз кафедри становив майже 70%. Успішно захистили кандидатські дисертації і одержали звання доцента Є. П. Тамм, Д. А. Кумок, Н. М. Кушнаренко, М. П. Васильченко, В. В. Сєдих, В. К. Удалова, В. А. Мільман, Г. П. Терентьєва, В. О. Погорєлова.

У 80-ті роки починається активна підготовка навчальних посібників: «Класифікація творів друку», «Опис творів друку та алфавітний каталог», «Фонди і каталоги недрукованих і аудіовізуальних матеріалів»,

«Предметизація та предметний каталог». Кафедра першою серед спеціальних кафедр впровадила підготовку випускниками дипломних робіт.

Під час творчих відпусток Є. П. Тамма кафедру очолював Л. І. Котенко, відомий в Україні каталогізатор, викладав курси «Бібліотечні каталоги», «Класифікація творів друку». Як науковець він вивчав історію та теорію бібліографічного опису документів в Україні.

У 70-ті роки колектив кафедри поповнюється новими викладачами, випускниками інституту: Т. Ф. Марченко, Е. Т. Карачинська, В. А. Мільман, М. П. Васильченко, В. К. Удалова, Н. М. Кушнаренко, В. В. Седих, Г. П. Терентьєва та ін.

Наприкінці 70-х років підрозділ змінив назву на кафедру бібліотечних фондів та інформаційно-пошукових систем. За новим навчальним планом 1976/77 рр. передбачалася підготовка бібліотекаря широкого профілю, як за галузевими комплексами літератури, так і за бібліотечно-бібліографічними функціями (комплектатор, каталогізатор). Курс «Бібліотечні фонди та ІПС» було поділено на два курси: «Бібліотечні фонди» і «Бібліотечні каталоги», останній у 80-ті роки трансформувався в курс «Бібліотечні каталоги та інформаційно-пошукові системи».

Авторитет кафедри бібліотечних фондів та інформаційно-пошукових систем виявився і в тому, що викладачі займали високі адміністративні посади в інституті. Так, Н. М. Богданова працювала проректором заочної форми навчання і виступала ініціатором багатьох нововведень у галузі заочної бібліотечної освіти. У 1972–1986 рр. деканом заочного факультету була Т. Ф. Марченко. Завдяки її організаційним здібностям факультет не тільки зріс кількісно, але й значно поліпшив свою роботу. З 1986 по 1997 рр. деканат заочного бібліотечного факультету очолювала кандидат педагогічних наук, доцент В. А. Мільман, читає курси «Бібліотечні фонди», «Документне фондознавство». Вона активно впроваджувала нові форми навчальної та організаційної роботи. Вперше в Україні розробила наскрізний навчальний план зі ступеневої підготовки бібліотечних спеціалістів (училище — вуз). Брала участь у роботі 1-го Конгресу бібліотечних працівників України. За її ініціативою в 1986 р. на заочному факультеті вперше в Україні було запроваджено скорочену підготовку кадрів, які навчались у ХДІК після закінчення бібліотечних відділень училищ культури до 4 років.

У 1983–1994 рр. очолював бібліотечний факультет (стаціонар) Мико-

ла Павлович Васильченко, кандидат педагогічних наук, доцент, відомий фахівець в галузі комплектування фондів дитячих бібліотек. Читає курси: «Бібліотечні фонди», «Діловодство». Головні напрями його наукових досліджень: фонди шкільних бібліотек, підготовка бібліотечних фахівців, управління бібліотечними фондами. М. П. Васильченко розробив новий навчальний план зі спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія», який визначив галузевий напрям спеціалізацій.

У 1987 р. кафедру бібліотечних фондів та каталогів очолила кандидат педагогічних наук, доцент Н. М. Кушнаренко, після її вступу до докторантури Московського інституту культури обов'язки завідуючого виконував В. В. Сєдих, кандидат педагогічних наук, доцент. Викладає курси «Аналітико-синтетична обробка документів», «Бібліотечні ІПС». Напрями його наукових досліджень: проблеми вдосконалення бібліотечної каталогізації в умовах нових інформаційних технологій. У 1989–1993 рр. займає посаду заступника декана факультету бібліотекознавства та інформатики.

У 1993 р. кафедру бібліотечних фондів і каталогів було реорганізовано в кафедру документознавства, яку очолила доктор педагогічних наук Наталя Миколаївна Кушнаренко. Вона першою серед викладачів спеціальних кафедр у 1993 р. захистила докторську дисертацію «Бібліотечне краєзнавство: теоретико-методологічний аспект», яка базується на дослідженні теорії, історії, методики та організації краєзнавчої діяльності бібліотек України.

Вона розробляє науковий напрям з проблем бібліотечного українознавства, краєзнавства, документознавства, є одним із авторів програми і методики Всеукраїнського наукового дослідження «Краєзнавча робота бібліотек України», науковим керівником державної НДР «Створення інформаційно-пошукової мови для електронного каталога бібліотек України».

Н. М. Кушнаренко приділяє значну увагу вдосконаленню змісту та організації бібліотечно-інформаційної освіти в Україні, є ініціатором впровадження у вузах культури України спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». У 90 рр. створила нову концепцію розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в ХДАК, підготувала програми з курсів «Документознавство» та «Бібліотечне краєзнавство».

На кафедрі працюють висококваліфіковані викладачі: 90% — доктори, кандидати наук, професори і доценти. Серед них: доктор педагогіч-

них наук, професор Н. М. Кушнаренко, кандидати педагогічних наук, доценти М. П. Васильченко, В. К. Удалова, В. А. Мільман, В. В. Сєдих, Г. П. Терентьєва, А. А. Соляник, старший викладач Л. І. Федічкіна. Лабораторію кафедри очолює досвідчений фахівець І. М. Гладишева.

Велику увагу колектив приділяє програмно-методичному забезпеченню навчального процесу. Всі дисципліни забезпечені оригінальними програмами і авторськими навчально-методичними матеріалами. Кафедра веде значну науково-дослідну роботу. Викладачі кафедри мають тісні зв'язки з бібліотеками України, надають їм методичну, консультаційну та практичну допомогу. На кафедрі плідно працює студентський науковий гурток, який очолює доцент Г. П. Терентьєва, навчаються аспіранти і докторанти. У 1989–1993 рр. кафедра разом із Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка досліджувала тему «Фонд краєзнавчої літератури в системі фондів ОУНБ», а також кафедральну НДР «Вдосконалення викладання каталогізації в умовах інтеграції навчальних дисциплін». У 1990–1995 рр. викладачі плідно працювали над загальнодержавною НДР «Краєзнавча робота бібліотек України», започаткованою Державною історичною бібліотекою України. З 1995 р. кафедра працює над загальнодержавною НДР «Створення інформаційно-пошукової мови для електронного каталога бібліотек України» (на замовлення Міністерства культури і мистецтв України).

Науковці кафедри та студенти виступають з доповідями на регіональних і міжнародних конференціях, активно публікують результати своїх наукових розвідок у фахових журналах і збірниках.

Кафедра документознавства завжди у творчих пошуках.

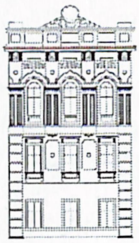

Кафедра інформаційних технологій

Нижній ряд: Б. М. Смоляницький, Н. О. Клепикова, Т. В. Бутько, Г. Г. Асєєв (завідувач кафедри), О. П. Щербініна, А. А. Романов, М. В. Корнієнко
Верхній ряд: А. Ф. Сушко, О. М. Абрамов, П. С. Трашков, І. М. Фоменко, Б. М. Матвєєв, Б. В. Бурд, В. Р. Воронцов, В. О. Курило

У 1966 р. була створена кафедра технічних бібліотек і наукової інформації. З 1966 по 1979 рр. її очолював Володимир Ілліч Тараненко, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, який викладав курси «Основи сільського господарства», «Природознавство» та ін. На кафедрі працювали кандидати наук у галузі математики, біології, інформатики: М. О. Казарінов, Т. М. Кулешова, Л. Г. Хромченко, І. М. Фоменко, П. С. Трашков, Ю. М. Кривуц та ін.

З 1979 по 1981 рр. кафедру інформатики очолював кандидат технічних наук, доцент Михайло Олексійович Казарінов, досвідчений педагог, викладав курси: «Вища математика», «Основи лінійного програмування», «Основи обчислювальної техніки», «Прикладна математика», «Система управління базами даних», «Інформатика і програмування». Коло його наукових інтересів пов'язане з науково-інформаційною діяльністю та комп'ютеризацією бібліотек.

З 1981 по 1992 рр. кафедру очолювала Тетяна Миколаївна Кулешова, кандидат біологічних наук, доцент, відомий біолог-фізіолог рослин. У складі цієї кафедри до переходу на кафедру інформатики викладала курси: «Основи сучасного природознавства», «Основи сільського господарства», «Сучасна екологія», «Соціальна екологія». Брала участь у розробці комплексної теми «Шляхи поліпшення інформаційно-бібліографічного обслуговування фахівців промислового та сільськогосподарського виробництва».

Новий етап у діяльності кафедри інформаційних систем і процесів, а згодом інформаційних технологій пов'язаний із комп'ютеризацією навчальних процесів у ХДАК. У 1994 р. її очолив Георгій Георгійович Асєєв — відомий учений, винахідник математичної теорії розчинів електролітів та міжіонних взаємодій, теорії термодинамічних властивостей, теорії дифузії та ін. Він — автор 20 монографій, 130 наукових праць. Набули широкого визнання його навчальні посібники: «Этюды подготовки задач на ПЭВМ в документоведении», «Основы информационных технологий» (у співавторстві), «Информационные технологии в документоведении» (у співавторстві), «Основи Windows» (у співавторстві). 10 монографій Г. Г. Асєєва надруковано видавництвами США, а також для держав англомовної групи.

Він підготував пакет документів (навчальний план і кваліфікаційні характеристики зі спеціальності «Документознавство та інформаційна

діяльність»), розробив оригінальні навчальні програми з дисциплін «Вища математика» («Математичні основи інформаційної діяльності»), «Автоматизовані та інтелектуальні системи», «Інформаційні технології» та навчально-методичну документацію.

Г. Г. Асєєв очолює спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук у ХДАК зі спеціальностей 05.13.06 — автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології (технічні науки) та 07.00.08 — книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство (педагогічні науки).

Особлива увага приділяється кафедрою створенню і веденню різноманітних баз даних, електронних таблиць, адмініструванню баз даних та створенню пошукових інтерфейсів до них, виконанню робіт у зовнішніх джерелах інформації (Інтернет).

На кафедрі читаються такі фундаментальні і професійно-орієнтовані дисципліни, як вища математика, програмування, інформаційні технології, обчислювальна техніка, Internet/Intranet технології та ін. Вони орієнтують студентів на різноманітні робочі місця в документно-інформаційних установах, дозволяють набути фахову підготовку з конкретних напрямів інформаційної діяльності. При кафедрі здійснюється активна підготовка кандидатів наук через аспірантуру й докторантуру зі спеціальності «Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології».

Кафедра бере участь у виконанні програми міжнародних зв'язків ХДАК у сфері бібліотечно-інформаційної освіти, організує регіональні та міжнародні науково-практичні конференції. З 1995 р. викладачі кафедри на замовлення Міністерства культури і мистецтв України досліджують тему «Створення інформаційно-пошукової мови для електронного каталога бібліотек України». Її результати широко відомі бібліотечній громадськості.

Значним є внесок кафедри у створення сучасної комп'ютерної бази ХДАК.

Комп'ютеризація навчання — це вміння працювати з новими електронними носіями за засобами передачі інформації, з комп'ютерними мережами електронних каталогів, це розвиток нових, нетрадиційних послуг, зокрема, в сфері бізнесу.

Нині на кафедрі працюють: доктор технічних наук, професор Тетяна Василівна Бутько, кандидат технічних наук, професор Борис Михайлович Смоляницький, кандидати технічних наук, доценти Ігор Миколайович Фоменко, Борис Миколайович Матвєєв, Олег Мартович Абрамов, Дмитро Едуардович Ситніков, Андрій Андрійович Романов, кандидат педагогічних наук, доцент Людмила Яківна Філіппова, кандидати технічних наук, старший викладач Петро Степанович Трашков, викладачі Вадим Реджинальдович Воронцов, Марат Володимирович Корнієнко.

Б. М. Смоляницький викладає курси «Інформаційні технології» (для музеєзнавців), «Інформаційні технології в соціальній педагогіці», «Технічні засоби музейної роботи та музейного обладнання», «Інформаційний сервіс в Інтернеті». Автор понад 70 друкованих праць. Широким попитом користуються його підручники і навчальні посібники «Застосування персональних ЕОМ у музейній справі», «Інформаційні технології в соціальних дослідженнях», «Інформаційне обслуговування в Інтернеті» у 2-х частинах, «Інформаційний сервіс в Інтернеті» та ін.

Б. М. Матвєєв читає курси «Інформаційні технології», «Інформаційні технології у невиробничій сфері», «Техніка і технологія галузі», «Інформаційні комп'ютерні мережі». Автор понад 30 публікацій, навчального посібника «Системи управління фактографічними базами даних. Основи інформаційних технологій».

І. М. Фоменко має великий досвід практичної і викладацької діяльності, викладає курси «Інформаційні технології», «Автоматизація і технічне забезпечення бібліотек», «Автоматизовані системи обробки і обліку документів», «Введення баз даних», «Автоматизовані технології оформлення документів». Як науковець І. М. Фоменко працює в галузі розробки і створення автоматизованих документно-інформаційних систем, автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів та ін. Автор навчального посібника «Бази даних».

О. М. Абрамов викладає курси «Вища математика» та «Інформаційні технології», успішно застосовує наукові методи обробки дискретної інформації і ЕОМ.

Л. Я. Філіппова викладає курси «Інформаційні технології в економіці», «Інформаційні технології у невиробничій сфері», «Техніка і технології галузі», «Автоматизовані бібліографічні бази даних в Інтернеті». Вона — докторант кафедри, досліджує теоретичні і прикладні аспекти інфор-

матики, проблеми комп'ютеризації бібліографічної діяльності, проблеми запровадження технологій Інтернет у бібліотечно-бібліографічну практику. Має понад 70 публікацій, автор навчального посібника «Інформаційний сервіс в Інтернеті». Л. Я. Філіппова — науковий секретар спеціалізованої ученої ради.

Д. Е. Ситніков викладає курси «Теорія імовірностей і математична статистика», «Інформаційні технології». Він — докторант кафедри, досліджує логіко-алгебраїчні методи обробки дискретної інформації, маркетинг баз даних. Є співавтором навчального посібника «Елементи комп'ютерної підготовки для гуманітарної сфери».

А. А. Романов читає курс «Основи обчислювальної техніки і програмування». Він — докторант кафедри, працює над аналізом даних, цифровим спектральним аналізом, статистикою, розробкою баз даних широкого профілю.

Молоді викладачі кафедри — В. Р. Воронцов, М. В. Корнієнко — досконало володіють сучасними інформаційними технологіями, активно впроваджують їх у навчальний процес.

Кафедра інформаційних технологій має значні перспективи у підготовці менеджерів інформаційних систем для документно-інформаційної сфери України.

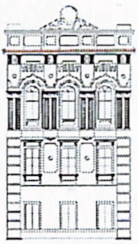

Кафедра іноземних мов

Нижній ряд: О. М. Сорокун, В. В. Карнаушенко,
С. В. Частник (завідувач кафедри), Н. І. Мельник , В. М. Єршова
Верхній ряд: Н. І. Зименко, В. М. Сорокун, В. К. Казиміров

Розпочала свою діяльність в довоєнні роки і посіла почесне місце серед загальноосвітніх кафедр, зробила вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих фахівців.

Протягом 35 років, з 1947 по 1982 рр., кафедру іноземних мов очолював Й. Г. Кушнірук, який сформував один з найкращих педагогічних колективів інституту: кандидат філологічних наук, доцент І. Г. Рікман, Л. Г. Григор'єва, Н. Г. Луценко, О. С. Петльованна, а потім Г. О. Кузьміна, Н. М. Якименко. Під керівництвом доцента Ізабелли Григорівни Рікман студенти готували цікаві виставки англійською мовою.

У 60 рр. на кафедрі розпочали викладацьку діяльність висококваліфіковані фахівці нової генерації, які набули якісну підготовку, працюючи за кордоном. Н. Г. Долініна працювала перекладачем у Єгипті, В. К. Казиміров — в Уганді, Н. І. Зименко — в Німеччині, С. Ю. Потимков, В. О. Євменов — у країнах Африки. Пожвавлення наукової і науково-методичної роботи на кафедрі стало помітним з приходом кандидата філологічних наук, доцента В. С. Синельникова і старшого викладача С. В. Частника, який став першим кандидатом філологічних наук в історії кафедри.

У 70 рр. у зв'язку з поширенням контактів СРСР з країнами соціалістичної орієнтації у ХДІК починають навчатися студенти-іноземці з країн Азії та Африки. Першими прибули групи студентів з В'єтнаму та МНР. Для їх підготовки на кафедрі створюється секція російської мови як іноземної. Ця подія ускладнила роботу кафедри, підвищила державне значення її діяльності. Колектив викладачів взяв активну участь у підготовці висококваліфікованих фахівців для багатьох зарубіжних країн: В'єтнаму, Монголії, Лаосу, Ефіопії, Нікарагуа, Афганістану, Чехословаччини, Польщі та ін. Секція російської мови як іноземної виконувала дуже важливі краєзнавчі, культурологічні функції, розвивала у студентів-іноземців інтерес до суспільного і культурного життя нашої країни, сприяла мовному, культурному взаємозбагаченню представників різних національностей. Відомо, що вихованці ХДІК у зарубіжних країнах зайняли високі посади в галузі культури, мистецтва, освіти.

З 1982 по 1991 рр. кафедру очолював кандидат філологічних наук, доцент Віктор Степанович Синельников. Сформувався новий склад кафедри: С. В. Частник, В. К. Казиміров, В. О. Євменов, Н. І. Мельник, О. Б. Васютинська, Н. І. Зименко. Поруч з молоддю працюють досвідчені старші викладачі Н. Г. Долініна та В. М. Єршова.

В ці роки відбувається процес профілізації іноземних мов, набли-

ження змісту навчання до фахових потреб бібліотечної сфери. Це викликало кардинальні зміни в методиці викладання, постала необхідність у підготовці нових навчальних посібників, збірок текстів за фахом. Перехід до засвоєння бібліотечно-бібліографічної лексики і вивчення спеціальних текстів — початок глибоких якісних змін у діяльності кафедри іноземних мов.

Оптимізація навчального процесу на кафедрі стала особливо відчутною, коли у 1991 р. її очолив кандидат філологічних наук, доцент Станіслав Володимирович Частник, висококваліфікований фахівець, науковець. У 1971–1973 рр. працював перекладачем в Єгипті, брав участь у конференціях мовознавців у Великобританії, Данії, Нідерландах, Німеччині, Польщі, Словаччині; відзначається унікальними здібностями в галузі вивчення іноземних мов. З його ініціативи почали працювати окремі студентські групи з вивчення японської мови, основних європейських мов. Колектив педагогів працює над кафедральною комплексною темою «Інтенсифікація і профі лізація навчального процесу, вдосконалення навичок самостійної роботи студентів». Вийшли друком такі праці: Зименко Н. И. Культура ФРГ (1993 р.); Частник С. В. Англійська мова для користувачів ПЕОМ (1995 р.); Васютинская Е. Б. Практикум устной речи: пособие по английскому языку для студентов институтов культуры (1995 р.); Казимиров В. К. Профессиональное общение (английский язык для социальных педагогов) (1996 р.); Васютинская Е. Б. Некоторые аспекты искусства Британии (1997 р.).

У 90 рр. кафедра іноземних мов почала активно взаємодіяти з кафедрою інформатики і інформаційних технологій. Це дало змогу комп'ютеризувати навчальний процес, підготувати курс «Англійська мова в інформатиці». У 1998 р. старший викладач В. В. Карнаушенко успішно захистила кандидатську дисертацію «Розробка засобів лінгвістичного забезпечення автоматизованої бібліографічної системи в галузі фі зики плазми».

Цікавою, змістовною є робота кафедри зі студентами. Вони беруть участь у Всеукраїнських конференціях іноземних мов, посідаючи призові місця, виступають з доповідями на міжнародних конференціях бібліотечно-інформаційного профілю в Будапешті (1998 р.), з питань соціальної педагогіки в Харкові (1996, 1998 рр.).

У 90 рр. розширилися міжнародні контакти кафедри. Здійснюються

поїздки до Вищих шкіл бібліотекознавства та інформатики деяких Європейських країн, обмін літературою, листування та ін.

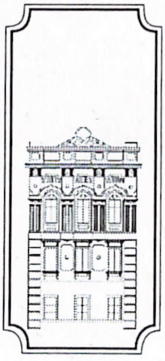

Кафедра фізичної культури і здоров'я

Зубатюк Л. Є., Бондалетов І. Г. (завідувач кафедри), Арістова Г. П., Мірошник Г. І., Сиротенко Н. М.

Фізичне виховання як обов'язкова навчальна дисципліна була запроваджена у вищих навчальних закладах колишнього Радянського Союзу з 1929 р. У перші роки існування ВУІКО, а потім Українського бібліотечного інституту (1929–1937 рр.) фізичне виховання студентів здійснювала військова кафедра, згодом була відкрита кафедра фізичного виховання.

До 1932 р. програма фізичного виховання була орієнтована на шведську і сокольську оздоровчі системи, оскільки вітчизняна концепція ще тільки формувалася. В 1932–1934 рр. було прийнято і залучено до навчального процесу вузів Всесоюзний фізкультурний комплекс «Готов до праці і оборони СРСР». Він і став і програмою, і нормативною основою фізичного виховання, і базою для державних навчальних програм, які неодноразово переглядали аж до 1990 р.

ХДБІ і в довоєнні, і в післявоєнні роки вважали одним із найбільш спортивних у Харкові. Кафедра мала досвідчених викладачів, під керівництвом яких відбувався процес фізичного розвитку і загартування особистості, виховання волі, мужності, цілеспрямованості. Фізичним вправам і тренуванням відводилася достатня кількість навчальних годин. У інституті з'явилися сильні гімнасти, лижники, легкоатлети, які успішно суперничали з провідними командами вузів Харкова.

До спортивної історії інституту увійшов 1938 рік, коли студентка Віра Мандрикіна (після війни викладач кафедри дитячої літератури Віра Миколаївна Островська) стала чемпіонкою України зі спортивної гімнастики.

У 50–60-ті роки, коли кафедру фізичного виховання очолював Іван Іванович Стрижаков, помітно виріс спортивний авторитет інституту. Студенти — спортсмени ХДБІ і ХДІК неодноразово посідали призові місця на спартакіадах вузів м. Харкова. Тоді з'явилися і перші майстри спорту: Г. Вайсброд, В. Герасимова, В. Акимова, А. Єрмакова. Спортивну славу інституту високо несли легкоатлети: Є. Першина, В. Трофимов, Н. Косяк, П. Валявко; волейболісти: А. Петренко, Н. Юнаков, лижники: П. Борецький, М. Борисова, Л. Тернова, Г. Голобородько; баскетболісти: П. Введенський, А. Бевз, акробатка Н. Лавриненко; плавчиха Н. Феофілова, які згодом стали здібними організаторами культурно-освітньої роботи. Студенти ХДІК багаторазово вигравали популярну в місті комбіновану еста-

фету за участю бігунів, велосипедистів, плавців, гребців.

Великий внесок у спортивні успіхи студентів інституту зробив педагогічний колектив кафедри у складі Г. К. Жолтікова, Г. Д. Кулакової, О. Ф. Лозової, Р. М. Пояркової. Тридцять років плідно працював В. М. Різницький — незмінний голова спортклубу, талановитий педагог, тренер, журналіст. Він підготував найсильнішу серед вузів Харкова жіночу команду волейболісток. Його вихованці — студентки Л. Стрельцова, І. Долгова, М. Горелік, Н. Коробова, Г. Терентьєва — вибороли перше місце в змаганнях вузів культури України з волейболу.

У 1949 р. на кафедру прийшов Август Олександрович Коробейніков, який науково збагатив методику навчання з фізичного виховання. Успішно захистив дисертацію і став першим кандидатом наук серед викладачів кафедри, з 1973 по 1992 рр. очолював кафедру. Під його керівництвом колектив кафедри і спортклуб виступили ініціаторами проведення таких змагань, як масовий легкоатлетичний крос на приз Героя Радянського Союзу Г. Балицького (випускника інституту), травневі спортивні свята, змагання зі спортивної гімнастики на кубок В. М. Островської. Спортивну славу інституту несли легкоатлети М. Васильченко, С. Полякова, І. Сидоренко, Л. Сєров, В. Тихомиров, В. Шейко. Девіз спортивної організації інституту — «Кожному випускникові — значок ГПО, змагання і навички громадського інструктора, судді зі спорту». В 1978 р. спортклуб підготував 1 кандидата в майстри спорту, 23 спортсменів першого розряду, 630 спортсменів масових розрядів, 517 значкістів ГПО, 360 громадських інструкторів і спортивних суддів. У обласній студентській спартакіаді добровільного спортивного товариства «Буревісник» серед спортклубів III групи вузів спортсмени інституту в командному заліку перемогли в 1978 р. вшосте. За 1976–1978 рр. спортсмени ХДІК посіли 14 перших місць в студентських іграх спортклубів вузів Міністерства культури УРСР. У 1978 р. жіноча волейбольна команда завоювала чемпіонський титул у 15-й раз, а команда бадмінтоністів — третій. Того ж року студентка бібліотечного факультету майстер спорту Валентина Резнікова стала переможницею Кубка України по стрільбі з луку, а Тетяна Дзюба — чемпіонкою студентського чемпіонату УРСР (біг на 800 м) і виконала норматив кандидата в майстри спорту.

З 1992 р. кафедру очолює доцент Іван Гнатович Бондалетов — здібний

педагог, фахівець у галузі фізичної культури, автор навчального посібника «Валеологія». Розробив концепцію розвитку кафедри фізичної культури і здоров'я, працює над методикою впровадження фізичних вправ у професійні знання, вміння та навички майбутніх фахівців різних галузей інформаційної та художньої культур. Активний профспілковий діяч.

Основний напрям діяльності кафедри — формування фізичної культури особистості, гуманізація педагогічного процесу, виховання високих моральних якостей. У 1994 р. підрозділ перейменовано у кафедру фізичної культури і здоров'я. У її складі досвідчені викладачі Г. П. Аристова, Л. Є. Зубатюк, Т. В. Брагіна, які використовують нові підходи щодо розуміння здоров'я, яке трактується нині у тривимірному аспекті: физичне, психічне та духовне. Саме цей тривимірний аспект здоров'я є об'єктом дослідження нової науки валеології — науки про здоров'я людини.

Важливою подією в діяльності кафедри став вихід у світ навчального посібника І. Г. Бондалетова «Валеологія», який має великий успіх у фахівців і використовується викладачами та студентами різних міст України.

Колектив кафедри відстоює пріоритет і культуру здоров'я, намагається подолати низьку валеологічну свідомість студентської молоді, постійно здійснює моніторинг стану здоров'я студентів з метою його формування, зміцнення і передачі нащадкам. Це можливо за умов озброєння кафедри сучасними технічними засобами інтенсифікації навчального процесу: тренажерами для розвитку різних груп м'язів, відеомагнітофонами з навчальними відеокасетами та ін.

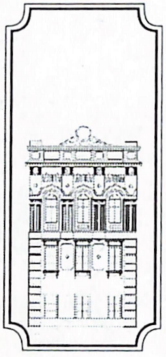

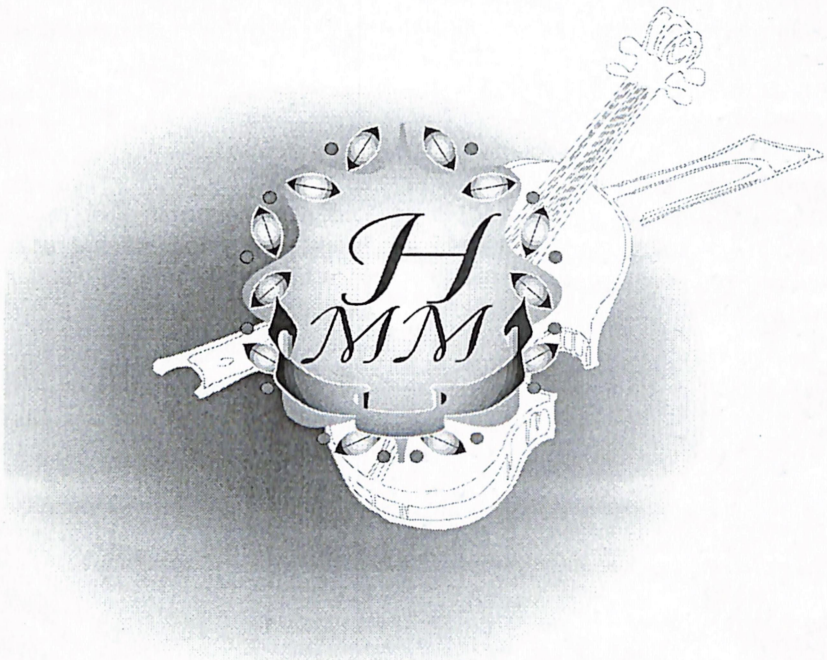
H
MM

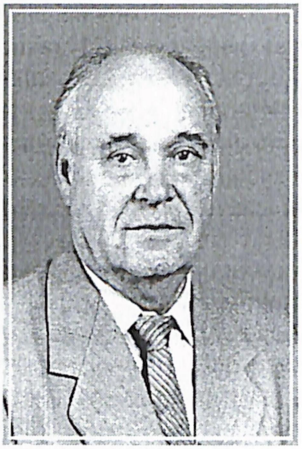

Факультет народного музичного мистецтва

Віталій Іванович КУРИСЬКО
декан факультету, заслужений діяч мистецтв України

Кафедра працює над перспективою відкриття нової спеціальності валеологічного напряму.

Уперше в Україні працівники музичних спеціалізацій для клубних установ і будинків культури почали здобувати вищу освіту на факультеті культурно-освітньої роботи, який підготував декілька поколінь висококваліфікованих фахівців у сфері художньої творчості, музично-освітньої діяльності. В 80-ті роки постала необхідність відокремлення художніх спеціалізацій від факультету культурно-освітньої роботи, що привело на початку 90-х років до його розподілу на два — культурології і народної художньої творчості та забезпечило оновлення підготовки фахівців. З 1997 р. факультет має назву народного музичного мистецтва, до складу якого входять п'ять кафедр: хорознавства і хорового диригування, українського народного співу та музичного фольклору, народних інструментів, духових та естрадних оркестрів, теорії музики і фортепіано. Розроблена нова концепція музичної освіти, в основі якої — психолого-педагогічні і культурологічні аспекти та загальна гуманізація. Зміст і структура навчального процесу на факультеті відповідають завданням

розбудови національної культури. Нині факультет готує фахівців на рівні міжнародних освітніх стандартів за двома спеціальностями: «Музичне мистецтво», «Музична педагогіка та виховання» і п'ятьма спеціалізаціями: «Оркестрові духові та ударні інструменти», «Народні інструменти», «Хорове диригування» (академічний спів, народний спів), «Музичне мистецтво естради», «Естрадний спів» на денному і заочному відділеннях. У минулому факультет очолювали відомі викладачі і вчені ХДАК: кандидат філософських наук, доцент К. М. Лойко; кандидат мистецтвознавства, доцент Є. О. Бортник; доцент В. С. Палкін; кандидати педагогічних наук, доцент Б. П. Іщенко і П. М. Курячий; доктор економічних наук, професор Е. Л. Лортікян, кандидат історичних наук, доцент В. З.Фрадкін.

З 1997 р. факультет очолює досвідчений фахівець музичної освіти, один із ветеранів ХДАК В. І. Курисько — відомий педагог-музикант. Після закінчення Харківського інституту мистецтв по класу баяна в 60–70-ті роки займав посаду директора музичної школи Зміївської ДРЕС. Має досвід організації навчального процесу у вищій школі. З 1963 р. працює в Академії культури, з 1974 р.— заступник декана факультету культурно-освітньої роботи, з 1986 — декан заочного факультету, а потім і факультету народного музичного мистецтва.

За його ініціативою в ХДАК розпочато проведення щосеместрових звітів-концертів студентів-заочників, щорічних фестивалів «Студентська весна», підготовлено виїзди творчих колективів факультету НММ з концертними програмами до Києва, Сум та інших міст України.

Значну роботу щодо організації навчально-виховної і творчо-виконавської роботи на факультеті проводять заступники декана — В. М. Откидач, кандидат мистецтвознавства, доцент та А. В. Гладких, кандидат педагогічних наук, доцент.

До складу факультету входять кафедри: Хорознавства та хорового диригування; українського народного співу та музичного фольклору; народних інструментів і духових та естрадних оркестрів; теорії музики і фортепіано.

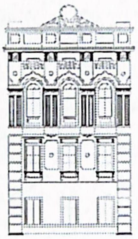

Кафедра хорознавства та хорового диригування

Нижній ряд: І.І. Кирик, К. Г. Шаша, І. І Гулеско., Є. О. Конопльова, В. І. Ірха (завідувач кафедри),І. М. Ліва, М. П. Вишленков
Верхній ряд: В. Л. Олешко, І. І. Козеняшева, Ю. М. Іванова,І. О. Біленська, І. О. Запара, Є. Б. Гундер, О. Г. Гейко, І. Б. Федорова, Н. І. Супрун, В. Ф. Кутлуєв

Кафедра хорового диригування створена в 1959 р., в період, коли при факультетах культурно-освітньої роботи в бібліотечних інститутах СРСР формувалися нові художні спеціалізації. У витоків організаційної роботи по створенню диригентсько-хорового відділення на факультеті КОР стояв видатний представник плеяди діячів української хорової культури О. А. Перунов (1895–1982). Працював у Харківській державній консерваторії (1928–1960), виховав декілька поколінь хорових диригентів і діячів хорового мистецтва, серед них: професори А. А. Мірошникова, В. С. Палкін, Ю. І. Кулик, О. П. Петросян. За його участю в ХДІК (1959–1965) закладені науково-методичні основи кафедри як ключової ланки в створенні нової спеціалізації «Керівник самодіяльного хорового колективу, методист вокально-хорового жанру», здійснені перші випуски.

О. Перунов сформував кафедру хорового диригування, колектив професіоналів-однодумців: В. Ю. Бриліант, В. С. Палкін, Г. А. Дущенко, Є. О. Конопльова, Є. І. Мариківський, Т. О. Ткачова, О. О. Польшин, Т. І. Койлю. Пізніше колектив кафедри поповнило покоління молодих спеціалістів: І. Г. Носова, Ю. Ю. Тихінська, І. І. Гулеско, В. П. Матюхін, В. О. Беззабава, К. І. Чернишова.

Одним із фундаторів кафедри був Є. І. Мариківський (1899–1986), який віддав понад 60 років хоровому мистецтву. Особливу увагу приділяв хоровій спадщині класиків і українському фольклору, створив самодіяльні хорові колективи в Харкові, працював хормейстером оперних театрів Донецька, Горького, Києва, з 1946 по 1953 рр.— хормейстер Харківського театру опери та балету, надавав методичну допомогу керівникам сільських хорових колективів, був консультантом методичного центру народної творчості.

У 1965–1976 рр. кафедрою завідував В. С. Палкін, а з 1968 по 1983 рр.— В. Ю. Бриліант. 1970–80 рр.— період становлення кафедри, подальшої стабілізації усіх її ланок і підрозділів, поглибленої роботи по вдосконаленню методики викладання профілюючих дисциплін і курсів тощо.

В 1980 р. на кафедрі захистили кандидатські дисертації І. І. Гулеско («Хор у кантатно-ораторіальних творах Г. Свиридова (принципи хорового мислення»), науковий ступінь — кандидат мистецтвознавства) та В. П. Матюхін («Естетична культура особистості», науковий ступінь — кандидат філософських наук).

З 1983 по 1993 рр. кафедру очолював В. П. Матюхін. У цей період

впроваджено нові навчальні плани і програми курсів, авторські курси і спецкурси. Так, І. І. Гулеско — автор чотирьох курсів: «Хорова література», «Українська хорова література», «Теорія хорового виконавства» та «Інтонаційно-стильовий аналіз», чотирьох програм, чотирьох навчальних посібників.

Викладачі кафедри підготували і видали понад 50 методичних розробок та вказівок, 12 програм курсів, понад 40 статей.

Про науковий авторитет кафедри свідчать широкі контакти з кафедрами вузів культури і мистецтв колишнього СРСР і України. Кафедра хорового диригування була організатором серії щорічних науково-методичних конференцій (1986–1988). Наукова та творча атмосфера на кафедрі в 1980–90 рр. сприяла створенню дослідницьких груп у межах студентського науково-творчого товариства, підготовлено 200 наукових праць, відзначених дипломами, грамотами і преміями всесоюзних, республіканських та всеукраїнських конкурсів студентської наукової творчості. Школу СНТТ, методику і методологію наукового дослідження пройшли численні студенти, які згодом продовжили своє навчання в аспірантурі: В. Кірсанов, Т. Босенко, О. Юркевич, Т. Ганусова, Н. Таран, О. Першина та ін. За активну та плідну роботу по керівництву студентським науковим товариством проф. І. І. Гулеско неодноразово нагороджувалася грамотами обласної ради, обкому комсомолу, ради по НДРС ХДІК тощо.

За три десятиліття кафедра хорознавства і хорового диригування стала одним із провідних науково-методичних центрів України та країн СНД. Провідні викладачі кафедри постійно беруть участь у роботі училищ культури в як голови державних екзаменаційних комісій на випускних іспитах. Професор Гулеско, доценти Бриліант, Матюхін, Кутлуєв неодноразово надавали методичну консультативну допомогу цикловим комісіям училищ, вели роботу по відбору випускників-абітурієнтів для вступу до вузу.

На початку 1993 р. впроваджено новий навчальний план, у якому закладені нові принципи та ідеї навчання у вузі — так званий модульний принцип (автор плану доц. В. П. Матюхін). До реалізації нового плану кафедра приступила з вересня 1993 р. Нині студенти навчаються за новими спеціальностями: педагог-хормейстер, диригент хору, педагог-вокаліст, вихователь дитячого вокального колективу. Нова модель спеціаліста потребує і нової концепції у створенні курсів культурологічного плану.

Впроваджуються нові курси: «Інтонаційно-стильовий аналіз» і «Сучасне хорове мистецтво», «Хорове мистецтво» — «Теорія хорового виконавства», «Вокал і вокальний ансамбль» — «Історія вокального мистецтва».

В межах подальшого оновлення навчальних планів, пов'язаних із фундаменталізацією і гуманізацією диригентсько-хорової освіти, функціонує постійно діючий методологічний семінар кафедри «Хорова педагогіа, виконавство, стилістика», яким керує професор І. Гулеско. Кафедра відпрацьовує нові підходи та критерії з ключових питань, стосовно організації наскрізної безперервної освіти — практики (на весь період навчання). За кращими хоровими колективами міста закріплені всі студенти.

На кафедрі хорового диригування з середини 1980-х років започаткована робота по створенню (в межах академічного напряму) нової спеціалізації — фольклорист-дослідник, керівник народного хорового колективу. Впроваджено нові плани, програми, здійснено набір і два випуски. Як результат великої підготовчої роботи, в березні 1991 р. створена нова кафедра українського народного співу та музичного фольклору, що відокремилася від кафедри хорового диригування. У витоків нового напряму, нової моделі спеціаліста стали професор І. С. Польський та заслужений діяч мистецтв, доцент Я. А. Скибінський.

Виконавська робота кафедри є невід'ємною частиною навчально-методичного й науково-дослідницького процесу. Вона відзначена яскравими віхами, пов'язаними з історією інституту, міста Харкова, країни. Виховання хорового мислення майбутнього керівника хорового колективу відбувається в роботі хорового класу — головній лабораторії прищеплення професі ональних навиків. Рівень майстерності хору відзначається насамперед його репертуаром і програмами, в яких відображені духовні запити часу, творчі спрямування колективу і його керівників. Концертна діяльність хору досить різноманітна за формами. Це, насамперед, підготовка програм державних іспитів, щорічні звітні концерти, участь у заходах, присвячених урочистим датам, ювілеям, оглядам студентської творчості тощо. Хор брав участь у Святах пісні в Прибалтиці (Вільнюс), у Республіканських оглядах художньої творчості вузів культури (Харків, Київ), в оглядах «Студентська весна», здійснив принципово важливі концертні програми (1987–1990 рр., кер. В. Ф. Кутлуєв) за антологічними, монографічними принципами — «Західноєвропейська меса», «Реквієм», «Російська та українська духовна музика», «Ave Maria» в творчості ком-

позиторів, «Stabat mater» Перголезі тощо, нові концертні програми в межах державної програми по відродженню національної спадщини — програми «Українська хорова спадщина», «Хори з опер українських композиторів», «Українська духовна музика», «Концерт із творів М. Березовського». В останні роки хор співпрацював з естрадно-симфонічним оркестром кафедри духових та естрадних оркестрів. У березні та червні 1998 р. колектив академічного хору виступив на сцені Національної філармонії у Києві.

Нині кращі випускники кафедри хорового диригування працюють у різних сферах просвітницької діяльності: в закладах культури, в навчальних закладах, у сфері управління культурою, в аматорських хорових колективах, багато з них мають почесні звання (народна артистка України А. Мамченко, заслужені артисти України Т. Томчук, В. Плискунов, Є. Анісімов, заслужений артист Росії М. Пензяков, понад 30 заслужених працівників культури — В. Ірха, А. Мартинюк, М. Митровка, В. Андрійчук, М. Обліщук, Л. Гурак, Н. Шаюк, Є. Станішевська, А. Затурян, І. Бідак (1940–1997) та ін.

Кафедра хорознавства та хорового диригування — справжній науково-методичний центр Східного регіону України, їй під силу вирішення завдань розвитку хорового мистецтва на сучасному етапі.

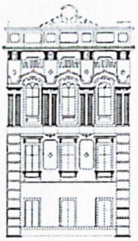

Кафедра українського народного співу та музичного фольклору

Нижній ряд: В. М. Осадча , О. І. Дроботай (завідувач кафедри), І. С. Польський , А. В. Гуріна , А. В. Кулик
Верхній ряд: Н. В. Харченко, О. Б. Кащавцева, П. Г. Сміюха , І. Г. Давидова, Л. Д. Хуртіна , І. І. Мартиненко, В. В. Кравченко, Л. І. Потоцька

В роки становлення незалежної України, відродження національної культури постала необхідність у підготовці спеці алістів — керівників народного хору та фольклорних колективів. На кафедрі хорового диригування поряд з академічним хором діяв народний хор під керівництвом заслуженого працівника культури, викладача кафедри В. Шипкова (1979–1980), а з 1980 р. М. Когутича.

В межах існуючої кафедри утворилася окрема секція народного хору, яка стала базою для нової кафедри інституту — народного співу та музичного фольклору. Першим завідувачем став заслужений діяч мистецтв, головний диригент театру опери та балету Ярема Антонович Скибінський.

Уже в перші роки ще невеликий за складом народний хор інституту (керівник М. Когутич, хормейстер П. Сміюха) брав участь у міських концертах. Під керівництвом ст. викладача кафедри А. В. Новгородової створено фольклорний ансамбль «Горлиця», який у Всеукраїнському конкурсі огляді фольклорних колективів одержав звання лауреата.

З 1991 по 1993 рр. кафедрою керував кандидат мистецтвознавства, композитор, професор І. С. Польський. У цей період запрошуються на посади викладачів: фольклорист, науковий співробітник Харківського науково-методичного центру народної творчості В. М. Осадча, Ю. Б. Алжнєв, О. В. Чернікін, В. Т. Дмитренко, Ю. В. Назаренко, А. В. Дудка.

На кафедрі створено фольклорний кабінет — наукова лабораторія майбутніх фольклористів. Перша завідуюча кабінетом фольклору та етнографії Слобожанщини — Віра Миколаївна Осадча — очолила фольклорну польову практику студентів. У січні 1992 р. відбувся перший звітний концерт кафедрального народного хору та фольклорних ансамблів.

У 1993 р. кафедру очолив доцент Олександр Іванович Дроботай. У 1965 р. закінчив Харківський державний інститут мистецтв. Працював солістом ансамблю народних інструментів Харківської філармонії, з 1965 р.— на кафедрі народних інструментів, з 1992 р.— доцент. Викладав диригування, оркестровий клас, спецінструмент, інструментування. В період з 1967 по 1969 рр. та з 1977 по 1979 рр. був заступником декана факультету культурно-освітньої роботи. Творча діяльність О. Дроботая пов'язана з оркестрами і ансамблями народних інструментів. Майже 25 років керував створеним ним ансамблем народних інструментів. Неодно-

разово ансамбль здобував звання лауреата Всесоюзних фестивалів самодіяльного мистецтва, його діяльність широко висвітлювалась у пресі. Дроботай — автор 22 наукових та методичних праць, головний напрям яких — дослідження та вдосконалення народного інструментарію України. В період з 1987 по 1989 рр. очолював кафедру народних інструментів, з 1993 р.— кафедру українського народного співу та музичного фольклору. Серед випускників класу О. Дроботая відомі діячі культури, педагоги: А. Вербець, Л. Виговський, В. Цигульов, В. Мельницький, С. Якібчук та ін.

Перший завідувач кафедри Ярема Антонович Скибінський у 1974 р. закінчив Львівську державну консерваторію. Студентом 3-го курсу був запрошений на роботу до Львівського державного театру опери та балету. З 1976 по 1978 рр. стажувався у Великому театрі Союзу РСР під керівництвом відомого диригента, народного артиста СРСР Ю. Симонова. З 1978 по 1991 рр. працював головним диригентом Харківського театру опери та балету. В 1982 р. одержав звання заслуженого діяча мистецтв України. В 1991 р. очолив нову кафедру українського народного співу та музичного фольклору ХДІК. З 1992 по 1994 р. викладав у Львівській консерваторії. З 1994 р. займає посаду головного диригента Одеського театру опери та балету, професор Одеської державної консерваторії, здійснив постановку багатьох опер, записи на радіо і телебаченні України. Скибінський активно гастролює як диригент по містах України, СНД, великий успіх мали концертні виступи, оперні вистави в Італії та Іспанії.

Ілля Самійлович Польський — професор кафедри, закінчив Харківське музичне училище (1941), Харківську консерваторію (1949). Викладав у Харківському музичному училищі з 1947 по 1962 рр. З 1962 р. працює в Харківському інституті культури. Був завідувачем кафедри теорії музики та фортепіано (1969–1977), кафедри українського народного співу та музичного фольклору (1991–1993).

Алла Вікторівна Гуріна, доцент кафедри, закінчила Харківське музичне училище (1970), Київську державну консерваторію (1975). З 1976 р. працювала в Київському державному інституті культури. З 1978 р. працює в Харківському державному інституті культури на кафедрі академічного хору. Викладає диригування, постановку голосу, веде лекційний курс «Хорова література».

У 1991 р. закінчила аспірантуру інституту фольклору та етнографії

НАН України. Наукові інтереси — дослідження традиційного пісенного фольклору, зокрема пісенного фольклору Слобожанщини, та його втілення в хорових творах композиторів України. Гуріна відома як фольклорист-записувач традиційного фольклору, учасник багатьох фольклорних експедицій по Україні. Проблеми вивчення пісенного фольклору знайшли втілення в публікаціях (близько 20), виступах на міжнародних та вузівських конференціях.

На кафедрі українського народного співу та музичного фольклору працює з 1991 р. Керує фольклорним ансамблем «Горлиця», є лауреатом Всеукраїнського конкурсу фольклорних колективів та дипломантом Міжнародного фольклорного фестивалю «Покуть-96». Розробила методику постановки голосу для нетрадиційних виконавців на матеріалі народних пісень (1993). У 1992 р. створила авторський курс «Основи теорії та методики роботи з фольклорним колективом», який читається на кафедрі. З 1992 по 1997 рр. працювала хормейстером в театрі народної музики України «Обереги».

Віра Миколаївна Осадча, старший викладач кафедри, закінчила Харківське музичне училище (1971), Ленінградську консерваторію як теоретик-фольклорист (1976). З 1976 р. працює науковим співробітником Харківського науково-методичного центру народної творчості. Як досвідчений фахівець надає методичну допомогу численним народним хоровим колективам області та міста, спрямовує діяльність фольклорних аматорських гуртів, організовує огляди традиційних фольклорних колективів і окремих виконавців традиційної музики Слобожанщини.

Фольклорний колектив

З 1989 р. Осадча працює в ХДІК на кафедрі академічного хору, з 1991 р.— на кафедрі українського народного співу та музичного фольклору. В 1993 р. створила і очолила кабінет фольклору та етнографії Слобожанщини в ХДІК. Розробила програму проведення етнографічної практики (1993), підготувала тематичний план курсу «Музичний фольклор Слобожанщини» (1997). З 1994 р. Осадча вивчає народно-пісенні традиції Слобожанщини, виступає на конференціях в інституті, місті, а також на Всеукраїнських та міжнародних конференціях з питань традиційного фольклору, працює над дисертаційним дослідженням «Жанрово-стилістична структура народно-пісенної традиції Слобожанщини».

В. М. Осадча — організатор фольклорних експедицій, фольклорних оглядів і фестивалів («Покуть-96», Міжнародний фестиваль у Харкові в 1998 р.), є активним збирачем фольклору, керівником фольклорного гурту «Муравський шлях», заступник керівника театру народної музики України «Обереги». За допомогою Осадчої створений фольклорний гурт «Родослав», де працюють її учні випускники.

Вона — член національної секції Міжнародної ради з організації фольклорних фестивалів при ЮНЕСКО від України (1997), член громадського правління обласного відділення Українського фонду культури (з 1994), член правління Харківського регіонального відділення секції джерелознавства НАН України (1997).

Михайло Михайлович Когутич — старший викладач, закінчив Ужгородське музичне училище, Харківський державний інститут культури (1982). З 1982 р. працює з самодіяльним народним хором «Жайвір» Харківської агроакадемії. У 1993 р. колектив здійснив гастрольну подорож до Угорщини.

У Харківському державному інституті культури М. Когутич працює з 1989 р., спочатку на кафедрі академічного хору, з 1991 р.— на створеній кафедрі українського народного співу та музичного фольклору. Викладає диригування, постановку голосу, веде лекційний курс «Методика роботи з хором».

Алла Василівна Кулик в 1969 р. закінчила Харківський державний інститут культури. Працювала хормейстером у самодіяльних хорах, викладачем у музичний школі. В 1974 р. закінчила Харківський державний інститут мистецтв і працює в Харківській державній академії культури на кафедрі академічного хору, веде курс диригування, постановки голосу, вокального

ансамблю. А. Кулик створила ансамбль народної пісні «Купавонька», який був активним пропагандистом народної творчості ще до створення кафедри українського народного співу та музичного фольклору.

А. В. Кулик — позаштатний методист Харківського науково-методичного центру, надає методичну допомогу численним хоровим самодіяльним колективам області, є активним збирачем народної творчості у фольклорних експедиціях по Слобожанщині. З 1988 по 1991 рр. працювала завідуючою відділом Харківського училища культури, з 1992 р.— на кафедрі українського народного співу та музичного фольклору ХДІК здійснює концертну діяльність з хорами та ансамблями заочного відділення інституту.

Петро Григорович Сміюха, викладач кафедри, закінчив Харківський державний інститут мистецтв, у ХДАК працює з 1977 р. спочатку на кафедрі академічного хору, а з 1991 р.— на кафедрі українського народного співу та музичного фольклору. П. Сміюха викладає курси диригування, хорового класу, аранжування, диригентсько-хорової практики, автор декількох публікацій.

Шишкіна Олена Анатоліївна закінчила Харківський державний інститут культури в 1994 р., викладач кафедри українського народного співу та музичного фольклору в Харківському училищі культури. Фольклорний ансамбль під її керівництвом неодноразово посідав призові місця в конкурсах та на фестивалях народної музики.

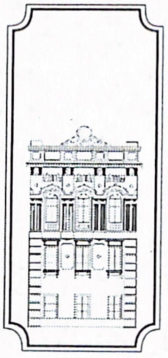

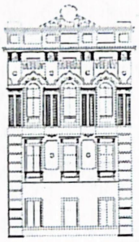

Кафедра народних інструментів

Нижній ряд: О. Й. Волковой, В. І. Курисько, Є. О. Бортник (завідувач кафедри), В. М. Цицирєв , В. І. Лігутін
Верхній ряд: О. М. Чуб, Л. И. Матвєєва , Л. В. Мілюха, О. І. Гончаров, Л. Й. Шемет, А. А. Банкевич, К. Н. Деміховська-Любарцева, Ю. І. Лошков

Для поліпшення фахової підготовки керівників художніх самодіяльних колективів у 1959 р. у Харківському державному бібліотечному інституті було введено художні спеціалізації, започатковано систему цільової підготовки кадрів для художньої самодіяльності. У вересні на факультеті КОР створено кафедру хорового диригування та народних інструментів, яку очолив О. Перунов. Кафедра почала цільову підготовку висококваліфікованих керівників художніх колективів, зокрема зі спеціалізації «Керівник самодіяльного оркестру народних інструментів» для державних, профспілкових систем клубних установ та викладачів спеціальних дисциплін для культурно-освітніх училищ.

У 1960 р. кафедра народних інструментів відокремилася від хорової. Її завідувачем було призначено професіонального диригента В. Кончича (1920–1981). У витоків формування кафедри стояли викладачі Харківської консерваторії В. Міхеліс, М. Чекмарьов, А. Відуліна, М. Лисенко, К. Дорошенко, Є. Бортник; випускники Харківської консерваторії: П. Потапов, Б. Михеєв, К. Шевченко, В. Заболотний; викладачі А. Гребенніков, М. Доброскок, Б. Алексєєв. Вони мали високий рівень педагогічної майстерності, багатий досвід виконавської роботи та посіли належне місце серед провідних представників педагогічно-виконавської когорти діячів народно-інструментального жанру України.

За таких умов на кафедрі почав формуватися перший в Україні науково-методичний осередок підготовки висококваліфікованих фахівців-«народників» для художньої самодіяльності.

Протягом 1960 рр. відбувався процес становлення та подальшого формування педагогічного складу кафедри. Здебільшого це випускники Харківської консерваторії: О. Волковий, В. Курисько, соліст Харківської філармонії з 1959 р., В. Золотухін, Б. Шопен, В. Лігутін, лауреат Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах Д. Остапенко, випускниця Новосибірської консерваторії Г. Дуднікова, артисти Харківської філармонії, випускники Харківської консерваторії О. Дроботай, В. Петров, випускник ХДІК М. Лінник.

З 1970 рр. на кафедрі працюють випускники Харківського інституту мистецтв: Л. Кузьменко, Л. Чуб (Понікарова), О. Шевченко, Л. Матвєєва, Т. Большакова, О. Гончаров. Колектив поповнили випускники кафедри: П. Васюра, В. Цициреєв, В. Зубарєв, Ю. Алжнєв, Л. Шемет.

У різні роки на кафедрі працювали провідні діячі музичного мистецтва та народно-інструментального жанру, висококваліфіковані викладачі та виконавці: заслужений діяч мистецтв України, професор А. Гайденко, заслужений діяч мистецтв України, доцент Я. Скибінський, член Спілки композиторів України доцент Ю. Калачов (1930–1995), композитор В. Пікулик, соліст Харківської філармонії В. Лобас, лауреат фестивалів народної творчості А. Биков, лауреат І Міжнародного конкурсу бандуристів ім. Г. Хоткевича Л. Мандзюк та ін.

Значний вплив на становлення та розвиток кафедри мали завідуючі: В. Заболотний, Є. Бортник, В. Курисько, В. Петров, О. Дроботай, В. Лігутін. Головне завдання вбачали у створенні стабільного, дієздатного, творчого колективу, приділяючи належну увагу зростанню наукового цензу викладачів. До аспірантури (асистентури-стажування) вступили: М. Лінник (у 1977 р. першими серед викладачів кафедри захистив кандидатську дисертацію «Музика в режисерській інтерпретації української класичної драматургії»), В. Зубарєв та О. Бенч. У 1982 р. захистив кандидатську дисертацію Є. Бортник за темою «Формування та розвиток домрового мистецтва в Україні в аспекті російсько-українських музичних зв'язків». З 1963 р. очолює кафедру. Нині професор, заслужений працівник культури України, відомий музикант, диригент, мистецтвознавець. Викладає курси «Диригування», «Інструментознавство», «Оркестровий клас», «Спецінструмент», дослідник музичної спадщини Г. М. Хоткевича, історії домри в Україні, автор методичних посібників для студентів «Збірка етюдів для чотириструнної домри», «Домра в самодіяльному мистецтві України». На кафедрі працює з 1963 р., учасник Великої Вітчизняної війни, відзначений багатьма державними нагородами.

Після закінчення аспірантури на кафедру повернулася випускниця Л. Шемет, захистивши кандидатську дисертацію за темою «Педагогічні умови освоєння фольклору дітьми в групових формах дозвільної діяльності» (1995). Викладач кафедри Т. Большакова одержала звання лауреата Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах (1977).

Загалом викладачі плідно працюють над розробкою комплексних наукових тем кафедри народно-інструментального жанру в Україні, зокрема на Харківщині, беруть участь у міжнародних, республіканських та інститутських науково-практичних конференціях з питань історії та сьогодення розвитку української духовної культури, ролі мистецтва в її відродженні.

Роботу кафедри позитивно оцінила комісія Міністерства культури СРСР та Міністерства культури України (1990 р., зав. кафедрою В. Лігутін), відзначивши високий рівень проведення занять, забезпеченість курсів програмами та необхідними методичними матеріалами.

У 1990-ті роки учене звання доцентів одержали Ю. Калачов, В. Курисько, В. Лігутін, Я. Скибінський, Т. Большакова, О. Дроботай. На посаду доцентів призначили Л. Кузьменко, О. Волкового, Ю. Алжнєва, В. Цицирєва. У 1994 р. учене звання професора присвоєно Є. Бортнику. Доценту В. Куриську — звання заслуженого діяча мистецтв України (1997 р.).

У тісному зв'язку з викладачами кафедри працюють і концертмейстери, кваліфіковані, освічені музиканти: В. Кубасов, Л. Александровська, Т. Яншина, М. Глацер. Не можна уявити нині колектив кафедри без концертмейстерів К. Деміховської (з 1965 р.), А. Банкевич (1965), Є. Сергєєвої (1973), Л. Милюхи, О. Фатєєвої (1983), О. Тимошиної (1996).

Окремо слід відзначити діяльність викладачів у винахідницькій сфері, в пошуках поліпшення якості звучання народних музичних інструментів. Так, доцент О. Дроботай проводить значну роботу по виготовленню та вдосконаленню різних народних музичних інструментів, розробив малогабаритні дитячі музичні інструменти (домра, кобза), конструкція яких була схвалена кафедрою народних інструментів Київської консерваторії. О. Дроботай брав участь у республіканському конкурсі — виставці-аукціоні професійних музичних майстрів (1992), де був нагороджений дипломом. Він є членом Асоціації музичних майстрів України. Доцент В. Курисько має авторське свідоцтво на удосконалення звучання язичкових музичних інструментів. Доцент О. Волковий має 8 авторських свідоцтв на винаходи, з яких три пов'язані з удосконаленням народних музичних інструментів.

Важливим напрямом діяльності кафедри була постійна методична та практична допомога самодіяльним оркестровим колективам Харківщини і України. Заслужений працівник культури України, професор Є. Бортник протягом 33 років керував оркестром народних інструментів Харківського вищого військового авіаційного училища радіоелектроніки. З 1970 р. надає методичну допомогу оркестру народних інструментів Золочівського районного будинку культури. Доцент О. Дроботай протягом 25 років керував ансамблем народних інструментів НДІ Діпросталь. Викладач О. Шевченко п'ять років керувала оркестром народних інстру-

ментів Харківського вищого ракетного училища ім. Крилова. Серед колишніх випускників багато ентузіастів, які присвятили своє життя народно-інструментальному жанру: А. Биков близько 30 років керує «народним» оркестром народних інструментів Палацу культури профосвіти; П. Васюра понад 20 років диригує оркестром Палацу культури будівельників; Ю. Алжнєв протягом 20 років очолював оркестрову групу «народного» хореографічного ансамблю «Буревісник» Палацу культури ХТЗ. Постійну роботу в самодіяльних оркестрах здійснюють доценти В. Цицирєв, О. Волковий, Т. Большакова.

На кафедрі, з ініціативи Є. Бортника, у 1964 р. створено перший в Україні педагогічний ансамбль народних інструментів. Художнім керівником ансамблю був В. Кончич, а з 1970 р.— В. Заболотний. Концертні програми ансамблю готували відомі музиканти: Б. Михєєв, Є. Бортник, А. Відуліна, В. Золотухін, М. Шпак, О. Дроботай, В. Цицирєв, О. Волковий. Солісткою-вокалісткою ансамблю була доцент кафедри хорового диригування Ю. Тихінська. У виступах ансамблю брали участь артисти Харківської філармонії В. Войтенко, Р. Раєвський, С. Орлова, солісти ХАТОБу — народні артисти СРСР Н. Суржина, М. Манойло, заслужені артисти України О. Соболєва, Б. Жайворонок. Інструментальні соло виконували викладачі кафедри: В. Заболотний, О. Волковий (балалайка), Л. Кузьменко, Л. Чуб, Т. Большакова (баян), О. Шевченко (домра).

Але викладачі брали участь не тільки в ансамблі. Так, багато років дарував слухачам свій талант дует у складі В. Заболотного (балалайка) та В. Петрова (гітара), а потім тріо, до складу якого увійшов лауреат Всеукраїнського конкурсу

виконавців на народних інструментах Д. Остапенко (домра).

На кафедрі діють також навчальні колективи. Оригінальні ансамблі створював у класі спецінструмента В. Петров. Набули популярності студентські ансамблі «Балалайка» (керівник В. Заболотний), ансамбль баяністів (керівник Т. Большакова), унісон домристів (керівник О. Шевченко), ансамбль скрипалів (керівник І. Рябченко), ансамбль акордеоністів (керівник Л. Понікарова), ансамбль бандуристів (керівник Л. Мандзюк). Почали формуватися фольклорні ансамблі, що знайомили студентів з традиціями автентичного інструментального виконавства різних регіонів України (керівник Л. Шемет).

Студенти кафедри самостійно працюють над створенням ансамблевих колективів. Ансамбль «Український сувенір» (керівник О. Святобог) став лауреатом Республіканського фестивалю, дипломантом Міжнародного конкурсу народної творчості «Клінгенталь-97». Гурт «Хоткевичі» (керівник А. Моргун) досяг певних професійних вершин. Без його участі не проходить жодна подія, їх запрошують на концерти різних рівнів, де вони радують слухачів своєю майстерністю, молодим завзяттям та багатим різноманіттям української музики.

Пишаються в академії студентськими оркестрами народних інструментів, з якими працювали В. Кончич, Є. Бортник, М. Лінник, Д. Остапенко, О. Дроботай, О. Волковий, В. Цицирєв, О. Гончаров. Оркестри були лауреатами багатьох фестивалів та конкурсів. Кожний керівник оркестрового класу створює навчально-концертний колектив, який має своє художнє обличчя. Навчальні оркестри виступають на урочистостях, фестивалях, конкурсах, державних іспитах з диригування, беруть участь у звітних, тематичних, шефських та благодійних концертах.

У 1989 р. цікаву експериментальну роботу здійснив В. Цицирєв. З його ініціативи оркестр брав участь разом із учнями харківської спецшколи №2 у постановці дитячої опери О. Міщенка «Кошкин дом».

Перший у Харкові навчальний оркестр народної музики України в 1997 р. святкував свій п'ятирічний ювілей. Першим керівником оркестру був доцент О. Дроботай. Згодом цей колектив очолив заслужений діяч мистецтв України

Ю. Алжнєв. У 1998 р. колектив виступив на сцені Національної філармонії України з творчим звітом колективів ХДАК.

Серед випускників кафедри «Відмінник народної освіти України» Л. Добровольська, заслужений діяч мистецтв України Ю. Алжнєв, заслужений діяч Монголії Доржсуренгін Пуревсурен, заслужені працівники культури України В. Біленька,

Л. Корольова, В. Мельницький. Лауреати Всесоюзних та Міжнародних конкурсів і фестивалів — В. Грушко, В. Тетерін, А. Лученков, Г. Біленький, П. Кравчук, О. Пустовіт, П. Васюра та ін. Почесними грамотами Президії Верховної Ради України нагороджені А. Рудик та А. Биков, М. Хода нагороджено Орденом Дружби народів.

На керівних посадах системи культури України також можна зустріти випускників кафедри: В. М. Шейко — ректор ХДАК, професор, академік; М. П. Лінник — директор Держвидавництва «Музична Україна»; Ю. В. Третяченко — начальник Харківського обласного управління кінофікації; В. А. Цигульов — колишній директор Харківського Державного Академічного українського драматичного театру ім. Т. Шевченка; В. Ф. Хільченко — заступник начальника Харківського обласного управління культури і мистецтв; В. К. Ткаченко — директор Донецького училища культури; В. Грицаненко — директор Мелітопольського училища культури; В. Клемпарський — директор Сімферопольського училища культури; С. Литвин — заступник директора Харківського училища культури; В. М. Цицирєв — заступник декана факультету ХДАК; Ю. М. Нагорний — зав. кафедрою педагогіки ХДАК та багато інших.

Підсумовуючи багаторічну роботу кафедри народних інструментів ХДАК, можна констатувати, що за сорок років існування колектив зробив вагомий внесок у формування харківської школи народно-інструментального виконавства, підготував немало викладачів училищ культури, вузів, музичних шкіл, висококваліфікованих керівників оркестрів народних інструментів.

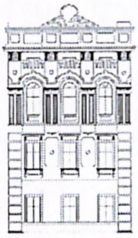

Кафедра духових та естрадних оркестрів

Нижній ряд: Т. Ю. Новицька, Т. Ю. Віддуліна А. К., О. І. Литвинов(завідувач кафедри), І. Б. Коваленко, І. І. Козеняшева
Верхній ряд: Є. А Козеняшев., В. В. Омельченко, Є. М. Ларін, П. В. Пічникова, В. Я. Сопіна, О. С. Мокрушин, А. В. Гладких, Ю. Г. Ковач, В. Н. Откидач

Кафедра створена в період, коли на факультеті культурно-освітньої роботи здійснювалась підготовка фахівців — культурно-освітніх працівників з музичними спеціальностями. На відділенні народних інструментів навчались окремі студенти-духовики, які мали можливість таким чином здобути вищу освіту. Численні самодіяльні духові та естрадні оркестри, функціонування в кожній області України культурно-освітніх училищ з духовою спеціалізацією, існування науково-методичних центрів народної творчості, розвиток дитячого виконавства на духових та ударних інструментах тощо потребували негайно розпочати цілеспрямовану підготовку висококваліфікованих фахівців цього напряму.

З цією метою на відділенні народних інструментів у 1965 р. здійснено перший набір студентів-духовиків на денну форму навчання. Згодом відкрито і духове відділення. Для забезпечення навчального процесу по спеціальних дисциплінах на роботу за сумісництвом запросили відомих музикантів-духовиків: І. О. Байду (тромбон), В. В. Іванова (кларнет), І. С. Левітіна (ударні), В. П. Кубасова (диригування). Протягом наступних років на денне відділення прийняли 20 студентів, що дозволило почати цілеспрямоване формування навчального духового оркестру, який тривалий час очолював невтомний пропагандист духової музики, військовий диригент В. П. Кубасов.

Для проведення занять по класу флейти запросили відомого флейтиста, соліста Харківського державного академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка О. Я. Зубаху, який сприяв становленню та розвитку в інституті кафедри духових інструментів. У 1967 р. до інституту по класу труби зараховано М. М. Дуднікова, який став першим штатним викладачем-духовиком і очолив організаційно-методичну роботу на відділенні духових інструментів. Таким чином, на відділенні почало функціонувати методичне об'єднання викладачів-духовиків.

У наступні роки на кафедру запросили нових викладачів — заслуженого артиста України О. І. Литвинова, композитора В. М. Пікулика, артистів харківських професіональних оркестрів В. І. Лебедєва, А. С. Проскуріна, В. П. Алтухова, військового диригента у відставці О. В. Галактіонова. Пожвавилася навчально-методична та творчо-виконавська робота: розробка навчальних планів, програмних вимог та тематичних планів стаціонара і заочного відділення.

Кафедра духових інструментів на факультеті культурно-освітньої роботи ХДІК створена в 1970 р. У системі інститутів культури кафедра духових інструментів ХДІК стала першою подібною кафедрою в колишньому Радянському Союзі. Очолив кафедру М. Дудніков, який багато зробив для її становлення та розвитку.

У 1970/71 навчальному році кафедра значно активізувала свою діяльність. Розроблено 6 проектів навчальних програм, підготовлено музичні твори концертного та педагогічного репертуару. Кафедра брала активну участь у наданні практичної та методичної допомоги самодіяльним духовим та естрадним оркестрам міста і області. Так, М. Дудніков та Ю. Еленкріг увійшли до складу художньої ради обласного будинку художньої самодіяльності профспілок, інші викладачі брали участь у роботі журі міських та обласних оглядів-конкурсів інструментальних колективів.

У 1971/72 навчальному році відкривається заочне відділення, здійснювалось навчання студентів за новою спеціалізацією «Керівник самодіяльного духового та естрадного оркестрів», значно збільшився контингент студентів відділення та викладачів. Із першочергових завдань кафедри було зроблено головне: розроблені та впроваджені в навчальний процес програмні вимоги по всіх дисциплінах. Кафедра продовжувала співробітництво з Харківським науково-методичним центром народної творчості, зміцнювались зв'язки з культурно-освітніми училищами України. Викладачі кафедри надавали методичну та практичну допомогу самодіяльним духовим та естрадним оркестрам (Ново-Водолазького РБК, БК селища Есхар, студентському клубу Харківського медичного інституту та ін.).

У різні роки на кафедрі працювали відомі педагоги-музиканти — композитори В. Іванов, В. Пономаренко, В. Пікулик, диригенти В. Городовенко, В. Баранов, заслужений діяч мистецтв Е. Стунгуров, педагоги-інструменталісти В. Лебедєв (гобой), Г. Гевоян (кларнет), В. Жубриков (тромбон), О. Щербаков (контрабас), В. Чуриков (кларнет, саксофон), О. Нестеренко (гітара), музикознавець В. Шаміна. Випускниками цих років були відомі нині музиканти А. Гречаний, М. Дем'янюк. Серед викладачів-сумісників — відомі фахівці: І. В. Якустіді (валторна), О. Я. Зубаха (флейта), В. В. Рекало (контрабас, гітара), диригенти Ш. Г. Палтаджан, К. В. Глущенко. Штатними викладачами кафедри в цей період стали доц. А. К. Відуліна, старші викладачі В. В. Чепеленко, Ю. І. Ковач та ін.

Крім удосконалення навчальних планів та програм кафедра підтримувала творчі зв'язки з військово-диригентським факультетом Московської консерваторії, яка надавала практичну допомогу (партитури, нотні та методичні видання), методичні поради щодо організації навчального процесу. За цей період на кафедрі були підготовлені проекти навчальних програм по курсах, які викладаються. Значна частина цих програм була схвалена методкабінетом Міністерства культури РРФСР та рекомендована до впровадження в навчальний процес на всіх відділеннях духових інструментів інститутів культури СРСР.

У грудні 1980 р. навчальний оркестр (диригенти А. К. Відуліна та В. М. Откидач) став переможцем Республіканського огляду творчої майстерності студентів та учнівської молоді навчальних закладів мистецтв та культури. Естрадний оркестр студентів (диригент І. І. Ісак) став дипломантом цього конкурсу.

Втім у керівництві навчальними та творчими колективами на відділенні через проведену реорганізацію кафедр виникли суттєві проблеми: на факультеті практично не стало випускаючої кафедри з духової спеціалізації. У вересні 1983 р. відновили попередню структуру кафедри духових інструментів, зробивши її випускаючою.

Кафедра постійно проводить значну роботу по наданню практичної допомоги самодіяльним інструментальним колективам Харкова та області. Більшість студентів понині працюють керівниками оркестрових колективів, художніми керівниками, педагогами, військовими музикантами. Відмінну організаційну та творчу роботу за цей час показали випускники І. М. Юркевич — художній керівник та диригент дитячого зразкового духового оркестру Будинку культури залізничників ст. Основа; керівник духового оркестру турбінного заводу С. Балицький; керівник дитячого духового оркестру в селищі Ст. Мерчик Валківського району Харківської області П. І. Сисюк; керівник та диригент ансамблю «Дружные ребята» дитячого клубу ХТЗ М. Е. Ляшенко та ін.

З 1987 по 1991 рр. кафедру очолював В. М. Откидач, який сприяв розвитку жанру духової та естрадної музики в ХДІК. За цей період кафедра поповнилась новими висококваліфікованими викладачами. В 1987 р. на кафедру зарахований військовий диригент у відставці О. С. Мокрушин, у 1989 р.— кларнетист, випускник Харківського інституту мистецтв Є. А. Козеняшев.

З 1991 р. кафедру очолює народний артист України, професор О. І. Литвинов — видатний композитор, музикант, диригент і педагог. Зробив внесок у розвиток духової та естрадної музики в Україні, зокрема в ХДАК. Згуртував колектив висококваліфікованих викладачів, які працюють за новими навчальними планами. Під керівництвом О. Литвинова оркестрові колективи кафедри звітують перед громадськістю міста з новими творчими програмами, беруть участь у фестивалі мистецтв «Слобожанська осінь», виступають на сцені Національної філармонії України в Києві. Гордістю академії є створений О. Литвиновим перший в Україні студентський естрадно-симфонічний оркестр, концерти якого увійшли в історію музичної культури Харківщини і всієї України.

Духовий та створений ним естрадно-симфонічний оркестри брали участь у багатьох цікавих та престижних концертах, у записах на обласному телебаченні, зустрічах з іноземними делегаціями, виступах перед абітурієнтами. Оркестрові колективи кожного року звітують перед громадськістю міста та студентами з новими творчими програмами. В 1997 р. оркестри кафедри брали участь у широкомасштабному фестивалі мистецтв «Слобожанська осінь», у березні та червні 1998 р. виступили на сцені Національної філармонії України в м. Києві.

Важливими творчими актами в роботі кафедри є щорічні державні іспити, які стали справжнім святом духової та естрадної музики. Оркестранти очікують виходу своїх колег-випускників, які будуть диригувати цим колективом та складати нелегкий іспит перед авторитетною державною екзаменаційною комісією. Не можна не хвилюватись, коли раптом на врученні дипломів пролунає марш «Прощання слов'янки» у виконанні студентів молодших курсів.

З 1993/94 навчального року випускники стаціонара складають державний іспит, диригуючи новим колективом — естрадно-симфонічним оркестром. За період існування відділення духових інструментів кафедра підготувала та випустила понад 800 студентів, які працюють в Україні та в багатьох містах і селах колишнього Радянського Союзу.

Гордістю кафедри, факультету, всієї академії є «золотий фонд» — викладачі: народний артист України, професор О. І. Литвинов, кандидат педагогічних наук, доцент А. В. Гладких, кандидат мистецтвознавства, доцент В. М. Откидач, доцент А. К. Відуліна, старші викладачі В. В. Чепеленко, Ю. І. Ковач, О. С. Мокрушин, Є. А. Козеняшев,

Є. М. Ларін, викладачі В. В. Омельченко, В. О. Якобчук, О. Є. Дорожко.

Кафедра духових та естрадних оркестрів спільними зусиллями всіх викладачів створює умови для підвищення авторитету нашої української національної культури.

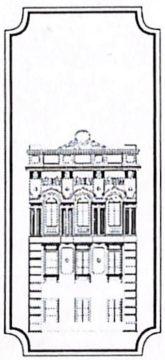

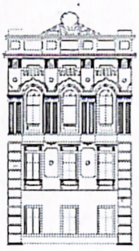

Кафедра теорії музики та фортепіано

Нижній ряд: В. І. Куразаєва, І. І. Польська, О. І. Козак, Г. О. Ніколаєва
Верхній ряд: В. М. Щепакін, Н. Ю. Зимогляд, І. Ю. Коновалова, І. Д. Скляров (завідувач кафедри), О. В. Волкова, О. О. Верба, А. М. Жданько

У 1959 р. створена музична кафедра, яку очолив видатний хормейстер та організатор Олександр Перунов (1904–1981).

Історія виникнення і становлення кафедри теорії музики і фортепіано (1964) нерозривно пов'язана з ім'ям її фундатора, яскравого композитора, члена Харківської організації спілки композиторів України, викладача-музикознавця Олександра Абрамовича Жука (1907–1996). Співтворцями кафедральних традицій разом із О. Жуком були Г. Цицалюк, І. Польський, В. Золотухін, Д. Березовська, Л. Бортник, О. Осмаков та ін.

Особливі слова вдячності слід сказати на адресу Д. М. Березовської (1931–1995), яка більше трьох десятиріч викладала музично-теоретичні дисципліни. Протягом багатьох років Березовська очолювала студентський науковий гурток.

Людмила Бортник закінчила Харківську державну консерваторію, працювала на кафедрі до 1994 р.

Тамара Вороніна (1936–1995) відпрацювала в інституті 28 років, чудовий виконавець — соліст і ансамбліст, пропагандист і знавець сучасної фортепіанної музики.

Людмила Павлова працювала в ХДІК з 1963 по 1987, в 1995–1996 роках. Вона брала участь у концертній діяльності кафедри, виступала в загальноінститутських концертах.

У другій половині 1960-х років на кафедрі почали працювати О. М. Руденко, О. Г. Пінчук, Г. О. Ніколаєва, Ю. М. Велесевич, Т. О. Глазиріна, В. І. Гінзбург, Н. С. Геуасшвілі.

Протягом чотирьох років (1966–1970) тривала педагогічна діяльність у ХДАК Ю. Велесевича (1926–1977), але ця обдарована людина за цей короткий строк зуміла залишити у пам'яті всіх, хто його знав, яскравий незабутній слід.

З 1969 р. кафедру очолив Ілля Самійлович Польський (1969–1977 рр.). Активізувалась науково-дослідницька діяльність викладачів. За часи керівництва Польським кафедра посідала одне з перших місць в інституті за рівнем науково-методичної роботи.

З 1968 по 1982 рр. працювала на кафедрі викладач Тетяна Глазиріна. Тематикою її наукових досліджень була проблема музичного виховання в Україні.

В 1970-ті роки на кафедрі почали працювати В. Птушкін, О. Козак, Н. Некрасова, Ю. Калачов, В. Куразаєва, О. Скляров та інші.

Доцент Ювеналій Калачов (1930–1995) закінчив Саратовську консерваторію. Талановитий учений досліджував творчу діяльність І. Дунаєвського, опублікував на цю тему декілька статей, каталог його життя і творчості.

Активну участь у концертній і навчально-методичній роботі кафедри брали піаністи-викладачі О. Власенко, В. Потапова, С. Монахов, Н. Корольова.

Старший викладач Ольга Руденко в 1977–1982 рр. очолювала теоретичну кафедру. Серед її наукових і методичних праць слід відзначити публікації (одні з найперших в СРСР), присвячені Г. Хоткевичу, розробки теоретичних спецкурсів для студентів різних спеціалізацій.

Старший викладач Валентина Куразаєва почала працювати в ХДІК у 1969 р. У 1982–1987 рр. вона завідувала фортепіанною кафедрою, водночас здійснювала керівництво навчальним процесом курсу «Методика викладання гри на фортепіано» на факультеті підвищення кваліфікації.

Кандидат філософських наук доцент Олександра Козак очолювала кафедру з 1982 по 1993 рр. Під час її керівництва відбувся зворотний перерозподіл навчальних функцій кафедри: з неї пішли фахівці з оркестрових кафедр і повернулися викладачі-піаністи.

Василь Щепакін закінчив Харківський інститут мистецтв, автор методичних вказівок, присвячених особливостям навчання грі на фортепіано у вузах культури. Він постійно бере участь у концертах кафедри з виконанням творів Шумана, Равеля, Ревуцького, старовинних композиторів-клавесиністів.

Андрій Жданько закінчив Харківський інститут мистецтв, працює над проблематикою синтезу мистецтв, розглядає методичні аспекти викладання циклу музично-теоретичних дисциплін.

Значним науковим доробком збагатилася кафедра теорії музики та фортепіано з 1992 р., коли її склад поповнився доцентом І. Польською та викладачами Ж. Дедусенко, І. Щипачовою.

Кандидат мистецтвознавства, доцент Ірина Польська закінчила Харківський інститут мистецтв. Численні наукові праці Польської присвячені історії та теорії жанру фортепіанного ансамблю, музичній естетиці, українській музичній культурі.

Кандидат мистецтвознавства Ірина Щипачова закінчила Московську консерваторію. Виконавські інтереси Щипачової — твори композиторів-романтиків та С. Рахманінова.

Викладач Жанна Дедусенко закінчила Харківський інститут мистецтв у 1987 р. Працює в ХДАК, має наукові та методичні праці.

Доцент Ганна Ніколаєва в 1966 р. закінчила Харківський інститут мистецтв. З цього ж року починається її педагогічна діяльність на кафедрі теорії музики і фортепіано. Свою роботу в класі фортепіано вона поєднує з науковою діяльністю. Значним досягненням у методичній роботі Ніколаєвої стало видання навчального посібника «Методика навчання грі на фортепіано».

У 1993 р. кафедру очолив заслужений діяч мистецтв, доцент Скляров Олександр Давидович — музикант-віртуоз, улюбленець публіки, авторитетний фахівець у галузі теорії та історії фортепіанного мистецтва, автор навчальних програм і методичних матеріалів з курсу фортепіано. Він досліджує особливості гри джазової музики на фортепіано, проблеми звуковидобування тощо; широкого визнання набула його багаторічна концертна діяльність у залі Харківської філармонії, Будинку органної та камерної музики, Національної філармонії України. Він плідно співпрацює з провідними солістами харківських театрів та філармонії, з творчими колективами академії. Під керівництвом О. Склярова творчо-виконавська діяльність колективу викладачів сягнула далеко за межі ХДАК.

У середині 1990-х років на кафедрі сформувався колектив викладачів, творчо-виконавська діяльність яких сягнула далеко за межі інституту. Так, Скляров понад два десятиліття співпрацює з провідними солістами Харківських театрів та філармонії. Саме з ним під час гастролей у Харкові виступали В. Толкунова, Л. Голубкіна, І. Журіна, Є. Мірошниченко. Протягом 18 років виступає з естрадним оркестром Палацу культури будівельників. Багато років Скляров регулярно дає концерти в залах Харківської філармонії, Будинку органної і камерної музики, Національної філармонії України. Нині його постійні партнери — заслужені артисти України О. Дзюба, Л. Кудрич, В. Харитонова та ін. Скляров має численні фондові записи на радіо і телебаченні.

І. Польська як солістка і ансамблістка, а з часом і як музикознавець регулярно бере участь у концертних програмах. Ж. Дедусенко як концертмейстер часто виступає з академічним хором ХДІК на концертах, як камерна ансамблістка — в Харківській філармонії.

В. Щепакін протягом дев'яти років є співкерівником (разом з Е. Шмідт)

та концертмейстером Дитячого оркестру ударних і шумових інструментів «Тіко-Тіко», який за ці роки перетворився з суто навчального дитячого ансамблю на унікальний і єдиний у Харкові творчий колектив подібного напряму, що виступає з великими концертними програмами на різних концертних майданчиках. Оркестр гастролював у Полтаві та Києві, є лауреатом дитячих фестивалів.

Доброю традицією стали виступи піаністів кафедри з творчими колективами інституту. О. Скляров, І. Школьнікова, В. Щепакін неодноразово виступали з оркестровими колективами факультету.

На кафедрі існує ще одна цікава форма роботи — виступи на сторінках харківської преси з критичними музикознавчими рецензіями на концерти харківських та гастролюючих у місті музикантів (О. Козак, А. Жданько, Г. Ніколаєва, В. Щепакін, І. Польська та ін.).

Нині викладачі кафедри теорії музики і фортепіано працюють зі студентами режисерсько-хореографічного факультету і факультету культурології, на яких читаються предмети музично-теоретичного циклу, музично-історичні і музично-прикладні дисципліни, проводяться заняття з фортепіано зі студентами-хореографами. Розробляються навчальні програми для роботи на комп'ютері з музично-теоретичних дисциплін (доц. О. Козак).

У 1998 р. ХДАК уперше провела набір абітурієнтів — фахівців-піаністів зі спеціальності «Музичне мистецтво естради». Це ще раз підтвердило універсальність кафедри та її викладачів.

Відчуття колективом кафедри причетності до високих музично-культурних традицій, започаткованих її фундатором О. Жуком та його колегами майже сорок років тому, робить помітнішим зв'язок часів. Відповідальнішим і почеснішим стає головне завдання викладача-митця: боротьба з примітивізмом, вульгарністю в сучасній масовій культурі, прищеплення майбутнім працівникам культури вміння аналізувати мистецькі процеси і явища, давати їм об'єктивну критичну оцінку і самим будувати міцний, якісний життєтворний культурний фундамент України початку третього тисячоліття.

Режисерсько-хореографічний факультет

Володимир Зіновійович ФРАДКІН,
декан факультету,
кандидат історичних наук

Факультет створено у 1997 році внаслідок реорганізації факультету народної художньої творчості.

Новий факультет очолив Фрадкін Володимир Зіновійович, досвідчений педагог, відомий дослідник культурно-освітнього руху в Україні другої половини XIX — початку XX ст. і творчої спадщини Харківської фольклорно-етнографічної школи. За багаторічну і плідну науково-педагогічну діяльність у 1987 р. нагороджений знаком «За відмінну працю» Мінкультури СРСР. У 1988 р. обраний деканом факультету культурно-освітньої роботи, один із фундаторів музейного відділення, запровадив підготовку організаторів святково-обрядової діяльності, сприяв розробці принципово нових п'ятирічних планів навчання студентів багатьох спеціальностей і спеціалізацій. У 1989–1999 рр. член Всесоюзної навчально-методичної ради з питань архівознавства, музеєзнавства та інформатики. З 1993 по 1997 рр. очолював факультет народної художньої творчості.

Значну роботу щодо організації навчально-виховної роботи на факультеті проводить заступник декана Цицирєв Віктор Миколайович.

Основу нового факультету склали три кафедри — дві випускаючих:

кафедра режисури, кафедра хореографії і третя кафедра мовної майстерності —загальноосвітня. Діяльність останньої має велике значення в загальному процесі утвердження орфоепічних норм української літературної мови як реальної цінності національної культури. За винятком кафедри режисури, яка існує з 1959 року, дві інші, молоді за віком, були відкриті наприкінці 80-х початку 90-х років.

Серед 25 штатних викладачів на кафедрах працюють чотири заслужених діячів мистецтв, два заслужених артиста, два заслужених працівника культури, чотири професора і десять доцентів.

Факультет має свою матеріально-технічну базу: два навчальних театра, чотири танцювальних класа, дві костюмерні, одну гримерну, а також спеціальні класи для проведення індивідуальних занять. У зв'язку з відкриттям нової спеціальності «Кіно-, телемистецтво» почато будову навчального телецентру.

На факультеті здійснюється підготовка на бюджетній і контрактній основах висококваліфікованих кадрів за трьома спеціальностями: «Театральне мистецтво», «Хореографія», «Кіно-, телемистецтво» і шістьома спеціалізаціями з освітньо-кваліфіційними рівнями «Спеціаліст», «Магістр». Навчання здійснюється за двома формами: денною і заочною (5 років для освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» та 5,5 років — для надання магістерської кваліфікації).

Підготовка фахівців за спеціальністю «Театральне мистецтво» здійснюється за двома спеціалізаціями і відповідними кваліфікаціями:

1. «Режисура драматичного театру» — «Режисер драматичного театру, викладач»;

2. «Режисура естради та масових свят» — «Режисер естради та масових свят, викладач».

Найближчим часом планується відкриття спеціалізації «Режисура цирку» з кваліфікацією «Режисер циркової вистави, викладач».

Підготовка фахівців зі спеціальності «Хореографія» здійснюється за трьома спеціалізаціями з відповідними кваліфікаціями:

1. «Народна хореографія» — «Балетмейстер народної хореографії, викладач, артист»

2. «Сучасна хореографія» — «Балетмейстер сучасної хореографії, викладач, артист»

3. «Бальна хореографія» — «Балетмейстер бальної хореографії, вик-

ладач, артист».

Передбачається до відкриття спеціалізації «Педагогіка та режисура класичної хореографії» — «Педагог, балетмейстер».

Підготовка фахівців зі спеціальності «Кіно-, телемистецтво» здійснюється за однією спеціалізацією з відповідною кваліфікацією: «Режисура телебачення» — «Режисер телебачення, викладач».

На відміну від інших факультетів навчально-виховний процес і державні іспити за фахом на режисерсько-хореографічному факультеті проводяться не лише в навчальних корпусах академії, але і в найкращих театрах, палацах і будинках культури міста Харкова.

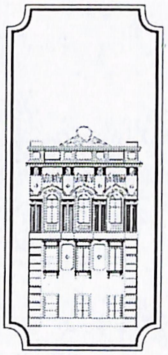

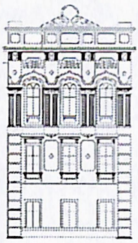

Кафедра режисури

Нижній ряд: А. З. Житницький, В. І. Цвєтков, В. В. Медведєва, С. І. Гордєєв (завідувач кафедри), І. О. Боріс, М. А. Ентін

Верхній ряд: Ю. Б. Старченко, Л. А. Третяк, Ю. М. Сбітнєв, А. А. Кікоть, В. К. Гужва, Н. П. Кулинич, Ю. А. Чемеровський, Н. В. Константінова, Л. С. Бажевич

Кафедра режисури вписала яскраві сторінки в історію ХДБІ і ХДІК, а її випускники відомі і в Україні, і за її межами.

Вперше кафедра була відкрита у 1959 р. у складі ХДБІ у відповідь на соціальну потребу в кваліфікованих фахівцях, які б керували аматорськими театральними колективами та народними театрами.

Організатором і першим завідувачем кафедри був професор Олексій Борисович Глаголін-Гусєв (1901–1988), режисер Харківського театру ім. Т. Г. Шевченка і Харківського театру ім. О. С. Пушкіна, завідувач кафедри режисури Харківського театрального інституту. У 1959–1962 рр. заклав підвалини педагогічної і наукової роботи кафедри, визначив модель керівника аматорського театрального колективу, підготовка якого мала свої особливості. За концепцією, що стала провідною у системі підготовки спеціалістів на кафедрі, керівник аматорського колективу виступає не лише як режисер-педагог, він виконує універсальні функції — сценариста, художника-оформлювача, гримера, освітлювача, майстра сценічного руху і сценічної мови.

Справу О. Б. Глаголіна продовжив у 60-ті роки професор Олександр Броніславович Скибневський (1903–1978) — заслужений діяч мистецтв Білорусі та Удмуртії, відомий режисер з великим досвідом роботи в театрі. Він керував кафедрою з 1962 по 1968 рр., і в цей період головним чином сформувався колектив викладачів: заслужені артисти України, професори М. С. Терещенко та С. С. Кошачевський, доценти М. В. Авах та Я. Г. Азімов, старші викладачі О. З. Сукстанська, Е. П. Кльовіна, М. М. Мушкіна, які підготували славетні випуски режисерів-шестидесятників, висококваліфікованих фахівців, активних організаторів самодіяльного театрального мистецтва в Україні в ті роки.

Деякий час з 1968 по 1970 рр. кафедрою режисури завідував заслужений артист України, професор Семен Семенович Кошачевський (1908–1991), відомий актор Харківського театру ім. Т. Г. Шевченка. Потім два роки (1919–1978) кафедру очолювала старший викладач Ольга Зіновіївна Сукстанська (1919–1978), фахівець в галузі сценічної мови, яка сприяла заснуванню кафедри мовної майстерності.

Великий період діяльності кафедри режисури пов'язаний з ім'ям доктора мистецтвознавства, професора Валерія Ківовича Айзенштадта, який очолював педагогічну і наукову роботу колективу в 1971–1987 рр. Організатор і перший керівник Харківської театрально-музичної бібліотеки, він

почав педагогічну діяльність у ХДБІ в 1956 р. і згодом став визначним театрознавцем України, театральним критиком, дослідником історії театру. Під його керівництвом кафедра режисури перетворилася в найбільший, складний підрозділ інституту, набула значення провідної кафедри. Кафедральний колектив налічував в окремі роки до 40 викладачів. Щороку кафедра мала найбільший в академії і найвищий з харківських вузів конкурс серед абітурієнтів. Особливістю кафедри стало й те, що вона єдина в інституті створила допоміжний підрозділ (постановочну частину), необхідний у викладанні понад 20 спеціальних дисциплін.

У 70–80-ті роки на кафедрі працюють режисери-педагоги, які мають великий досвід постановочної роботи в професійних та аматорських театральних колективах і репрезентують різні режисерські школи, що, безумовно, сприяє творчому взаємозбагаченню.

З 1970 р. розпочав педагогічну діяльність на кафедрі доцент Віктор Кузьмич Гужва, у минулому — актор, режисер Харківської студії телебачення. Навантажений режисурою студентських вистав, В. К. Гужва продовжує виступати і як актор, дозволяючи собі виконання невеличких, але яскравих, як спалах зірки, ролей, читацьких літературних програм, які користуються незмінним успіхом. Нині В. К. Гужва активно займається розробкою методичних матеріалів, пов'язаних з вивченням курсу «Режисура та майстерність актора», передає свій багатий досвід майбутнім режисерам і молодим викладачам.

З 1974 року на кафедрі працює кандидат мистецтвознавства, доцент Анатолій Зіновійович Житницький. Маючи великий досвід роботи наукового співробітника Харківського художнього музею, багато років викладає курси «Загальна історія образотворчого мистецтва» та «Історія образотворчого мистецтва України», а на підставі своєї письменницької діяльності читає курси «Сценарна майстерність» і «Теорія драматургії». А. З. Житницький — автор кількох книг, п'єс, численних сценаріїв різноманітних театралізованих заходів. Найголовнішими напрямами наукового пошуку А. З. Житницького є питання сценарної творчості та історії образотворчого мистецтва.

У 1976 році на кафедру був запрошений викладачем з курсу режисури та майстерності актора Сергій Іванович Гордєєв — випускник Харківського інституту мистецтв (курс О. Б. Скибневського).

Профільні дисципліни режисерської спеціалізації на кафедрі викладали досвідчені фахівці. Так, мистецтва гриму студентів навчала старший

викладач Є. П. Кльовіна, нині її справу продовжує молодий викладач В. В. Медведєва. Провідним фахівцем у галузі сценічного руху завжди вважали старшого викладача В. А. Дмитрієва. Нині цю дисципліну викладає заслужений працівник культури України, старший викладач Л. С. Бажевич, який читає і курси «Режисура і майстерність актора», «Методика викладання спеціальних дисциплін».

Ядро кафедри у ті роки складали доктор мистецтвознавства, професор В. К. Айзенштадт, кандидати мистецтвознавства: доценти А. З. Житницький і А. І. Кулішенко та старші викладачі Є. М. Зіскінд, Ю. М. Черняк, А. І. Чепалов; доценти В. К. Гужва, С. І. Гордєєв та заслужені артисти України В. М. Сухарєва, Н. Н. Рачинський; старші викладачі Є. П. Кльовіна, В. П. Кальченко, В. А. Дмитрієв, В. Ю. Івченко, В. К. Комкова; викладачі Т. Б. Сєдих, В. Б. Гольштейн, Л. Є. Шульга, Т. В. Волобуєва, Т. М. Прокопенко, Д. Т. Прево.

Двічі кафедра намагалася розширити спектр режисерських спеціалізацій. Внаслідок цього окрім керівників народних театральних колективів почалась підготовка режисерів масових театралізованих заходів. До навчальних планів за вище означеною кваліфікацією було введено курс «Режисура свят та театралізованих вистав», який став основою для розробки нового фахового напряму кафедри.

У 1987–1990 рр. кафедру очолював доцент С. І. Гордєєв, в 1990–1992 рр.— кандидат мистецтвознавства, доцент А. З. Житницький, у 1992–1993 рр.— заслужений працівник культури України, ст. викладач Л. С. Бажевич, у 1993–1996 рр.— народний артист України, професор В. А. Лукашов, який почав працювати на кафедрі з 1993 р., у 1990–1993 рр.— він був

На заняттях В. К. Айзенштадта

проректором інституту з навчальної роботи.

У цей дійсно складний період життя кафедри, її викладачі продовжували не тільки наполегливо виховувати творчу молодь, а й водночас удосконалювали свою майстерність, науково-дослідницьку та виконавську роботу. Наприкінці 80-х років поширилися зв'язки кафедри з театрами, творчими організаціями, спілками і державними установами міста, активізувалася навчально-методична робота на ФПК, виконавська діяльність; почалася клопітка творчо-організаційна робота з формування нових і, як засвідчив час, перспективних спеціальностей. До викладацького складу були залучені фахівці, що згодом стали засновниками кафедри хореографії, увійшли в історичний літопис інституту як майстри своєї справи: нині це — завідувач кафедри хореографії, заслужений працівник культури України, професор Б. М. Колногузенко та його колеги, викладачі Л. М. Шилова і А. В. Голубцова. На цей же час випадає і заснування на кафедрі спецкурсу «Телережисура», який не тільки увійшов у навчальні плани режисерських спеціалізацій, але став своєрідною передпосилкою до розвитку принципово важливого фахового напряму. Ще однією важливою подією, що сталася в житті кафедри, було святкування 60-річчя з дня заснування інституту, до якого колектив кафедри підготував творчий звіт художніх колективів, викладачів і випускників. До ювілейної афіші увійшли найкращі вистави з репертуару навчального театру, що були створені студентами під керівництвом своїх наставників, а також творчі роботи випускників, концертні програми викладачів, в яких разом із майстрами виходили на сцену їх талановиті учні.

Значні події сталися на кафедрі режисури, коли її деякий час очолював народний артист України, професор В. А. Лукашов. У цей період кафедра зробила перші випуски режисерів зі святково-обрядової діяльності та режисерів масових свят і театралізованих вистав, почала підготовку нового навчального плану зі спеціальності «Телережисура». За активною участю викладачів кафедри, склад якої поповнився досвідченими фахівцями, в Харкові відбулися заходи не тільки міського але й республіканського і навіть міжнародного масштабу. Наприклад, традиційне свято «День Харкова» (головний режисер — Ф. А. Чемеровський, режисери-постановники — М. А. Ентін, Я. А. Крендель), масове театралізоване видовище «Дзвони серця мого» (головний режисер — В. А. Лукашов, режисери-постановники — С. І. Гордєєв, І. П. Конькова), міжнародний театральний фестиваль

«Березіль–93», який став значною віхою в культурному житті України, увійшов в історію національного театрального мистецтва (організатори і керівники — І. О. Борис, С. І. Гордєєв). Поруч з викладачами активну участь в цих та інших культурологічних заходах брали і студенти режисерських спеціалізацій. Так, вихованці Ф. А. Чемеровського, М. А. Ентіна, С. І. Гордєєва, Я. А. Кренделя та інших викладачів взяли активну участь у проведенні свята «День Харкова»; учні С. І. Гордєєва з успіхом показали свої вистави та театралізовані програми на міжнародних театральних фестивалях у Росії (Ярославль, 1990) і в Україні Харків, «Березіль–93»). Успішно виступили в межах молодіжної програми театрального форуму «Березіль» і вихованці І. П. Коньковой, А. М. Плугіна та Л. С. Бажевича, поетична вистава яких була присвячена Лесю Курбасу.

З 1996 р. кафедру знов очолив С. І. Гордєєв, доцент, заслужений діяч мистецтв України, віце-президент Гільдії режисерів України, член Спілки театральних діячів України. Відомий дослідник творчої спадщини видатних майстрів української сцени Леся Курбаса і Валентини Чистякової. У своїй науковій, творчій та громадській діяльності пропагує досвід курбасівської театральної школи, високо підносить її значення в українській сценічній культурі.

Кафедра почала розробку наукової теми, пов'язаної з дослідженням педагогічних принципів режисерської та акторської школи Леся Курбаса і використанням його театрально-педагогічного методу у вихованні творчої молоді. Нова кафедральна тема дала поштовх для організації та проведення цікавого мистецького свята «Дні Курбаса і Крушельницького у Харкові» (1997). Автори проекту та його організатори — доценти С. І. Гордєєв та І. О. Боріс провели науково-практичну конференцію, «круглі столи», виставки, педагогічні майстерні. В них брали участь теоретики і практики театру Харкова, Києва, Львова, мистецтвознавці та режисери, театральні педагоги і актори. Люди, різні за віком, від досвідчених до тих, які роблять перші кроки в науці чи практиці сцени — всі вони були об'єднані спільним прагненням краще пізнати минуле сценічного мистецтва, намітити шляхи його вдосконалення. Статті та спогади учасників вищезазначених заходів увійшли до збірки «Лесь Курбас, Мар'ян Крушельницький, Березіль», редакторами та упорядниками якої стали доктор мистецтвознавства, професор В. К. Айзенштадт і доцент С. І. Гордєєв (Х.: ХДІК, 1997).

Сприятлива наукова та творча атмосфера, яка панує в ХДАК, допомогла кафедрі режисури у створенні в червні 1998 року ще одного цікавого мистецького заходу, який відбувся в Харкові на честь 120-річчя з дня народження сподвижника Леся Курбаса, видатного українського актора І. О. Мар'яненка. Викладачі та студенти ХДАК, що брали безпосередньо участь в організації і проведенні свята, стали активними учасниками всіх творчих заходів, наукової конференції, церемонії шанування пам'яті видатного митця.

Важливе місце в повсякденному житті кафедри має науково-методична робота: за активною участю провідних викладачів створюються навчальні посібники, програми, навчальні плани, що необхідні нині в діяльності вузів культури і мистецтв. У 1998 році доцент В. К. Гужва випустив навчальний посібник «Уроки режисури», а колектив кафедри — програми з усіх спецдисциплін.

Наслідуючи досвід викладачів, майбутні режисери в межах студентського науково-творчого товариства наполегливо працюють над втіленням вистав і театралізованих видовищ, в яких віддзеркалюються їх пошукові ідеї, займаються науково-дослідницькою роботою. Так, творчий гурт студентів 3 курсу (спеціалізація «Режисура свят та обрядів») за високохудожнє вирішення естрадної вистави «Шоу-годно!» був нагороджений грамотою оргкомітету науково-творчої студентської конференції, що проходила в ХДАК у квітні 1998 р. Відзначені грамотами цієї ж конференції і науково-дослідницькі роботи студенток 3 курсу М. Піголь та В. Мокерової, що присвятили свої дослідження проблемі збереження і розвитку фольклорних традицій Слобожанщини.

В останні роки склад кафедри поповнився відомими майстрами театру, досвідченими театральними педагогами, режисерами та фахівцями з телевиробництва, що сприяло підвищенню авторитета кафедри. Так, серед викладачів, які посіли на кафедрі належне місце поруч із її корифеями, цікаво працює зі студентами заслужений діяч мистецтв України, доцент І. О. Боріс — відомий режисер зі своїми поглядами на мистецтво, що склалися за роки праці у театрі. Його обдарованість, яскрава метафоричність, багата і різноманітна постановочна техніка сприяли народженню на українській сцені галереї самобутніх вистав. Зокрема в Харківському театрі ім. Т. Шевченка, де й сьогодні в його постановці з успіхом йдуть «Украдене щастя» І. Франка, «Бояриня» Л. Українки, «Три сестри» А. Чехова.

Добре відомо харків'янам і ім'я колишнього вихованця Вищого театрального училища ім. Б. Щукіна, нині сценариста і режисера театральних вистав, міських свят, театралізованих концертів, урочистих вечорів, заслуженого діяча мистецтв України, старшого викладача М. А. Ентіна. Його режисерська творчість відзначена прагненням до синтезу виражальних засобів театру і прийомів театру масових дій; у педагогіці — він багато уваги приділяє розвитку самобутності кожного зі своїх учнів.

Великий досвід творчої роботи у театрі, кіно і телебаченні, педагогічної роботи в театральних вузах Росії та України використовує у викладанні курсу «Режисура та майстерність актора» заслужений артист Росії, професор В. І. Цвєтков, автор цікавих статей, навчально-методичних праць з проблем розвитку творчих і наукових ідей К. С. Станіславського в сучасній театральній педагогіці.

Пошуком свого педагогічного почерку в мистецтві викладання спецпредметів за фахом «Кіно-, телемистецтво» відзначена робота на кафедрі телережисерів, сценаристів, художників, звукорежисерів та інших спеціалістів у галузі телевиробництва. Складний процес виховання майбутніх режисерів телебачення разом із завідувачем кафедри спрямовують педагоги: професор В. І. Цвєтков, кандидат мистецтвознавства, доцент П. І. Гаврилюк; викладачі, що вдало поєднують творчу роботу на телебаченні з педагогічною — О. А. Білогуб, Д. Я. Головачов, Т. Н. Кривошея, Е. А. Павлов, В. А. Мозговий, Є. В. Моргулян, Є. Ф. Маслов, А. К. Жукова, М. С. Комаров та ін. Саме їм випала почесна і відповідальна місія — закладати підвалини майбутньої кафедри телережисури. Розуміючи це, педагоги прагнуть у вихованні сучасного фахівця використати весь досвід, накопичений за роки становлення та розвитку кіно- і телемистецтва, а також результати поглибленої роботи з удосконалення методики викладання профілюючих дисциплін і курсів, намагаються розкрити професійні здібності своїх учнів, виховати митців, яким доведеться будувати сучасний театр і телебачення. Тому студенти-режисери проходять навчальну практику в найкращих театральних колективах і телекомпаніях, виїздять на постановки дипломних робіт у міста України, де є цікаві творчі колективи, здійснюють постановки масових свят та видовищ, керують аматорськими театральними колективами. Творчим успіхом відзначена і діяльність студентського естрадного театру «Академія», який став лауреатом міжнародного театрального фестивалю «Земля. Те-

атр. Діти», що проходив у м. Євпаторія в 1999 р.

Кафедра режисури працює вже 40 років. За цей період її викладачі підготували понад тридцять випусків фахівців. Саме тому, що підготовка спеціалістів на кафедрі режисури виявилася результативною, досвід її запропонували у навчальному процесі училища культури багатьох регіонів України, де успішно працюють викладачами колишні учні ХДАК.

Мабуть, найкраще свідчать про здобутки кафедри режисури люди, яких вона виховала, дала вищу освіту. Це кандидат історичних наук, професор П. А. Гуд, завідувач кафедри режисури театралізованих видовищ Мінського університету культури і старший викладач цієї ж кафедри Н. Н. Гуд; доценти Київського національного університету культури і мистецтв Н. О. Золочевська, І. Ф. Корецький; кандидат філософських наук, доцент Харківської національної юридичної академії Л. В. Анучина. У Харківському інституті мистецтв працюють кандидат історичних наук, доцент Л. Л. Дубова, старші викладачі Н. К. Гримайло і Л. Є. Шульга.

На різних кафедрах ХДАК також немало вихованців режисерської спеціалізації: кандидати наук, доценти П. М. Курячий, А. І. Кулішенко, О. В. Кабула, В. П. Камишнікова, заслужений художник України В. П. Гриценко, старші викладачі В. К. Комкова, Т. М. Прокопенко, Т. О. Логінова.

Випускники кафедри нині керують різними установами культури: заслужений працівник культури України К. К. Шердиць — завідуючий відділом культури Харківського держвиконкому; В. П. Черних, Н. О. Олійник — інструктори того ж відділу; А. Ф. Марущенко — директор Палацу культури і творчості ХТЗ; В. О. Уманський — головний режисер цього закладу; Л. П. Матюха — директор Харківського будинку вчених; А. М. Бінус — художній керівник Харківського парку ім. В. Маяковського; В. В. Слободян — директор кіноконцертного залу «Україна», Т. О. Задесенець — художній керівник міського палацу дитячої та юнацької творчості.

Багато випускників-режисерів працюють і в професійному мистецтві: Ю. Б. Старченко — головний режисер Харківського театру для дітей і юнацтва, заслужений діяч мистецтв України; Ю. О. Іоффе — режисер Московського академічного театру ім. В. Маяковського; А. К. Сокіл — художній керівник Сумського музично-драматичного театру ім. М. С. Щепкіна, заслужена артистка України; А. А. Житницький — головний режисер Харківського цирку, заслужений діяч мистецтв України; Н. О. Гунченко — режисер Харківського обласного радіо; Л. А. Важньова — арти-

стка Харківської філармонії, заслужена артистка України; В. М. Копилець — сценарист і режисер Київської кіностудії ім. О. Довженка; В. В. Каракат — артист і режисер українського державного колективу «Цирк на сцені». Режисерами телебачення працюють наші випускники: Т. М. Долгошея, В. В. Карп, Б. К. Фарафонов на ін.

Це далеко неповний перелік галузей, де працюють вихованці кафедри режисури, що вдало втілюють свої знання, уміння, фахові і організаційні здібності.

Кафедра режисури відкриває шлях до сцени та телеекрану новим поколінням творчої молоді, але кожний, хто навчається режисерському мистецтву, хто присвятив себе театру, пам'ятає крилаті слова одного з засновників кафедри — професора О. Б. Скибневського: «Для справжнього великого художника школа не закінчується отриманням диплома... І чим значніше митець, тим довше він зберігає здібність вчитися і зростати». До цього залишається додати: «Якщо вічно існує театр, то можна сподіватися, що і кафедра режисури ХДАК має прекрасне творче майбутнє».

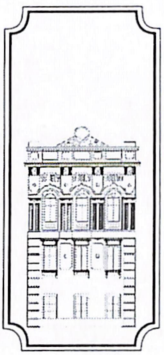

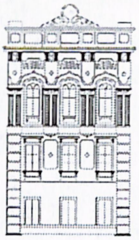

Кафедра мовної майстерності

Нижній ряд: А. І. Кулішенко, В. К. Айзенштадт (завідувач кафедри), Т. М. Прокопенко
Верхній ряд: О. В. Кабула, Т. М. Дігтяр, Т. О. Логінова, В. П. Камишнікова, В. К. Комкова

Кафедра мовної майстерності має свої джерела. На кафедрі режисури багато років діяла секція сценічної мови. У цій секції працювали відомі педагоги — справжні майстри своєї справи: К. О. Суковська, З. Т. Довжанська, О. З. Сукстанська. Поступово сформувався окремий педагогічний колектив і в 1992 р. секція сценічної мови була перетворена в кафедру мовної майстерності.

До складу кафедри увійшли вихованці кафедри режисури ХДАК та випускники Харківського інституту мистецтв: кандидат мистецтвознавства, доцент А. І. Кулішенко, кандидат педагогічних наук, доцент О. В. Кабула, кандидат педагогічних наук, доцент В. П. Камишнікова; старші викладачі: В. К. Комкова, Т. М. Прокопенко, Т. О. Логінова і заслужена артистка України Л. Важньова.

Кафедру очолив Айзенштадт Валерій Ківович, професор, доктор мистецтвознавства, член спілки театральних діячів України, відомий український мистецтвознавець, театральний критик, дослідник теорії та історії театру і драматургії, аматорського театру, загальних проблем театрального мистецтва, педагог з великим досвідом роботи у вищих навчальних закладах культури, викладач історії театру, історії драми, естетики. Він шістнадцять років очолював кафедру режисури ХДАК, виховуючи режисерів та акторів професійної сцени, керівників народних театрів, аматорських студій, педагогів вузів культури та мистецтва, автор першого навчального посібника з режисури масових видовищ. Знання різних театрів — драматичних, театрів масових видовищ — у працях Валерія Ківовича (а їх понад 400) зумовлює глибину аналізу акторської майстерності, режисури, сценографії. Айзенштадт В. К.— найавторитетніший мистецтвознавець в Україні та за її межами, який підніс вітчизняне мистецтвознавство на новий рівень і створив харківську театрознавчу школу.

Кожен викладач кафедри розробляє власну методику викладання, формує власну концепцію курсів. Так, у зв'язку з відкриттям спеціальності «Кіно-, телемистецтво» було розроблено авторський курс «Мова на телебаченні», а також посібник «Культура мовлення телеведучого». Викладачі сценічної мови розробили два посібники: «Віршована форма у сценічній мові», «Правила українського та російського літературного мовлення за їх порівнянням».

На кафедрі впроваджено такі курси: «Сценічна мова» — для всіх театральних спеціалізацій академії, «Мовна майстерність» — для сту-

дентів факультету культурології і «Мова на телебаченні» — для студентів за спеціальністю «Кіно-, телемистецтво». Кожна з цих дисциплін має свою специфіку і фахову належність. Курс «Сценічна мова» є теоретичним і практичним керівництвом з культури сценічної мови. Це і мистецтво художнього слова, і його виражальні засоби, і техніка мови, а також анатомія і фізіологія мовленнєвого апарату. «Мовна майстерність» — це галузь лінгвокультурології, яка об'єднує в собі поетику, порівняльно-історичну риторику, логосферу, прилягає до традиційної лінгвістики, яка вивчає функціональні стилі мови та мовлення. Курс «Мова на телебаченні» призначений для контролю мови у телевізійному просторі, для відпрацювання природної поведінки диктора, телеведучого, телекоментатора перед камерою. Саме тому в навчальному процесі кафедри, окрім лекцій, практичних занять, семінарів, чільне місце посідають заліки і іспити у формі відкритих практичних показів.

Помітна роль кафедри в підвищенні культури українського мовлення, у запровадженні норм орфоепії.

Колектив кафедри розробляє у співдружності з кафедрою режисури наукові теми: «Становлення та розвиток педагогічних принципів театральної школи Леся Курбаса» та «Проблеми методичного забезпечення підготовки режисерських кадрів в умовах вузів культури».

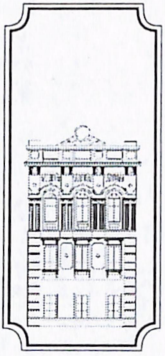

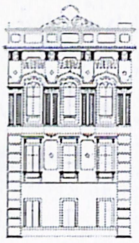

Кафедра хореографії

Нижній ряд: Н. А. Голіцина, І. В. Ткаченко, Б. М. Колногузенко (завідувач кафедри), Л. М. Шилова, А. В. Голубцова, К. В. Островська
Верхній ряд: В. С. Бочаров, Л. П. Дігтяр, О. В. Середа, В. П. Лісневський, О. М. Батюк, А. І. Піха

Хореографічне відділення ХДАК засновано у 1989 році. Ректорат, зважаючи на зростаючу потребу в фахівцях-хореографах з вищою освітою, доклав немало зусиль для створення хореографічного відділення.

В Академію запросили практичних працівників — спеціалістів з хореографії, викладачів-сумісників, які мали певний досвід викладання хореографічних навчальних дисциплін. Очолив кафедру Борис Миколайович Колногузенко, заслужений працівник культури України, лауреат міжнародних конкурсів, фестивалів. Він мав багатий досвід танцівника, педагога і балетмейстера у таких колективах: державний академічний Кубанський хор, Червонопрапорний ансамбль пісні і танцю Чорноморського флоту, Полтавський музично-драматичний театр ім. М. Гоголя, Харківський державний академічний театр опери і балету ім. М. Лисенка. На кафедру запросили педагогів з високим рівнем професійної майстерності, які зуміли поєднати програмні настанови навчальних планів і сценічної практики: Л. В. Марков, заслужений артист України, О. І. Чепалов, кандидат мистецтвознавства, доцент, О. І. Литвинов, заслужений працівник культури України, лауреат міжнародних конкурсів.

Значний досвід педагогічної роботи мають старші викладачі Н. В. Замєсова, А. В. Сільвестрова, Н. П. Фісенко, Л. М. Шилова; викладачі А. В. Голубцова, О. М. Журавльов. У педагогічній роботі добре себе зарекомендували випускники кафедри: К. В. Островська, О. В. Жайворонкова, Л. П. Шейко, О. М. Батюк. За допомогою ректорату Б. М. Колногузенку вдалося створити творчий колектив кафедри, який відповідно до навчальних планів розробив навчально-методичну документацію, успішно провести перші випуски хореографів вищої кваліфікації.

Роботу концертмейстерів кафедри хореографії характеризує високий професіоналізм, творчий підхід до поставлених завдань. З першого року працюють на кафедрі лауреат Міжнародних фольклорних фестивалів, ведучий концертмейстер, музичний керівник театру народного танцю «Заповіт» В. П. Лісневський. З часом до концертмейстерського складу увійшли талановиті фахівці М. М. Голець, О. В. Середа, В. С. Бочаров, Н. А. Голіцина, І. В. Ткаченко, А. І. Піха.

У перші роки свого існування кафедра хореографії працювала за навчальними планами та навчальними програмами, розробленими Б. М. Колногузенком. Вони значно відрізнялись від програм інших вузів своєю творчою і педагогічною концепцією. Нині під керівництвом завіду-

вача кафедри методичні матеріали готують усі викладачі кафедри хореографії. Завдяки цим програмам студенти набувають ґрунтовні знання з усіх предметів у галузі хореографічного мистецтва. Студенти всіх курсів ретельно вивчають практичні і теоретичні частини фахових дисциплін. Знання, набуті студентами при вивченні загальноосвітніх, мистецтвознавчих та спеціальних дисциплін, знаходять своє відображення в предметі «Мистецтво балетмейстера», який є основою виховання молодих балетмейстерів — керівників хореографічних ансамблів.

Переважна частина навчальних годин курсу відводиться на вивчення законів побудови хореографічних творів і освоєння основних форм народного, класичного, сучасного та бального танців; розвитку майстерності побудови драматургії хореографічних творів, умінню втілювати свої теми, ідеї, сюжети в чітку і логічну форму хореографічної дії. Майбутні балетмейстери вчаться образно відчувати, розуміти і самостійно аналізувати музичні твори.

Застосовуючи ці знання, студенти створюють окремі етюди, танці та цілісні хореографічні композиції. Основне завдання курсу «Мистецтво балетмейстера» — розкриття творчої індивідуальності, виявлення власного балетмейстерського почерку.

Майстерність балетмейстера-постановника пов'язана з майстерністю організатора і керівника художнього колективу. Тому одним із головних предметів фахових дисциплін є предмет «Методика роботи з хореографічним колективом». Мета курсу — розкрити значення ролі викладача в сучасних умовах, специфіку організаційної, викладацької та постановочної роботи в колективах і навчальних закладах. Особливе значення надається формуванню високоідейного, художньовиразного, багатообразного за тематикою і жанрами репертуару, його зв'язку з хореографічним фольклором.

Майбутні хореографи навчаються чітко уявляти не тільки завдання, які постануть перед ними, як перед керівниками-наставниками, а й конкретні шляхи і методи їх реалізації. Ця дисципліна розкриває потенційні можливості студентів як майбутніх хореографів, допомагає у виборі більш вузької спеціалізації: робота з дитячим, дорослим, студентським колективами у видах народної, бальної, сучасної хореографії.

Велике значення для майбутніх фахівців-хореографів має практичне втілення теоретичних знань, умінь та навичок. З цією метою в 1990 р. на

кафедрі було створено театр народного танцю «Заповіт». Його засновником, художнім керівником та автором концертних програм став Борис Миколайович Колногузенко.

З першого року своєї діяльності майже всі творчі події Харкова або області відбуваються за участю театру «Заповіт». Глядачі нашого міста завжди дуже тепло зустрічають виступи артистів колективу, які демонструють досягнення нашої кафедри на головних сценах України.

Участь «Заповіту» у Всеукраїнських та Міжнародних фестивалях і конкурсах дає можливість студентам-артистам театру безпосередньо ознайомитися з культурою різних регіонів нашої держави та багатьох країн світу, з особливостями виконання танців і театралізованих обрядів. Завдяки творчій діяльності «Заповіту» з національною культурою України ознайомилися народи різних держав світу. Деякі з них раніше навіть не знали про існування України, не чули про її самобутню культуру, але були в захопленні від української хореографії.

Програма театру народного танцю «Заповіт» — це більше двадцяти номерів, у яких відображено життя українського народу: його традиції, обряди, звичаї та свята різних регіонів України.

У 1990 р. артисти театру демонстрували своє мистецтво в США (Нью-Йорк, Вашингтон, Цинциннаті). Б. М. Колногузенко на чолі танцювальної групи брав участь у культурній програмі Ігор Доброї Волі в Сієтлі

(США). За створення фольклорної програми його нагородили Призом Головного спонсора Ігор — компанії «Пепсі».

Цього ж року артисти «Заповіту» брали участь у Всеукраїнському конкурсі артистів естради з жанру хореографії. Першокурсниця О. Ткаченко — призер конкурсу.

Незабутнє враження у фахівців хореографії і глядачів залишив виступ театру в концерті кращих молодих виконавців та колективів України в столичному Палаці мистецтв «Україна» (1991 р.).

1992 року театр «Заповіт» одержав Головний приз «Кришталевий тризуб» на Всеукраїнському конкурсі ансамблів танцю та ансамблів пісні і танцю України. Цього ж року театр представляв мистецтво України на Міжнародному конкурсі народного танцю в Росії (місто Красноярськ). Колектив — лауреат конкурсу, його нагороджено «Гран-прі». Лауреатами стали: керівник за кращу балетмейстерську роботу (хореографічна композиція за мотивами народних обрядів Слобожанщини «Незвичайні заручини») та солістка театру О. Ткаченко як краща танцівниця конкурсу.

Закінчився 1992 рік для заповітчан участю в концерті лауреатів Міжнародних конкурсів, який відбувався на сцені Музично-драматичного театру ім. І. Франка у місті Києві.

1993 р.— творчі поїздки до Польщі, Німеччини, Бельгії. На Міжнародному фестивалі-конкурсі фольклорного танцю у бельгійському місті Холайн за кращу програму заповітчанам вручено «Гран-прі».

У 1994 р. «Заповіт» брав участь у Всеукраїнському конкурсі фольклорних танців у місті Севастополі, де колективу та його керівникові вручено дипломи лауреатів першого ступеня.

Після цього конкурсу артисти виступають на Міжнародному фестивалі народного танцю «Зорі Владикавказу» (Північна Осетія, Росія) та на Міжнародному фестивалі-конкурсі «Танці над Ельбрусом» (Кабардино-Балкарія, Нальчик, Росія). Колектив стає лауреатом другого ступеня цього фестивалю-конкурсу, одержують звання лауреатів керівник театру та семеро виконавців чоловічої групи. Цього ж року театр «Заповіт» завойовує «Гран-прі» та звання лауреата на Міжнародному фестивалі-конкурсі народного танцю в Гомелі (Білорусь).

1995 р.— участь у концерті кращих ансамблів танцю України на сцені Національної опери України ім. Т. Шевченка з нагоди 100 річниці видатного українського режисера та балетмейстера Василя Авраменка, м. Київ.

Цей рік приносить театру танцю звання Лауреата за участь у Міжнародному фестивалі танцю в м. Калінінграді (Росія). Демонструють своє мистецтво артисти колективу і на сцені одного з кращих театрів світу — Львівського театру опери та балету ім. І. Франка. Концерт проходив у межах Днів культури Харківщини на Львівщині.

У 1996 р. в Харкові проводиться Міжнародний фольклорний фестиваль «Покуть», де театр отримує звання лауреата.

Весна та літо цього року дуже цікаві і насичені творчими подіями: участь «Заповіту» в Міжнародному фестивалі фольклорного танцю у польському місті Познань; незабутні виступи артистів колективу на сценах Іспанії та Португалії під час проведення в цих країнах Міжнародних фестивалів та конкурсів: у місті Хаєн (Іспанія, Андалусія) «Заповіт» одержує звання лауреата та головний приз Іспанської Асоціації танцю «Лола Торес»; у португальських містах Ліссабоні, Аргончільхе, Каса да Гайя, Санта Марія да Фейра колектив нагороджено багатьма медалями та призами фестивалів, мерій і урядів провінцій.

Літо 1997 року починається для театру з творчої поїздки до польського міста Болеславець.

Яскраві спогади залишає участь артистів колективу в концертах на честь Національного свята Франції «День взяття Бастілії» в найчарівнішому місті світу — Парижі. А завершує цей рік участь у Міжнародному фестивалі слов'янської культури «Хотмижська осінь-97» у Росії.

1998 р.— пік творчої діяльності «Заповіту». Театр — лауреат Другого Міжнародного фестивалю фольклору «Покуть» у Харкові. Артисти виступають із сольним концертом у столиці нашої держави м. Києві на сцені Палацу мистецтв «Український Дім» за запрошенням Національної філармонії України.

Артисти беруть участь у благодійних концертах в Угорщині (Будапешт), Австрії (Відень), Німеччині (Баден-Баден, Люнебург), Франції (Париж), Іспанії (Мадрид), Португалії (Ліссабон), у Міжнародному фестивалі-конкурсі народного танцю в Барселоні (Іспанія), Б. М. Колногузенку вручено приз «Золотий клинок Іспанії» за кращу хореографію.

«Заповіт» бере участь у Міжнародних фестивалях у Португалії. У місті Серначе де Бонжардім Б. М. Колногузенку вручають золоту медаль за кращу хореографію. А в місті Бара-Шея театр, керівник та декілька виконавців стали лауреатами.

На Міжнародних фестивалях танцю в Іспанії (провінція Галісія) у містах Вівейро, Оренсе і Ля Корунья артисти «Заповіту» одержали вищі нагороди.

14 артистів театру народного танцю «Заповіт», студентів хореографічного відділення ХДАК, стали лауреатами Міжнародних конкурсів та фестивалів, 8 — дипломантами.

Участь у творчій роботі театру танцю «Заповіт» надає студентам певний досвід, який вони, закінчивши навчання, втілюють у своїй професійній діяльності. Майже всі випускники кафедри хореографії працюють за фахом у дитячих, юнацьких та дорослих хореографічних колективах. Створені ними колективи демонструють своє мистецтво на сценах Харкова, України та за її межами. Випускники кафедри хореографії викладають фахові дисципліни в Харківській державній академії культури, в Харківському державному інституті мистецтв ім. І. Котляревського, в Харківському державному педагогічному університеті ім. Г. Сковороди, в училищах культури різних міст України.

Деякі випускники — артисти Харківського державного академічного театру опери і балету ім. М. Лисенка, Харківського театру музичної комедії, Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П. Вірського, Державного ансамблю «Калина».

Викладачі кафедри хореографії ХДАК беруть активну участь у творчому та культурному житті нашого міста і України, займаються науковою та публіцистичною роботою.

Завідувач кафедри професор Б. М. Колногузенко є членом журі багатьох Всеукраїнських та Міжнародних оглядів і конкурсів. Для розвитку хореографічного мистецтва мають велике значення його публіцистичні статті, методичні та навчальні посібники користуються попитом у фахівців-хореографів, студентів та широкої читацької аудиторії.

Кандидат мистецтвознавства, доцент О. І. Чепалов на сторінках публіцистичних видань публікує статті, які знайомлять з подіями в мистецькому житті Харкова, розповідають про невідомі, цікаві факти у творчості майстрів балетної сцени.

Заслужений артист України, доцент Л. В. Марков є балетмейстером-постановником хореографічних номерів у спектаклях ХАТОБу та театру російської драми ім. О. Пушкіна.

Старший викладач Н. В. Замєсова очолює хореографічне відділення

Харківського музичного училища ім. Б. Лятошинського.

Старший викладач Н. В. Сільвестрова — балетмейстер-репетитор Харківського академічного театру опери і балету ім. М. Лисенка.

Заслужений працівник культури України, лауреат Міжнародних конкурсів, старший викладач О. І. Литвинов очолює клуб спортивного танцю «Горизонт», є ліцензованим професійним суддею Всесвітньої ради танцю та Спортивного танцю.

Викладач О. М. Журавльов — засновник та головний редактор першого Всеукраїнського журналу з танцювально-спортивною та хореографічною спрямованістю «Тутті—Інформ».

Останнім часом відбувається структурний розвиток кафедри хореографії ХДАК. У 1997 р. відкрито заочне відділення зі спортивної бальної та сучасної популярної хореографії. У 1998 р. здійснено перший набір студентів на денне відділення за спеціалізацією «Сучасний популярний танець».

Нині ведеться підготовча робота до відкриття відділення класичної хореографії, а в недалекому майбутньому — до організації хореографічного факультету з чотирма кафедрами: народної хореографії, класичної хореографії, спортивного бального та сучасного популярного танцю, до створення на кожній кафедрі свого творчого колективу.

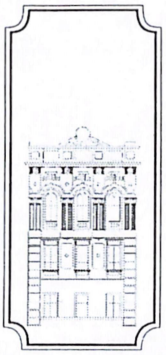

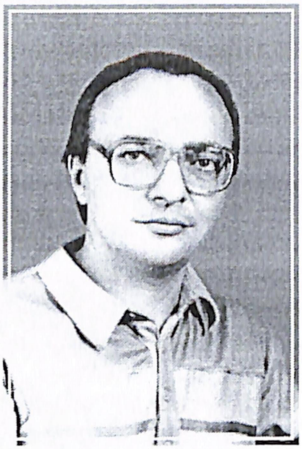

Факультет культурології

Олександр Васильович **КРАВЧЕНКО**,
декан факультету, кандидат історичних наук

Фундація цього перспективного факультету зумовлена потребами самого життя: розкріпаченням суспільної думки від догматів пануючої в минулому комуністичної ідеології, формуванням нових підходів у справі підготовки майбутніх фахівців не для посад, а для сфери діяльності в галузі культури. Саме на початку 90-х років визначились нові напрями, спеціальності і спеціалізації, впровадження яких, до речі, вперше не тільки в Україні, а і в СНД призвело до реорганізації факультету культурно-освітньої роботи і створення в 1993 р. на його підвалинах двох нових: народної художньої творчості і культурології. Першим деканом був нинішній проректор з навчальної роботи академії доцент, кандидат історичних наук М. М. Каністратенко. З 1994 р. факультет очолює доцент, кандидат історичних наук О. В. Кравченко.

До складу факультету культурології увійшли кафедри філософії та політології, економічної історії, теорії та менеджменту, історії та музеєзнавства, історії та теорії культури, соціальної психології, соціальної педагогіки. За винятком першої кафедри, останні є випускаючими і в той же час забезпечують загальнонаукову, культурологічну підготовку студентів усіх факультетів академії.

Нині на факультеті здійснюється підготовка фахівців на денній та заочній формах навчання за чотирма спеціальностями з освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст», «магістр»: «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури»; «Соціальна педагогіка»; «Культурологія» за спеціалізацією «Історія та теорія культури»; «Менеджмент організацій» за двома спеціалізаціями: «Менеджмент та економіка соціокультурної сфери» та «Менеджмент міжнародного туризму».

Слід відзначити, що випускаючі кафедри факультету першими в Україні розпочали підготовку з наданням кваліфікацій «історик-музеєзнавець», «соціальний педагог», «викладач історії і теорії культури». Їх навчальні плани брали за основу не тільки вузи України, але й вузи інших країн СНД.

Навчальний процес на факультеті щільно переплетений з культурним життям міста. Студенти проходять практику в кращих бібліотеках, музеях, архівах, мистецьких колективах, беруть участь у визначних культурно-освітніх подіях Харкова, проводять археологічні розкопки, збагачують історію свого краю.

Керівництво факультету у складі декана — доцента, кандидата історичних наук О. В. Кравченка, заступників декана — доцента, кандидата педагогічних наук Т. В. Босенко, старшого викладача Л. Г. Тишевської плідно працюють, об'єднуючи зусилля багатьох кафедр факультету в напрямі підвищення ефективності навчального процесу.

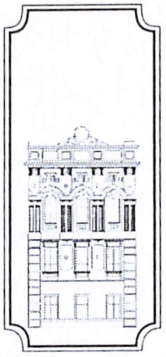

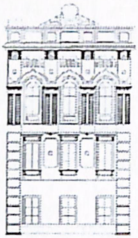

Кафедра історії та теорії культури

Нижній ряд: В. В. Фаніна, Л. Г. Тишевська, В. М. Шейко (завідувач кафедри), З. І. Алфьорова, Т. В. Босенко
Верхній ряд: П. О. Ніколов, О. В. Кравченко, Л. С. Азарцева, С. Ф. Савченко, О. А. Гаврюшенко

Провідна кафедра факультету, однією з перших в Україні почала готувати культурологів, викладачів теорії та історії культури. Викладачі кафедри здійснюють розробку концепцій освітніх структур, орієнтованих на культуру, готують спеціалістів, які вивчають сутність існуючих методологічних підходів до поняття «культура» та способів її типізації, характер взаємодії складових елементів культури суспільства на різних етапах його історії, особливості розвитку національних культур і проблеми їх сучасного стану, головні тенденції соціокультурного розвитку людства на сучасному етапі.

Кафедра теорії та історії культури створена на базі кафедри культурно-освітньої роботи. Кафедра здійснювала навчальний процес з 18-ти навчальних курсів та практикумів, зробила вагомий внесок у теорію та історію культурно-освітньої роботи. Кафедру очолювали визнані спеціалісти — історик Н. Ф. Шевченко, відомий краєзнавець Н. Т. Дяченко, який багато зробив для вивчення історії Харкова. Відомим дослідником історії кіно був О. О. Шимон.

З 1975 р. кафедру культурно-освітньої роботи очолив П. М. Курячий, який спрямував її діяльність на розробку теоретичних і методичних проблем підготовки фахівців вищої кваліфікації для широкої мережі культурно-освітніх закладів СРСР. Викладачі кафедри Н. Ф. Шевченко, В. Г. Грицаненко, Л. В. Анучіна та інші велику увагу приділяли проблемам теорії та історії культури. Але фахова переорієнтація кафедри тоді була ще неможлива. Її діяльність, на жаль, штучно обмежувала комуністична концепція клубу або будинку культури. Науковці досліджували шляхи розвитку клубної мережі, стан культурно-освітньої діяльності сільської інтелігенції, різних груп молоді тощо. Тому цілком логічним було створення кафедри клубознавства (1977). Пізніше на її базі виникло дві кафедри: історії та теорії культурно-освітньої роботи (на чолі з Л. В. Анучиною) і організації та методики КПР (завідувачі П. М. Курячий, А. Ф. Воловик).

Деякий час, до 1985 р., кафедрою теорії та історії КПР завідував В. П. Крестьянов. З 1986 р. кафедру очолює кандидат історичних наук, доцент Шейко В. М., який кардинально змінив склад педагогічного колективу і навчальних дисциплін. Молоді науковці на чолі з В. М. Шейком розпочали інтенсивний пошук нової концепції формування фахівця, якого потребували час, суспільна перебудова життя країни.

Прикметою часу стало зростання суспільного значення культурології як науки. В університетах, гуманітарних вузах і навіть у політехнічних інститутах вивчення теорії та історії культури стало загальною справою. Приємно відзначити, що колектив кафедри випередив багато інших кафедр і вже мав досвід, якого аналогічним кафедрам бракувало. Можна з упевненістю сказати, що сучасний культурологічний рух започаткувала кафедра теорії та історії культури Харківського державного інституту культури. Визначним є внесок кафедри в реформування номенклатури спеціальностей. Культуролог повинен уміти поєднувати історичні та теоретичні знання для розробки власного підходу до усвідомлення сутності культури, самостійно аналізувати як загальні тенденції історико-культурного процесу, так і окремі явища і феномени, самостійно вести наукові дослідження, організовувати та здійснювати навчання.

Кафедра теорії та історії культури однією з перших в Україні розпочала підготовку культурологів, викладачів теорії та історії світової та вітчизняної культур в навчальних закладах усіх рівнів. Під керівництвом професора В. М. Шейка колектив кафедри розробив концепцію підготовки культуролога як педагога, працівника освіти і науковця.

Кафедра приділяє належну увагу студентській науковій праці. Практично всі її студенти є членами факультетського наукового товариства, які беруть активну участь у Всеукраїнських конкурсах студентських наукових праць, більшість із них стали переможцями і дипломантами в щорічних наукових конференціях професорсько-викладацького складу Академії і мають публікації.

У 1998 р. видано перший на факультеті збірник студентських наукових праць «Бріколаж. Теорія та історія культури». Студенти самі винайшли концепцію майбутнього збірника, визначили зміст кожної сторінки, здійснили комп'ютерний набір, коректуру, оформляли і добирали ілюстрації. Остаточний макет збірника до 70-річчя ХДАК схвалений кафедрою і рекомендований до друку.

З ініціативи викладачів кафедри на факультеті працює студентський культурологічний клуб «Дефіс», в якому відбулися дискусії: «Чи існує свобода вибору?», «Проблема небуття», «Самотність і мовчання», «Метафора любові» та ін. За матеріалами цих обговорень видано бюлетень «Дефіс».

Дипломні роботи студентів-випускників кафедри відзначаються актуальною тематикою, науковою глибиною, демонструють відмінну теоретичну та історичну підготовку — це неодноразово підкреслювалося у висновках державних екзаменаційних комісій.

Як науковий і навчально-методичний центр кафедра підтримує постійний зв'язок з випускниками, працює з аспірантами, пошукувачами вченого ступеня. Крім того, надає методичну допомогу багатьом закладам культури у підготовці, обговоренні, рецензуванні і затвердженні навчальних програм. За програмами, рекомендованими нею, працюють у Лозівському, Житомирському, Харківському, Маріупольському та інших училищах культури.

За ініціативою завідувача кафедра виступила організатором перших в Україні науково-практичних конференцій «Культура України: історія і сучасність», які відіграли визначну роль у суспільному житті української інтелігенції в перші роки перебудови. Особливо слід відзначити міжнародні наукові зв'язки кафедри, завдяки енергійній діяльності її завідувача В. М. Шейка. Саме він, ініціатор, доклав багато зусиль до організації і проведенню у 1995 р. Міжнародної наукової конференції «Проблеми оновлення вищої бібліотечної та інформаційної освіти», учасниками якої були: Петер Водосек — ректор Вищої спеціальної бібліотечної школи в Штутгарті, Оле Гарбо — директор Королівської бібліотечної школи в Копенгагені, Альберт Брукхорст — завідувач кафедри книгознавства та інформатики Амстердамського університету, Ян Джонсон — директор Вищої бібліотечної школи в Албердіні (Великобританія) та ін. З цими закладами укладено договори про обмін студентами та взаємозалік дипломів.

У 90-ті роки викладачі кафедри видали цілу низку підручників, навчальних посібників та інших методичних розробок, якими користуються не тільки студенти Академії, але й інших вузів України, серед них: Історія української художньої культури: Навчальний посібник для студентів інститутів культури / В. М. Шейко.— Х., 1991; История художественной культуры. Первобытность. Древний мир.: Учебник / Шейко В. Н., Гаврюшенко А. А., Кравченко А. В.— Х., 1997; Культурология: Библиографический указатель / Под ред. В. Н. Шейко.— Х., 1998; Історія культури України: Програма та навчально-методичні матеріали / Уклад. Л. Г. Тишевська.— Х., 1998; Історія світової культури: Програма та навчально-

методичні матеріали / Уклад. О. П. Ніколов.— Х., 1998; Історія кіно та телебачення: Програма та навчально-методичні матеріали / Уклад. З. І. Алфьорова.— Х., 1998; Історія художньої культури: Програма та навчально-методичні матеріали / Уклад.: В. М. Шейко, О. А. Гаврюшенко, О. В. Кравченко.— Х., 1998; Етнокультурологія: Програма та навчально-методичні матеріали / Уклад. О. В. Кравченко.— Х., 1996.

Нині на кафедрі 13 штатних викладачів: О. В. Кравченко, доц. кандидат історичних наук — декан факультету культурології; Т. В. Босенко, доц. кандидат педагогічних наук — зам. декана ф-ту культурології; доценти, кандидати історичних наук О. А. Гаврюшенко, З. І. Алфьорова, Г. Згурський; кандидат філософських наук А. П. Заздравнов, кандидат педагогічних наук Л. С. Азарцева, заслужений художник України В. Г. Грицаненко; кандидат архітектури Л. О. Стародубцева; ст. викладачі: С. Ф. Савченко, І. Р. Хлюпіна, Л. Г. Тишевська — зам. декана факультету культурології, викладачі О. Ю. Оленіна, П. О. Ніколов.

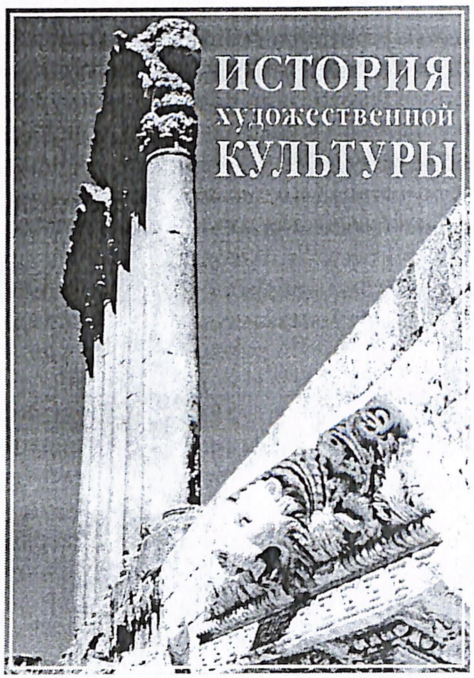

Маючи великий науковий потенціал і багаторічний досвід викладацької діяльності, кафедра теорії та історії культури є найавторитетнішим творчим колективом, здатним вирішувати складні сучасні проблеми в галузі культурологічної освіти.

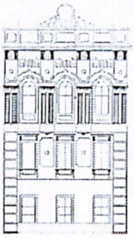

Кафедра філософії та політології

Нижній ряд: О. І. Романюк, Є. В. Левченко, М. В. Дяченко (завідувач кафедри), Т. С. Стоцька, В. Г. Шадурський
Верхній ряд: І. В. Яценко, О. С. Сипко, Н. А. Шубіна

Кафедра як самостійний підрозділ інституту існує з 1989 р. Але ще на початку 60-х років у складі кафедри марксизму-ленінізму. В складі цієї кафедри створена секція філософії, яку очолив кандидат філософських наук, доцент К. М. Лойко. Викладачами секції були Г. Я. Мамалуй, Л. М. Стеценко, Л. М. Григоренко, І. С. Лезман, Є. В. Левченко, В. І. Мосенцева (одночасно завідувала навчально-методичним кабінетом кафедри). Саме ці викладачі утворили «ядро» кафедри філософії і наукового комунізму (1969 р.). Кафедру очолив К. М. Лойко, випускник філософського факультету Київського державного університету, в ХДІК почав працювати з 1951 р. Завідував кафедрою з 1969 по 1983 рік, провів значну організаційну роботу по створенню колективу кафедри, її кадрового поповнення.

У 70-х років колектив кафедри поповнився викладачами В. В. Гаряєвим, В. У. Чепелєвим, М. В. Дяченком, А. П. Заздравновим, С. Г. Петренком, А. В. Шушуновою. Пізніше на кафедру були запрошені викладачі Т. С. Стоцька, О. І. Галутов, В. Г. Шадурський, В. М. Хитущенко, З. М. Вальченко, А. В. Пшинка, Ю. М. Сіренко, Г. Г. Гуріна.

З 1983 по 1989 рр. кафедру очолювала кандидат філософських наук, доцент Є. В. Левченко, яка закінчила філологічний факультет ХДУ, в ХДІК працює з 1969 р. Вона доклала значних зусиль щодо методичного забезпечення викладання навчальних дисциплін, удосконалення форм і методів виховної роботи серед студентства як в навчальному процесі, так і в позааудиторний час. Тематика наукових інтересів — проблема свободи і відповідальності в історії філософської думки, питання співвідношення біологічного та соціального розвитку людини.

З 1989 р. кафедру очолює доктор філософських наук, професор М. В. Дяченко — закінчив філософський факультет Ленінградського університету, в ХДІК працює з 1974 р. Тематика наукових інтересів — філософія культури, діалектика соціокультурного процесу, співвідношення культури і цивілізації.

Як керівник кафедри значну увагу приділяє якості викладання навчальних дисциплін, їх науково-методичному обґрунтуванню та кадровому забезпеченню, науково-дослідницькій роботі кафедри, підвищенню теоретичного рівня викладання навчальних курсів та спецкурсів.

З 1994 р. за рішенням ректорату кафедрі доручено читати курси соціально-політичних дисциплін, для викладання яких запросили викладачів — проф. А. Л. Оприщенка, доц. О. І. Романюка, доц. Н. Б. Малахову, доц.

Є. Л. Кисельова, доц. М. П. Важинського. Працюють і випускники соціологічного факультету ХДУ — І. В. Яценко, О. С. Сипко. Поступово сформувалися дві секції: секція філософських дисциплін у складі доц. Є. В. Левченко, (керівник секції), доц. Г. Я. Мамалуй, доц. В. Г. Шадурського, доц. Г. Г. Гуріної, ст. викл. Т. С. Стоцької; секція соціально-політичних дисциплін у складі доц. О. І. Романюка (керівник секцією), викладачів І. В. Яценко, О. С. Сипка.

Протягом багатьох років філософські дисципліни викладали досвідчені викладач і кандидат філософських наук доцент В. В. Гаряєв (1915–1997), кандидат філософських наук проф. В. У. Чепелєв (1928–1997), які доклали багато зусиль до розробки методологічних проблем побудови та викладання навчальних курсів з історії філософії, історії естетичної думки, історії діалектики.

Доцент В. В. Гаряєв готував до видання філософсько-поетичний твір «Філософський Реквієм», але не встиг закінчити працю. Професор В. У. Чепелєв розробляв проблематику нетрадиційного мислення, сінергетики, творчої спадщини Г. С. Сковороди.

Нині філософію викладають: доц. Є. В. Левченко; кандидат філософських наук, доц. Г. Я. Мамалуй, закінчила історичний факультет ХДУ у 1965 р. З 1965 р. працює в ХДІК. Коло її наукових інтересів — філософія і культура. Читає курс філософії, спецкурси «Ерос, культура, цивілізація», «Філософські альтернативи XX ст.»; кандидат філософських наук доц. В. Г. Шадурський, закінчив філософський факультет КДУ в 1976 р., у ХДІК працює з 1986 р., викладає курс «Релігієзнавство», читає спецкурси «Релігії Сходу», «По сторінках Біблії», наукові інтереси пов'язані з проблематикою світосприймання віруючою людиною; кандидат філософських наук, доц. Г. Г. Гуріна, закінчила філологічний факультет ХДУ в 1958 р., з 1988 р. працює у ХДІК, викладає курси етики та естетики, читає спецкурси з історії етичної думки в Україні, наукові дослідження присвячені етико-естетичному вихованню особистості; ст. викладач Т. С. Стоцька, закінчила філософський факультет ЛДУ в 1977 р.; у ХДІК працює з 1981 р., викладає етику, естетику, логіку, філософію, релігієзнавство, читає спецкурс «Етика та етикет».

Цикл соціально-політичних дисциплін викладають: кандидат історичних наук, доцент О. І. Романюк, закінчив історичний факультет ХДУ в 1978 р., у ХДІК працює з 1993 р., викладає політологію, читає спецкурси

«Тоталітаризм чи демократія?» Тематика його наукових інтересів — проблеми трансформації політичних режимів у посттоталітарних суспільствах; викладач І. В. Яценко, закінчила соціологічний факультет ХДУ, викладає курси з правознавства та соціології; тематика наукових досліджень — правосвідомість як детермінанта соціокультурного процесу; викладач О. С. Сипко, закінчив соціологічний факультет ХДУ, викладає курси з правознавства та соціології, тематика наукових інтересів — політична культура особистості.

Зважаючи на нові тенденції розвитку вищої школи в Україні, зростаючі вимоги до вдосконалення методики навчання студентів, кафедра філософії практикує різні прогресивні форми поточного контролю та заміру залишкових знань. Оцінка якості та рівня досконалості навчального процесу здійснюється методом замірів залишкових знань (тестів).

З метою удосконалення методології і методики викладання навчальних курсів на кафедрі постійно діє теоретичний семінар, яким керує завідувач кафедри проф. М. В. Дяченко.

Колектив кафедри проводить активну науково-дослідницьку та науково-методичну роботу. Основна тематика: «Специфіка формування світогляду майбутніх спеціалістів культосвітроботи.» (1986–1990), «Проблема «людина і культура» в історії філософської думки» (1991–1995), «Соціодинаміка культури» (1996–2000). За цими темами опубліковано понад 80 статей та наукових доповідей, 8 навчальних посібників, 10 методичних розробок, 3 наукові монографії. Науково-дослідницький колектив кафедри працює у контакті з Інститутом філософії АН України. Результатом цієї співпраці є сумісно підготовлені монографії, словники, навчальні посібники. Викладачі кафедри неодноразово виступали з науковими доповідями, зокрема на міжнародних симпозіумах, Першому Всеукраїнському конгресі філософів, міжнародних, республіканських, регіональних, вузівських конференціях. М. В. Дяченко підготував і захистив докторську дисертацію «Проблема успадкування в розвитку культури» (1994).

Кафедра приділяє увагу поширенню наукових знань, пропаганді духовної культури, питанням культурної політики в Україні. Регулярно проводяться «круглі столи» на факультетах, засідання філософського клубу.

На науково-теоретичному семінарі кафедри постійно обговорюються актуальні питання розвитку філософської науки, проблеми духовності особистості, відродження національної філософії і культури.

Важливе місце в діяльності колективу кафедри відводиться науково-дослідницькій роботі студентів. Студентське наукове товариство при кафедрі складається з окремих секцій, керівниками яких є викладачі. Студенти — члени секцій готують наукові праці, виступають з доповідями на конференціях, семінарах. Кожний викладач проводить семестрові і теоретичні конференції студентів з актуальних проблем філософії, етики, естетики, релігієзнавства, філософії культури. Тематика конференцій пов'язана з проблемами розвитку культури українського народу та інших народів світу. Так, за останні роки проведено конференції: «З історії філософії в Україні», «Естетична думка в Україні», «Роль мистецтва в естетичному вихованні молоді», «Естетична культура Слобідської України: минуле і сучасність», «Проблема людини в історії філософської думки», «Ерос і культура», «Психоаналіз З. Фрейда і сучасність», «Про особливості автокефального руху в Україні», «Нове мислення та проблеми глобалістики», «Світ, екологія, культура» та ін.

Наукові праці студентів ХДІК відзначалися дипломами на традиційних конкурсах 70–80-х років з соціально-політичних дисциплін. Серед переможців регіональних, республіканських, всесоюзних конкурсів — О. Фролова, С. Хомак, Л. Тимофєєва, А. Левицький, А. Малько, В. Кірсанов, О. Берест, Н. Бура та ін. Майже всі молоді викладачі ХДАК — активні учасники студентського науково-творчого товариства при кафедрі філософії.

Кафедра філософії бере активну участь в удосконаленні підготовки фахівців на всіх факультетах ХДАК, розробляє і впроваджує в навчальний процес нові форми і методи своєї роботи згідно з вимогами до вищої школи.

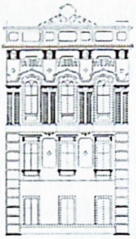

Кафедра економічної історії, теорії та менеджменту

Нижній ряд: Л. В. Фареник, Л. Г. Гетьман, В. К. Бабайлов, Е. Л. Лортікян (завідувач кафедри), І. О. Нагорних, Г. В. Пшинка
Верхній ряд: Н. Г. Кусакіна, О. П. Соболєва, І. В. Шкодіна, І. В. Лантух, І. А. Самойлова, Л. Г. Шкодіна, О. М. Сокурова

Кафедра створена в період суспільної перебудови другої половини 80-х років, коли у вузах були скасовані кафедри марксизму-ленінізму, історії КПРС та політекономії. У 1989 р. у ХДІК відкрито самостійну кафедру політичної економії. До складу кафедри увійшли доктор економічних наук, професор Е. Л. Лортікян, кандидат економічних наук, доцент І. Н. Гальперін, кандидати економічних наук, доценти Л. Г. Шкодіна, С. П. Чернов, З. П. Школьнікова, О. П. Соболєва, викладачі Ю. Я. Лебідін, С. М. Квашин.

Але секція політичної економії існувала в ХДАК ще з початку 60-х років, коли у складі кафедри марксизму-ленінізму розпочав свою діяльність кандидат економічних наук Ернст Львович Лортікян, який започаткував дослідження проблеми виникнення і розвитку системи управління і планування економіки України. З тих часів зберігається традиція вивчення економічної історії України. За роки існування секції політичної економії вийшли друком понад 200 праць викладачів. Е. Л. Лортікян з 1960 по 1982 рік опублікував 82 наукові праці з проблем управління, планування і ринкових відносин в економіці України. В 1984 р. захистив докторську дисертацію «Виникнення і шляхи формування системи народногосподарчого планування в Українській РСР (1917–1932)» і в наступному році одержав наукове звання професора. Протягом 15 років Е. Л. Лортікян очолював кафедру економічної історії, теорії та менеджменту. Це був видатний учений-економіст, широко відомий в Україні і за кордоном, фахівець в галузі планування народного господарства, історії економічної думки в Україні. Його праці «Історія державного і ринкового регулювання економіки України», «Держава і ринок: нариси економічної історії України» є значним внеском у науку. Запровадив програму підготовки спеціалістів у галузі економічної теорії та менеджменту. Викладав спецкурс «Держава і ринок: історія господарства і економічної думки України». Він — автор фундаментальної монографії «Історія економічних реформ», декілька років очолював Східноукраїнське відділення Міжнародної асоціації істориків господарства, підприємництва та економічної думки.

Зі створенням у 1989 р. кафедри політичної економії докорінно змінюється зміст навчальних дисциплін. Впроваджено нові курси: «Економічні відносини та економічні концепції», «Теорія та історія економічної культури». Привернули увагу студентів і цікаві спецкурси: «Історія української економічної думки», «План і ринок в економіці України»,

«Людина в системі економічних відносин», «Економіка культури», «Основи маркетингу», «Основи менеджменту», «Основи ринкової економіки».

З 1992 р., після заснування факультету культурології, кафедра стає однією з випускаючих. З 1993 р. розпочато підготовку культурологів-економістів за спеціалізацією «Економіка та управління соціокультурною сферою». Окрім фундаментальних дисциплін «Теорія та історія економічної культури» і «Основи економічної теорії» кафедра започаткувала нову програму: підготовка менеджерів-економістів соціокультурної сфери. Глибокі зміни в науково-педагогічній діяльності кафедри зумовили пошук відповідної назви. З 1993 р. вона існувала як кафедра економічної теорії і економіки соціокультурної сфери, а з 1994 р.— як кафедра економічної історії, теорії та менеджменту. При кафедрі діє аспірантура зі спеціальності «Економічна історія та історія економічної думки».

Кафедра має високий науковий потенціал. Колектив очолював до 1999 р. видатний учений-економіст, провідний фахівець у галузі історії економіки України, доктор економічних наук, професор Е. Л. Лортікян. У складі кафедри: кандидати економічних наук, доценти Л. Г. Шкодіна, О. П. Соболєва, З. П. Школьнікова, С. М. Квашин, кандидати економічних наук В. К. Бабайлов, І. О. Нагорних, кандидат філософських наук Г. В. Пшинка, молоді викладачі — випускники Харківського державного університету Т. Є. Шедякова і Т. А. Сотнікова, які беруть активну участь у науковій і навчально-методичній роботі кафедри.

Професор Е. Л. Лортікян керував підготовкою науково-педагогічних кадрів, роботою аспірантів, був членом спецради по захисту дисертацій на здобуття вченого ступеня доктора економічних наук у Харківському державному університеті, головою Східноукраїнського відділення Міжнародної асоціації економістів. Опублікував понад 150 наукових праць, в тому числі 30 монографій і навчальних посібників.

Нині кафедра викладає 25 курсів і спецкурсів для всіх факультетів академії. Серед фундаментальних дисциплін особливе місце посідають економічна теорія, історія економічних учень, основи менеджменту, менеджмент у соціокультурній сфері, економіка культури, економіка підприємства, фінанси та кредит, маркетинг, статистика, облік і аудит, теорія економічного аналізу, ринок цінних паперів, макроекономіка, мікроекономіка. Певним досягненням кафедри є ліцензування нової спеціальності

«Менеджмент у невиробничій сфері» (кваліфікація «менеджер-економіст соціокультурної сфери»).

Важливе місце в діяльності кафедри відводиться науково-дослідницькій роботі. Колектив кафедри завершив роботу над глобальною темою «Проблеми становлення і розвитку господарчого механізму (історичний досвід України»), яка була затверджена постановою Президії Академії наук України. Результати дослідження опубліковані в колективній монографії «Історія народного господарства Української РСР» у 3-х томах, а також монографії професора Е. Л. Лортікяна «Механізм господарювання: набуття історичного досвіду України» в 2-х частинах, опублікованої у Харкові в 1991 р.

У другій половині 90-х років колектив викладачів працює над новою кафедральною темою «Державне та ринкове регулювання економіки України: історія господарства та економічної думки». Її розробка здійснюється разом із Інститутом економіки НАН України. За новою темою Е. Л. Лортікян опублікував фундаментальні праці «Історія державного та ринкового регулювання економіки України», «Держава і ринок: нариси економічної історії України». Разом із викладачами кафедри О. П. Соболєвою, Л. Г. Шкодіною, З. П. Школьніковою професор Е. Л. Лортікян активно виступав на сторінках республіканського міжвідомчого збірника наукових праць «Історія народного господарства та економічної думки України».

З 1989 р. викладачі кафедри опублікували понад 100 наукових праць.

Колектив кафедри має творчі зв'язки з Інститутом економіки АН України, з Інститутом економіки Російської академії наук. Члени кафедри неодноразово виступали рецензентами авторефератів докторських і кандидатських дисертацій. Інтерес до наукових досліджень викладачів кафедри виявляли вчені Росії, Канади та ін. країн.

На кафедрі постійно працює науково-теоретичний семінар, на якому обговорюються результати наукових досліджень кожного викладача. За планом роботи семінару викладачі кафедри один раз на рік виступають з науковою доповіддю за проблематикою комплексної теми, а також особистих наукових інтересів. Кращі доповіді після обговорення на семінарі рекомендуються до друку або до використання в навчальному процесі.

Кафедра організує і спрямовує самостійну роботу студентів, постійно залучає їх до науково-дослідницької роботи. Свій досвід навчаль-

ної, методичної, науково-дослідницької роботи колектив кафедри економічної історії, теорії та менеджменту намагається передати наступним поколінням вихованців Харківської державної академії культури.

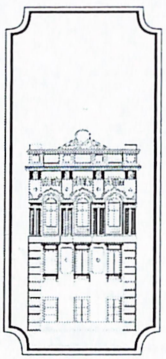

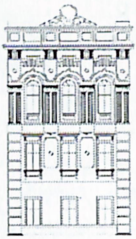

Кафедра соціальної педагогіки

Нижній ряд: А. О. Малько, Ю. М. Нагорний (завідувач кафедри), А. М. Большакова
Верхній ряд: П. М. Курячий, С. Г. Крамська, Б. П. Іщенко

Кафедра соціальної педагогіки створена на базі вузівської кафедри педагогіки і психології, яка існувала з 1983 року. Раніше дисципліни з педагогіки та психології читали фахівці кафедри організації та методики культурно-освітньої роботи. Саме на цій кафедрі, а в останні роки і на кафедрі педагогіки і психології плідно працював старший викладач Микола Сергійович Єгоров, випускник філологічного факультету ХДУ повоєнного часу, який з 1948 по 1982 рік викладав цикл психологічних дисциплін. Курс педагогіки на той час читав вихованець того ж факультету доцент Борис Мойсейович Цимерінов — широко освічена людина.

Кафедра педагогіки і психології створена за активного сприяння проректора з навчальної роботи, доцента Бориса Павловича Іщенка, заслуженого працівника культури УРСР, який і став її першим завідувачем. Згідно з навчальними планами підготовки фахівців бібліотечно-бібліографічної справи, культосвітніх працівників, спеціалістів відділення організаторів-методистів клубної роботи викладачі кафедри читали понад 10 основних дисциплін психолого-педагогічного циклу. Основний загальновузівський курс педагогіки викладали доценти Б. М. Цимерінов та Б. П. Іщенко, викладач К. К. Зупанець — вихованка бібліотечного факультету; курси з загальної, вікової, педагогічної та соціальної психології — доцент Б. Й. Снопик та викладачі І. Ю. Бухалов і О. В. Перваковa; спеціальні дисципліни з вивчення педагогічного досвіду роботи клубних установ та соціологічних досліджень сфери дозвілля — викладачі А. В. Донцов, Ю. М. Нагорний, С. Г. Крамська. За 13 років існування кафедру педагогіки і психології очолювали: доцент Б. П. Іщенко (1983–84 рр., 1985–92 рр., 1995–96 рр.), доцент Л. В. Анучина (1984–85 рр.) та доцент Н. П. Бура (1992–95 рр.).

Початок 90-х років став визначальним для педагогічного колективу кафедри. Сталося це внаслідок корінних змін у підходах держави до характеру соціального виховання в умовах демократизації суспільства. Наприкінці 80-х років творчою лабораторією Академії педагогічних наук СРСР внаслідок діяльності експериментальних майданчиків з метою вивчення проблем соціального виховання закладені підвалини для становлення і розвитку нової науки — соціальної педагогіки. Час потребував висококваліфікованого спеціаліста-педагога, який зміг би організувати та спрямувати виховні можливості цілої мережі соціальних інститутів, закладів і установ. У 1990 р. до рубрикатора професій, а згодом і до

переліку напрямів підготовки фахівців з вищою освітою було введено нову професію — соціальний педагог.

Уже в 1991 р. базова підготовка фахівців за спеціальністю «Соціальний педагог» була започаткована у ХДАК, яка стала ініціатором впровадження в Україні цього напряму підготовки спеціалістів для культурно-дозвільної сфери. Відповідальність за організацію навчального процесу на відділенні «Соціальна педагогіка» покладено на кафедру педагогіки і психології. Характер діяльності кафедри міняється: вона стає не тільки загальновузівською, гуманітарною, але і спеціальною, випускаючою.

Згідно з новим навчальним планом спеціальності до розробки цілої низки спеціальних дисциплін залучаються викладачі кафедри, запрошуються фахівці-практики.

Суттєво зростає науковий ценз кафедри: закінчують аспірантуру викладачі С. Г. Крамська, Л. Г. Тишевська, К. К. Зупанець, О. В. Первакова, захищають кандидатські дисертації А. В. Донцов, Ю. М. Нагорний, В. В. Кірсанов, С. В. Красовський. Після захисту кандидатської дисертації на кафедру запрошується доцент Н. П. Бура, яка стала одним із фундаторів підготовки фахівців з соціальної педагогіки, вела плідну наукову та просвітницьку роботу, згодом стала завідуючою кафедрою. Саме ці кадрові зміни дозволили колективу кафедри на високому рівні розпочати підготовку фахівців з нової спеціальності.

Створюється студентське наукове товариство відділення, з 1993 р. проводиться щорічна міжрегіональна наукова конференція «Актуальні проблеми соціальної педагогіки», до роботи в якій залучаються студенти, аспіранти, здобувачі та викладачі різних гуманітарних вузів країни, ближнього зарубіжжя, кращі фахівці-практики з соціальної педагогіки та соціальної роботи. Плідна наукова діяльність у студентському науковому товаристві дає творчу дослідницьку наснагу першим аспірантам кафедри: О. А. Гузьман, Ю. М. Красіну, М. А. Кураксіній та А. М. Большаковій, групі здобувачів кафедри.

Науково-методична діяльність викладачів була плідною: лише за перші два роки підготовки спеціалістів за фахом «Соціальна педагогіка» викладачі підготували 12 нових авторських програм і відповідні макети методичного забезпечення; брали участь в роботі 16 наукових конференцій різного рівня, де зробили 27 наукових доповідей і повідомлень з проблем історії і теорії соціальної педагогіки та підготовки фахівців цього проф-

ілю. Значно розширюється навчальна і матеріальна база спеціальності. З 1994/95 навчального року відкрито Центр перепідготовки фахівців спеціальності «Соціальна педагогіка» на базі вищої освіти. При середній школі №58 створено філію кафедри — лабораторію з проблем соціальної педагогіки, укладаються договори про творчу співпрацю з Центром соціального захисту та адаптації молоді, Інтернатом для дітей хворих на діабет, цілою низкою загальноосвітніх шкіл та культурно-дозвільних закладів.

Після приходу на кафедру викладача О. В. Плахотнік, що закінчила аспірантуру ХДУ, повністю укомплектована молодими перспективними викладачами секція психології: В. В. Кірсанов, С. В. Красовський, М. В. Хижняк, старший викладач І. Ю. Бухалов, викладач Т. І. Русакова, О. В. Плахотнік, пізніше — О. А. Гузьман, З. І. Маркевич. Саме ці викладачі здійснювали викладання загальної психології для студентів молодших курсів усіх факультетів інституту та цикл психологічних дисциплін спеціальності «Соціальна педагогіка» і поступово створювали набутки та підвалини майбутньої нової кафедри — кафедри соціальної психології. До педагогічної секції входили: професор А. Ф. Воловик, доценти Б. П. Іщенко, І. Ф. Плотніченко, Н. П. Бура, викладачі С. Г. Крамська та Л. Г. Тишевська.

З приходом на кафедру доцента П. М. Курячого повністю укомплектовано якісний склад третьої секції кафедри — «Організація культурно-дозвільної діяльності». З 1995 р., після захисту кандидатської дисертації, на кафедру приходить А. О. Малько, випускниця бібліотечного факультету ХДІК, яка викладає основні дисципліни спеціальності: «Соціальна педагогіка», «Порівняльна педагогіка», «Основи соціальної роботи». З А. О. Малько пов'язаний другий етап у відпрацюванні та вдосконаленні сучасної моделі спеціаліста за фахом «Соціальна педагогіка».

У грудні 1995 р. кафедра педагогіки і психології з честю витримала серйозний іспит «на зрілість» — за результатами комплексної перевірки спеціалізація «Соціальна педагогіка» атестована за найвищим, 4-м рівнем акредитації, який підтверджено вдруге в січні 1999 р.

У серпні 1996 р. відбулося реформування кафедри педагогіки і психології і створення на її засадах двох спеціальних кафедр: кафедри соціальної педагогіки (завідувач кафедри доцент Ю. М. Нагорний) та кафедри соціальної психології (завідувач кафедри доцент А. О. Церковний). Відтепер кафедра соціальної педагогіки вважається і загальновузівсь-

кою, оскільки здійснює викладання педагогіки для студентів усіх факультетів інституту, і спеціальною, випускаючою кафедрою, організує процес навчання та викладання дисциплін спеціальності та спеціалізації для студентів відділення «Соціальна педагогіка» з загальним річним контингентом студентів понад 200 осіб.

Основна мета кафедри — підготовка спеціалістів вищої кваліфікації за фахом «Соціальна педагогіка». Активізується діяльність кафедри по створенню іміджу професії соціального педагога, встановлюються творчі зв'язки з багатьма установами соціального виховання та їх органами управління, триває плідна робота студентського наукового товариства. Це дає свої результати: студентка О. Гончарова виїздить до м. Хельсінки з науковою доповіддю англійською мовою на Конгресі Міжнародної діабетичної асоціації, публікує текст доповіді в зарубіжному науковому щорічнику; студентка А. Большакова стає переможницею Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Соціальна педагогіка» в м. Запоріжжі. Саме вона є першою студенткою відділення, яка на момент захисту диплома мала чотири публікації у фахових наукових часописах; за результатами студентських наукових конференцій у різних гуманітарних вузах м. Харкова група студентів відділення нагороджена дипломами та почесними грамотами. Лише за останні роки викладачами видано дві монографії (проф. А. Ф. Воловик, доц. Б. П. Іщенко), сім навчальних посібників та текстів лекцій, понад 20 тез наукових доповідей і статей, розроблено повні комплекти навчальних посібників, науково-методичної документації з усіх дисциплін.

18–19 листопада 1998 р. кафедра соціальної педагогіки на базі Харківської академії культури організувала та провела міжнародний круглий стіл «Проблеми та перспективи соціальної педагогіки на рубежі XX1 століття», до роботи в якому було залучено понад 30 вчених, викладачів та провідних спеціалістів сфери соціального виховання, зокрема з Нідерландської вищої школи соціальної роботи.

Лише за п'ять останніх років, з моменту першого випуску спеціалістів, дипломи про вищу освіту за фахом «Соціальна педагогіка» одержали 357 випускників відділення, які здійснюють процес соціального виховання в дошкільних, шкільних, позашкільних, дозвільних установах та закладах соціальної реабілітації, соціальних службах, очолюють відповідні районні та обласні служби і центр.

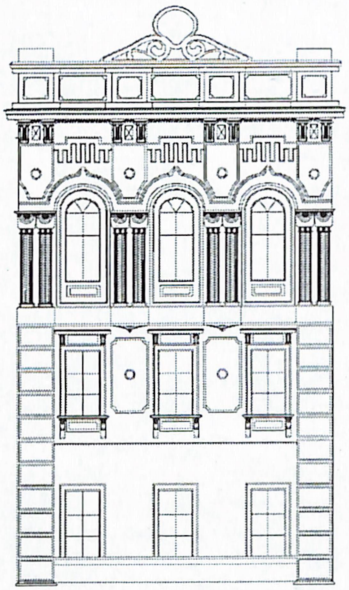

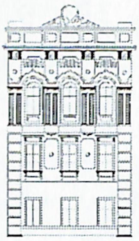

Кафедра соціальної психології

Б. О. Базима, Н. А. Баул, А. О. Церковний (завідувач кафедри), М. В. Церковна, О. Л. Світличний

Кафедра соціальної психології як самостійний підрозділ академії існує з серпня 1996 р., коли була реорганізована кафедра педагогіки та психології.

У складі кафедри 7 кваліфікованих викладачів, які працюють на всіх відділеннях Академії. Більшість навчальних курсів розроблені для конкретних спеціальностей та спеціалізацій. Очолює кафедру кандидат психологічних наук, доцент Церковний Альберт Олександрович, авторитетний фахівець у галузі психології особистості та соціальної психології, зокрема психодіагностики, психології кризових станів. Йому належить кілька унікальних методик соціально-психологічного впливу на групу та тренінгу з самореалізації особистості.

Розроблені курси: «Теорія та практика соціально-психологічного тренінгу», «Основні методики і техніки психокорекції», «Психологія кризових станів», «Психологія особистості». Коло професійних інтересів — проблеми психокорекції в групі, методики соціально-психологічного впливу на групу, функціональна асиметрія мозку людини і проблеми самореалізації, психологія кризових станів. Розробив численні тренінгові програми.

Доцент кафедри Базима Борис Олексійович працює на кафедрі з 1998 року. Викладає курс «Психологія особистості», «Кольорова психодіагностика» тощо. Провідний інтерес цього викладача — кольорова психологія. Розробив та підготував до друку монографію «Колір та психіка».

Викладач кафедри Церковна Маріанна Вікторівна розробила і викладає курси: «Вступ до психології», «Загальна психологія», «Соціальна психологія». Здійснює наукову роботу з проблем психології особистості й пам'яті. Розробляє тренінгові методики творчої самореалізації.

Плахотнік Ольга Василівна — викладач кафедри, розробила адаптовані курси «Психодіагностика», «Психологія бізнесу», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія». Наукові інтереси пов'язані з дитячими пограничними порушеннями психічного розвитку, психологічними аспектами бізнес організації і мотивації наукової роботи студентів.

Світличний Олексій Леонідович — кандидат психологічних наук, викладач кафедри. Розробив і викладає курс «Психологія комунікації». Наукова робота пов'язана з напрямами теоретичної і практичної діяльності у сферах комунікацій, бізнес-консультування, реклами, політичної психології. Розробляє методики групової та індивідуальної психотерапії.

Лубенець Наталія Володимирівна — викладач кафедри. Розробила курс «Патопсихологія». Професійні інтереси пов'язані з проблемами патопсихології, психологією кризових станів. Працює над розробкою методик групової та індивідуальної психотерапії.

Викладач кафедри Хижняк Марина В`ячеславівна — кандидат біологічних наук. Розробила курси: «Загальна психологія», «Вікова психологія». Наукові інтереси пов'язані з психофармакологією, індивідуально-психологічними особливостями особистості, їх діагностики та впливу на процес навчання і виховання.

Кафедра внесла пропозиції щодо нових спеціалізацій, разом зі студентами розробляються нові напрями досліджень у галузі психології.

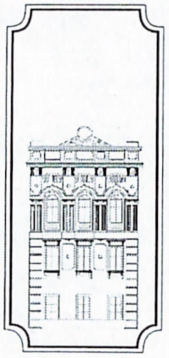

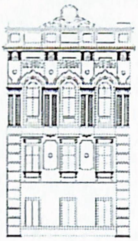

Кафедра історії України і музеєзнавства

Нижній ряд: Н. С. Мартем'янова, В. В. Кравченко (завідувач кафедри), В. З. Фрадкін, Л. П. Велика
Верхній ряд: В. М. Ряполов, С. І. Лиман, М. В. Лобанова-Гулак, О. О. Тортіка, С. В. Потрашов, І. С. Платхій

Кафедра заснована у 1929 р. Неодноразово змінювала свої назви: до 1973 р.— історії СРСР і загальної історії; в 1973–1993 рр.— загальної історії; з 1993 р.— загальної історії і музеєзнавства, з 1998 р.— історії України і музеєзнавства. В 1993/94 навчальному році від неї, відокремилась кафедра історії України у складі доцентів, кандидатів історичних наук: О. М. Малиновського, К. П. Двірної, Л. М. Воронової, С. В. Шефеля, професора, доктора історичних наук В. П. Харитонова. До 1998 р. її очолював доцент, кандидат історичних наук І. С. Плахтій. Але роз'єднання фахівців вітчизняної і загальної історії, більшість з яких до того ж вела музеєзнавчі курси, не сприяло поліпшенню підготовки «істориків-музеєзнавців», і в 1998 р. кафедри були об'єднані.

Одним із перших завідуючих у довоєнні часи був проректор з навчальної роботи УДБІ, доцент, кандидат історичних наук Д. М. Пархоменко, після відродження ХДБІ з 1947 по 1950 рр. очолював кафедру дослідник історії громадянської війни в Україні, доцент, кандидат історичних наук Серафим Павлович Ключарьов. З 1950 по 1971 рр. завідуючим був доцент Федір Олександрович Єщенко, автор кандидатської дисертації «Южно-российский рабочий союз». З 1972 р. і до від'їзду за кордон у США в 1996 р.— професор, перший доктор історичних наук у ХДІК — Георгій Йосипович Чернявський. У 1996/97 навчальному році завідуючим був доцент, кандидат історичних наук, фахівець у галузі слов'янської археології Олександр Григорович Дяченко, його змінив у 1997/98 навчальному році доцент В. З. Фрадкін, який одночасно був деканом режисерсько-хореографічного факультету, а з 1998/99 навчального року кафедру очолив доктор історичних наук Володимир Васильович Кравченко.

У 50–60 рр. значну частину колективу кафедри складали учасники Великої Вітчизняної війни, доценти: С. П. Ключарьов, Ф. О. Єщенко, І. Д. Дьомкін, Н. С. Павлюк, Н. С. Рашба, ст. викладач Є. П. Тамм, який у 1955 р. перейшов на кафедру фондів і каталогів і згодом захистив кандидатську дисертацію з історіографії історії освіти в Україні 20–30 рр. Усі вони зробили помітний внесок у післявоєнне відродження і розвиток кафедри. Поряд із ними у складі кафедри працювали відомі вчені: археолог, професор С. А. Семенов-Зусер, медієвіст, доцент Р. З. Альпер, знавець стародавнього світу, доцент В. А. Гольденберг. Новітню історію викладала А. І. Волкова, курси з історії СРСР — М. Я. Лойберг,

О. А. Мірошников, Ф. І. Сажнєв, І. Ф. Щербінін, Є. П. Чернецька. В 1959 р. І. С. Ільчук захистила кандидатську дисертацію «М. С. Дринов — поборник российско-болгарской дружбы (конец XIX — начало XX ст.)». У 60-ті роки захистили кандидатські дисертації А. І. Волкова, О. А. Мірошников, над докторськими працювали: Ф. А. Єщенко, І. В. Дьомкін, Н. С. Павлюк, Н. С. Рашба.

Важливі зміни в навчальній роботі і наукових дослідженнях кафедри почалися з 1972 р., коли її колектив очолив доктор історичних наук, професор Георгій Йосипович Чернявський, учений європейського рівня, відомий болгарознавець, який викладав курс нової і новітньої історії. Він написав майже 400 наукових праць, з них 11 монографій. Як один із співавторів навчального посібника «Историография истории южных и западных славян» був відзначений Ломоносовською премією. З початку 90-х років і до виїзду за кордон Г. Й. Чернявський керував Міжреспубліканською науковою асоціацією болгаристів. У 1933 р. за ініціативою вченого в Харкові відбулася Міжнародна наукова конференція «Тоталітаризм і антитоталітарні рухи в Болгарії, СРСР та інших країнах Східної Європи (20–80-ті роки XX ст.)», матеріали якої за його редакцією видано в 2-х томах. Багатолітня наукова і педагогічна діяльність Г. Й. Чернявського відзначена урядовими нагородами СРСР і Болгарії: медаллю «За доблестный труд», Великою золотою медаллю Софійського університету, орденом «Кирило і Мефодій» — І ступеня. У 1972 р. новий завідувач запросив на кафедру свого колишнього студента Василя Миколайовича Шейка (майбутнього ректора Академії) читати лекції з історії СРСР. Згодом у колективі почав працювати аспірант кафедри нової і новітньої історії ХДУ О. А. Комшуков як викладач історії України, історії народного господарства СРСР, новітньої історії.

З 1973 р. почала вести курс нової історії і історії СРСР викладач В. Ф. Ширяєва. Закінчила історичний факультет ХДУ і досліджувала історію Болгарії. В 1974 р. на кафедру було запрошено В. З. Фрадкіна, який закінчив аспірантуру Східнослов'янського сектора Інституту етнографії АН СРСР і захистив у 1973 р. кандидатську дисертацію «Фольклорно-этнографическая деятельность Харьковского историко-филологического общества 1877–1919 гг.» у Ленінграді. Викладав історію Росії (доба феодалізму), а з 1989 р.— «Основи етнографії» і спецкурси з історичного краєзнавства Лівобережної України та історії просвітницького руху в Україні в другій половині XIX — початку XX ст.

Наприкінці 70-х років на кафедрі почали викладати аспіранти ХДУ В. В. Зінченко та І. С. Плахтій, які на початку

80-х років успішно захистили кандидатські дисертації, перший — з проблем новітньої історії Франції, другий — з історії Харківської Ради робітничих депутатів у 1918–1929 рр.

У 1986 р. кафедру залишив В. М. Шейко, очоливши кафедру теорії і історії культури. На вільну вакансію запросили вихованця історичного факультету ХДУ М. М. Каністратенка. Захистив кандидатську дисертацію з новітньої історії Болгарії. Нині проректор з навчальної роботи ХДАК.

Під керівництвом проф. Г. Й. Чернявського викладачі кафедри вели активну і плідну науково-дослідницьку роботу, стали авторами багатьох публікацій в академічних виданнях України і зарубіжних країн, запрошувалися на всеукраїнські і міжнародні конференції з проблем болгаристики, історичного краєзнавства і слов'янознавства, музеєзнавства, історії СРСР.

У 1992 р. проф. Г. Й. Чернявський і доц. В. З. Фрадкін були запрошені на Міжнародний конгрес слов'янських культур у Москві.

Кафедра постійно заохочувала студентів до наукової роботи. Найбільших успіхів досягли студенти-науковці, роботою яких керували Н. С. Рашба, Г. Й. Чернявський і В. З. Фрадкін. З цього славетного наукового гуртка вийшли ректор академії В. М. Шейко, кандидати наук З. Алфьорова, В. Камишнікова, М. Лобанова, Є. Тодорова, А. Ткачук.

За успіхи в навчальній, науковій та громадській роботі кафедра двічі (у 1975 і 1985 рр.) визнана кращою серед загальноосвітніх кафедр ХДІК.

1989 р. став визначальним у подальшій діяльності колективу кафедри. Відкрито музейне відділення, вона залишилася загальноінститутською і стала випускаючою. Для читання музеєзнавчих курсів запрошені досвідчені працівники історичного і художнього музеїв Харкова. Згодом штатним викладачем кафедри стала Людмила Петрівна Велика, вихованка історичного факультету ХДУ, одна із провідних фахівців Харківського історичного музею. На початку 90-х років для викладання спеціальних історичних і музеєзнавчих дисциплін запрошені О. О. Тортіка, який підготував до захисту кандидатську дисертацію з проблем середньовічної археології, доценти, кандидати історичних наук: Н. С. Мартем'янова, С. В. Потрашков, медієвіст С. І. Лиман, викладач В. М. Ряполов.

Відкриття музейного відділення відповідало назрілим потребам суспільства. Наприкінці 80-х років в Україні діяло близько 400 державних музеїв, головним чином історико-краєзнавчого напряму, відкрито декілька тисяч так званих народних музеїв на виробничих підприємствах, у навчальних закладах, збройних силах тощо, але бракувало фахівців. У 1987 р. доцент кафедри В. З. Фрадкін виступив у Полтаві на Всесоюзній конференції з доповіддю про необхідність і можливість відкриття музеєзнавчих відділень при вищих навчальних закладах культури. Конференція підтримала цю пропозицію і запропонувала Міністерству вищої і середньої спеціальної освіти СРСР відкрити в інститутах культури відділення з підготовкою фахівців музейної справи і охорони пам'яток історії та культури. В. З. Фрадкін разом із завідувачем кафедри Г. Й. Чернявським розробили навчальний план і надіслали його до Всесоюзної ради з архівознавства, музеєзнавства та інформатики. План, який було побудовано на основі чотирьох взаємопов'язаних блоків дисциплін, що містять загальногуманітарний та загальноісторичний цикли, цикл спеціальних історичних дисциплін і комплекс предметів з музеєзнавства, був схвалений Радою. Але знадобилося ще два роки наполегливих зусиль, щоб досягти практичного результату. Лише в 1989 р. при кафедрі загальної історії було відкрито перше в Україні музеєзнавче відділення.

Через відсутність єдиних державних стандартів щодо музейної освіти колективу кафедри довелося визначати основні напрями та особливості навчального процесу, розробляти робочі плани, необхідні курси та їх науково-методичне забезпечення. Завдання авторів комплексної навчальної програми «Музеєзнавства» виявилося вельми складним: внаслідок «музейного буму» 1970–1980 рр. у цій сфері сталися кардинальні зміни і теоретична база музеєзнавства значною мірою застаріла. Але ретельне вивчення новітніх музеологічних досліджень, залучення до співпраці досвідчених практиків музейної справи, критичний аналіз системи підготовки музейних кадрів у інших країнах дозволили скласти збалансовану й ефективну програму навчання фахівців, у якій органічно поєднуються історичний, теоретичний та прикладний аспекти музеєзнавства.

Денна та заочна форми навчання фахівців музейної справи, що набувають відтепер кваліфікацію «музеєзнавець-історик», розраховані на п'ять років. Внаслідок постійного вдосконалення навчального процесу нині діють

три навчальні плани. Кожний із них містить загальноосвітні дисципліни за обсягом, передбаченим для вищих навчальних закладів гуманітарного профілю, цикл фундаментальних та спеціальних історичних дисциплін, наближений до програм історичних факультетів університетів, а також комплекс професійно-орієнтованих дисциплін.

Фундаментальні курси з історії України, загальної історії, археології, загальної етнографії та етнографії України, джерелознавства та археографії, вітчизняної історіографії тощо спрямовані на всебічне пізнання історичних процесів, набуття навичок наукового аналізу, засвоєння методики історичних документів. Щороку цей блок доповнюється новими оригінальними спецкурсами.

Зважаючи на те, що музейні фахівці здебільшого мають справу з історією в опредмеченій формі, особлива увага приділяється нумізматиці, сфрагістиці, геральдиці, історії костюма, побутових речей, озброєння і військового спорядження, нагород, техніки тощо. Паралельно використовуються всі можливості для ознайомлення студентів із відповідними колекціями музеїв України.

Протягом п'яти років студенти засвоюють комплексний курс «Музеєзнавство» за такою послідовністю: історія музейної справи, технічні засоби музейної роботи та обладнання музеїв,

наукове комплектування музейних фондів та фондова робота, науково-дослідна робота музею, експозиційна робота, система соціальних музейних комунікацій, охорона пам'яток історії та культури, реставрація та консервація музейних пам'яток, правове забезпечення, економіка, організація та управління музейної справи. Перелічені курси є оригінальними авторськими розробками викладачів Академії, їх доповнюють спецкурси «Мовна майстерність» та «Сценарна майстерність».

На високому рівні викладаються історія світового і вітчизняного мистецтва, історія світової та вітчизняної літератур, що разом з додатковою підготовкою надають можливість вихованцям відділення працювати в музеях художнього та літературного профілів.

П'ятирічний термін вивчення іноземних мов (англійської, німецької, французької), а також давньоруської та латинської знімають для випускників перешкоди у роботі з музейними і архівними письмовими джерелами та музеєлогічними працями зарубіжних авторів. Під час навчання студенти обов'язково опановують роботу з ПЕОМ. Тому майбутні музеє-

знавці володіють новітньою фаховою інформацією, обізнані зі спеціальним програмним забезпеченням, мають відповідні навички практичної роботи.

З метою кращого засвоєння знань та набуття студентами необхідного професійного досвіду передбачаються фахові практики: археологічна (I курс), архівна (II курс), музейно-екскурсійна (III курс), музейно-виробнича (IV курс) та переддипломна (V курс).

Кваліфікаційні курсові роботи віддзеркалюють типовий цикл музейної діяльності: а) наукове дослідження теми на основі джерел та спеціальної літератури; б) розробка виставкового та експозиційного проектів на базі проведеного дослідження; в) складання програми функціонування нового експозиційного твору в системі музейної комунікації.

Дипломні роботи випускників відділення мають комплексний, тобто історико-музеологічний характер і практичну значущість для розвитку вітчизняної музейної справи. Інколи виконуються на замовлення відомчих, громадських та державних музеїв.

Особливістю навчально-наукового процесу є цілеспрямована інтерпретація історичної спадщини з позиції культурології, виявлення та використання її потенціалу в креативному просторі сучасної культури і презентація здобутих результатів музейними засобами.

Результати роботи регулярно оприлюднюються на наукових конференціях з питань музеєзнавства та історичного краєзнавства, публікуються на сторінках спеціального видання ХДАК «Культура України».

З 1998 р. кафедру очолив Кравченко Володимир Васильович, доктор історичних наук, завідувач кафедри історії України та музеєзнавства, відомий український учений-історіограф, автор більше 50 наукових публікацій, у тому числі 3-х монографій, здійснює керівництво навчальним процесом за новітніми сучасними програмами, приділяючи особливу увагу оновленню навчально-методичної та наукової роботи.

Він один із засновників відновленого Харківського історико-філологічного товариства. Засновник і керівник Харківської філії Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Головний редактор міжнародного історико-культурологічного збірника «Схід-Захід».

Нині на музейному відділенні навчаються 80 майбутніх фахівців, а за весь період свого існування підготувало понад 150 спеціалістів. Випуск-

ники майже наполовину оновили колективи провідних музеїв Харкова, поповнили місцеві музеї у Чугуєві, Красноградi, Вовчанську, Лозовій, Змійові, Ізюмі тощо, міські музеї Полтави, Сум, Запоріжжя, Керчі, Херсона, Севастополя, Ялти. Певна кількість вихованців отримала роботу в музеях Москви, Санкт-Петербурга, Ставрополя.

Окрім музейної сфери молоді фахівці працюють викладачами вищих та середніх навчальних закладів, інспекторами регіональних управлінь культури та пам'яткоохоронних організацій, кореспондентами телебачення та періодичних друкованих видань, консультантами з питань соціальної комунікації, експертами антикварних салонів, дизайнерами виставок та інтер'єрів тощо. Педагогічний колектив відділення намагається підтримувати постійні зв'язки зі своїми вихованцями, у разі необхідності надавати методичну допомогу в роботі.

Музеєзнавчий напрям у діяльності кафедри тісно пов'язаний з історичним. Викладачі кафедри продовжують вивчати історію Болгарії, медієвістику, історію України. Створюються нові навчальні посібники з історії України (доценти І. С. Плахтій, С. В. Шефель), оригінальні спецкурси, зокрема «Історія Оттоманської імперії та Кримського ханства» (доц. С. В. Шефель), «Національне питання в сучасному світі» (доц. С. Ю. Страшнюк), продовжуються історико-краєзнавчі дослідження. Свідченням цього є монографія С. В. Потрашкова «Харьковские полки: три столетия истории». Під науковим керівництвом В. З. Фрадкіна здійснено видання біобібліографічного покажчика, присвяченого видатному українському вченому М. Ф. Сумцову; готується до видання збірка матеріалів «Слобідська Україна в записках мандрівників» під редакцією проф. В. В. Кравченка. Започатковане кафедрою з ініціативи її нинішнього завідуючого нове періодичне видання «Схід-Захід» створює умови для обміну думками між науковцями України та Західної Європи і аналізу вітчизняних культурно-історичних здобутків у широкому європейському контексті. З наступного навчального року планується впровадження додаткової кваліфікації «викладач історичних дисциплін».

Факультет по роботі з іноземними студентами

Наталя Іванівна МЕЛЬНИК,
декан факультету

Підготовку фахівців для зарубіжних країн Академія розпочала з 1975 року. З того часу магістерські дипломи академії одержали випускники — представники 24 країн Європи, Азії, Африки, Латинської Америки.

З самого початку рівень підготовки на факультеті набув досить високого рівня. Показником рівня фахової підготовки іноземних громадян в академії є те, що значна кількість його випускників посідають високі адміністративні посади в установах своїх країн: очолюють національні бібліотеки, відділи, працюють у галузевих міністерствах, центрах наукових досліджень, науково-дослідних інститутах, музеях, коледжах, профспілкових школах, управліннях державних адміністрацій. Так, випускники академії, громадяни Ефіопії: Теволде Стефанос — начальник відділу документів національної університетської бібліотеки (м. Аддіс-Абеба, Ефіопія), Вельде Безабез Феліке — начальник відділу бібліотек Міністерства культури Ефіопії і викладач університету; громадяни Конго: Еленге Шан П'ер — керівник культурного центру м. Браззавіль (Конго), Дьедене Майонго — директор національної бібліотеки Республіки Конго; громадяни В»єтнаму: Ву Кім Лон — директор бібліотеки в інституті мистецтв,

Нгуєн Тхі Донг — директор наукової бібліотеки ЦСУ В»єтнаму, Чан Хуанг Бао — директор бібліотеки м. Ханоя, громадянка Йорданії Аль Кусус Інаїр — директор бібліотеки університету в м. Карака (Йорданія).

Накопичений досвід роботи з іноземними студентами, зростання їх контингенту викликали необхідність створення відповідної навчальної структури — деканату по роботі з іноземними студентами. Його було створено під час перебудови всього навчального процесу в академії (в той час — інституту). Перший декан — доцент Шматова Світлана Євгенівна доклала чимало зусиль для становлення деканату, вдосконалення навчального процесу. Втрачені за роки стагнації зв'язки з деякими країнами поновлюються. Так, у 1992 р., після перерви майже в тридцять років, приступає до занять перша група китайських студентів.

У 1998 р. деканат очолила Мельник Наталя Іванівна. Її базова освіта — Горлівський державний інститут іноземних мов, володіння французькою та німецькою мовами, культура і доброзичливість стали тими чинниками, що не лише полегшують процес спілкування з іноземними абітурієнтами, а й їх залучення до навчання в академії.

Нині факультет є досить солідною структурою. До його складу входить підготовче відділення, яке функціонує на госпрозрахункових засадах. За період роботи накопичено значний досвід навчання іноземців як російської, так і української мов, розроблені авторські програми викладачами академії, і провідними фахівцями підготовчих факультетів вузів м. Харкова.

Для роботи з іноземними студентами академія видає спеціальну навчальну та навчально-методичну літературу, придбає підручники та навчальні посібники.

Використовуючи досвід роботи в академії, підготовлені відповідні навчальні плани, методична документація.

Свою готовність навчатися в академії виявляють безпосередньо або через посередницькі фірми громадяни Марокко, Ізраїлю, Йорданії, Туреччини, Афганістану, Китаю, Ірану, ОАЕ, Нігерії, США, Ефіопії, Японії та інших країн. Така зростаюча зацікавленість гуманітарною освітою гарантує досить стабільний потік абітурієнтів до вузу. Про це свідчать і результати співробітництва академії у межах Асоціації навчальних закладів, діяльність якої спрямована на розвиток міжнародних контактів

вузів м. Харкова.

Нині в академії на основних факультетах, підготовчому відділенні та в аспірантурі навчаються понад 200 іноземних громадян з 19 країн.

Налагодженість міжнародних зв'язків, їх стабільність дозволяють планувати цю роботу на перспективу. В академії видаються збірки сумісних наукових статей аспірантів та стажерів, які працюють під керівництвом провідних викладачів професорсько-викладацького складу Академії.

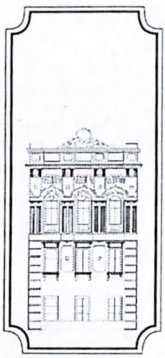

Комп'ютерний центр

Комп'ютерний центр ХДАК створено у 1997 р. за підтримкою Міжнародного фонду «Відродження» Дж. Сореса.

За своїм призначенням комп'ютерний центр орієнтований на обслуговування викладачів, співробітників, студентів академії, які завершили курс спеціальної підготовки. Всі викладачі, які бажають працювати на комп'ютері, проходять обов'язкову спеціальну підготовку за допомогою персоналу центру.

Керують роботою комп'ютерного центру його завідуючий — інженер-програміст Сергій Вікторович Белімов, який закінчив Харківський політехнічний університет, та інженери-програмісти Володимир Геннадійович Гайворонський, Олександр Валерійович Коваленко, інженер-оператор Юлія Михайлівна Грек. Велику допомогу в створенні комп'ютерного центру надав інженер-програміст Михайло Миколайович Головня, який пройшов стажування в США.

Центр обслуговує з науковими та загальноосвітніми цілями користувачів і надає такі інформаційні послуги:

— користування комп'ютером в локальній мережі ХДАК;

— робота в глобальній інформаційній мережі Інтернет;

— користування послугами електронної пошти.

Центр здійснює велику роботу по створенню прикладного програмного забезпечення для обліку і аналізу інформації щодо самого центру, академії, студентів усіх форм навчання, а також Web-сторінку академії. Підготовлено до використання пакет програм стосовно обліку і аналізу даних про контингент студентів.

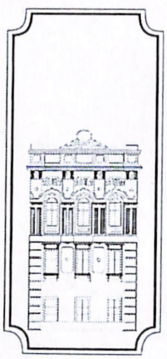

Сторінки історії бібліотеки ХДАК

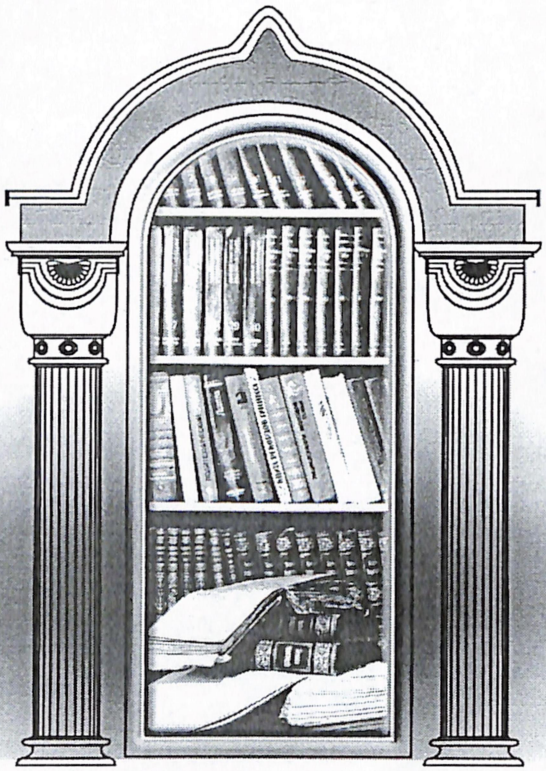

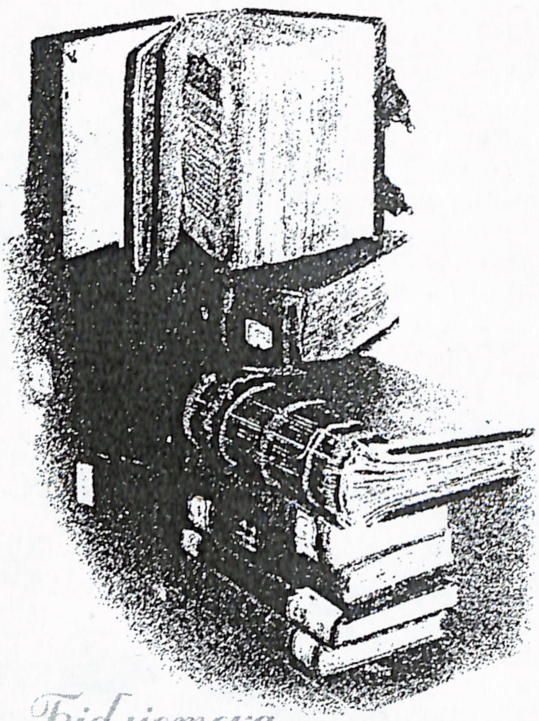

Bibliomera

Про бібліотеку довоєнних часів ми знаємо краще зі спогадів її чи тачів, аніж з наукових публікацій та архівів. Бібліотека мала цінний фонд, рідкісні видання з автографами письменників, поетів, фахівців бібліотечної справи, книгознавців — частих гостей інституту і бібліотеки. Бібліотека добре комплектувалася іноземними журналами з питань книгознавства, бібліографії ще з 20-х років На початку 1941 р. фонд бібліотеки Харківського бібліотечного інституту налічував понад 130000 примірників.

Бібліотека відновила свою роботу, перервану війною, 10 липня 1947 р. Фактично її було створено заново. Вона одержала дві суміжні кімнати площею 152,9 м^2, де розмістилися книгосховище та читальний зал. Обробка літератури, комплектування кабінетів, видача бібліографічних довідок проводились між стелажами книгосховища. Не вистачало обладнання. Протягом навчального року всі книги були на підлозі. Лише влітку 1948 р. їх підняли на металеві стелажі.

З нуля довелося починати і комплектування. Від довоєнних фондів не збереглося жодного примірника. При відокремленні бібліотечного інституту від педагогічного в бібліотеку передали 90 примірників довідково-бібліографічних видань. Коштів на комплектування не вистачало. До плану комплектування посібниками бібліотеку не включили, тому вдалося «добути» лише окремі примірники підручників з бібліотечного колектора, книжкових крамниць, букіністики. Майже зовсім не було книг з бібліотечної справи та бібліографії. Поступово фонд бібліотеки збільшувався. На 1.01.1948 р. він становив 6593 примірники.

Першою завідуючою бібліотекою була Євгенія Михайлівна Борисова. Саме вона організовувала роботу бібліотеки у тяжких умовах перших післявоєнних років. Випускниця 1936 р. Українського бібліотечного інституту, Є. М. Борисова була високоосвіченою людиною, мала досвід практичної та викладацької роботи в галузі бібліотекознавства. Старшина медслужби, учасниця героїчної оборони Сталінграда, людина ініціативна, наполеглива у праці, вона користувалася повагою в колективі, мала великий авторитет. У 1949 р. Є. М. Борисову переведено на викладацьку роботу; 1949–1970 рр. — завідує кафедрою дитячої літератури, 1970–1975 рр. — викладач цієї кафедри.

Маленький штат працював напружено і самовіддано, і це дало свої результати. Укомплектовані літературою п'ять навчальних кабінетів, організований алфавітний каталог. Влаштовували виставки літератури, разом із кафедрами проводили читацькі конференції, огляди літератури, відбувалися зустрічі з видатними письменниками: О. Гончаровим, С. Михалковим. Розпочалась робота по підвищенню кваліфікації бібліотекарів.

Навколо бібліотеки згуртувався читацький актив, який допомагав у роботі з каталогами, обслуговуванні, організації масових заходів. За допомогою спеціальних кафедр студенти-практиканти оформляли алфавітний каталог, вели роботу по створенню систематичного каталога.

Вимоги до бібліотеки зростали, все гучніше лунала критика на її адресу. Один за одним приходили і залишали бібліотеку завідувачі (за 10 років їх змінилося п'ятеро), а колектив бібліотеки залишається перед нерозв'язаними проблемами: приміщення, обладнання, штати. Вже у 1956–1957 навчальному році фонд бібліотеки зростає до показників воєнного періоду.

Привернути увагу адміністрації та громадськості до потреб бібліотеки, змінити ставлення до її невеликого, але працездатного колективу на краще вдалося ст. викладачеві кафедри фондів Кумок Дорі Анатоліївні, яку тимчасово було переведено на посаду завідувача бібліотеки. Її діяльність на цій посаді (27.03–27.10.1960) сприяла стрімкому розвитку бібліотеки. Подальші успіхи бібліотеки пов'язані з плідною діяльністю на посаді завідувача бібліотеки Т. Ф. Марченко (1960–1963 рр.).

У 1961 р. бібліотеку переведено у нове, більш придатне для роботи приміщення.

У просторому приміщенні абонемента виставлено для користування систематичний каталог, стелажі з зібраними в єдиний фонд енциклопе-

діями та довідниками, які раніше знаходилися в різних підрозділах бібліотеки. Це були перші кроки до впорядкування довідкового апарату. Хоча бібліограф поки що працював за стелажами книгосховища, були створені певні умови для довідково-бібліографічного обслуговування.

У бібліотечній роботі помічалися деякі зрушення: розробляли тематичні картотеки, складали рекомендаційні списки літератури.

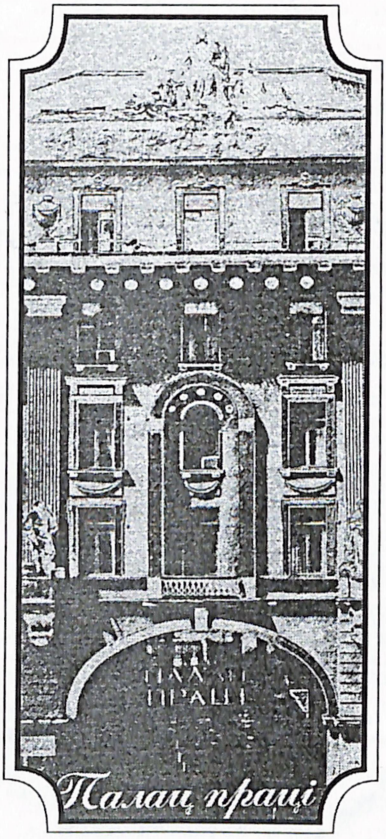

При бібліотеці працював студентський рецензентський гурток. Кращі рецензії на книжкові новини, що писали студенти, публікували у стінніві — бібліографічному бюлетені «Голос читача».

З метою інформування читачів про нові надходження до бібліотеки започатковано відкриті перегляди літератури (прообраз майбутніх «Днів інформації»). До підсумкової наукової конференції 1963 р. підготовлено виставку «Друковані праці викладачів». З цього часу такі виставки, а згодом відкриті перегляди стали щорічними і організовуються понині.

В ці роки налагоджувалося комплектування, яке здійснювалося за заявками кафедр з урахуванням їх потреб. Книги надходять з бібколектора, книжкових крамниць Харкова, Москви, Ленінграда, Києва та інших міст. Встановлено тісний зв'язок з Московським та Ленінградським бібліотечними інститутами, Всесоюзною книжковою палатою, іншими установами та вузами.

Життя вимагало від колективу бібліотеки зробити її взірцем, на прикладі якого могли б вчитися майбутні бібліотечні працівники. Двадцять п'ять років (1963–1988) очолювала бібліотеку Лариса Гаврилівна Мішустіна (Ключко), з ім'ям якої пов'язано багато добрих починань, невтомний пошук нових, досконаліших форм роботи.

Велика увага приділялася книжковому фонду. Він поповнювався підручниками з суспільно-політичних дисциплін, технічної бібліографії та ін. Але не вистачало книг з клубної роботи, історії театру, НТІ.

Протягом 1964/65 навчального року придбано 15.731 примірників. На 1.07.67 року фонд налічував 176247 примірників. У 1967/68 навчальному році бібліотека одержала 249 назв журналів, 34 газети. У 1965 р. здійснила переоблік та упорядкування фонду абонемента, а в наступні роки — багатьох навчальних кабінетів.

Значно зросла видача літератури: якщо у 1958/59 навчальному році книговидача складала 39139, у 1968/69 рр. — 224269, то у 1978 — 412805 примірників.

У 1966 р. уведено єдиний читацький квиток, який надавав право на користування книгами всіх відділів бібліотеки та кабінетів. Обслуговування читачів здійснювалося на загальному та заочному абонементах, у читальному залі. У 1964 р. відкрито філію абонемента в гуртожитку №1. На абонементі бібліотеки впроваджено організацію масової видачі літератури на початку навчального року. Обслуговували згідно з чітким гра-

фіком за факультетами, курсами, групами. Кожен студент отримував заздалегідь підготовлений комплект підручників, пам'ятку читачеві і «Зобов'язання читача». Завдяки такій організації забезпечили підручниками всіх студентів за короткий строк.

Заочний абонемент крім м. Харкова обслуговував студентів-заочників Львівського консультаційного пункту, Київської філії. Підручники та навчальні посібники видавалися під час сесії на місці, розсилалися поштою на замовлення. Щоб краще забезпечити студентів підручниками за всіма курсами, виявлялися мешканці одного міста, району, селища. Серед них призначали відповідального, який одержував повний комплект підручників і на місці регулював користування ними. Впроваджено відкритий доступ до частини фонду читального залу, що поліпшило обслуговування читачів. Для кращого забезпечення читачів, які працювали над дисертаціями, активно використовували МБА.

На заочному абонементі бібліотеки знаходився фонд платних видань інституту: лекції, монографії, матеріали конференцій. Їх розповсюджували серед студентів, надсилали багатьом науковим, обласним та районним бібліотекам УРСР, СРСР, обласним та районним відділам культури. Так, лише за 1969 р. було реалізовано 6578 примірників.

Разом із кафедрами бібліотека влаштовує літературні вечори, читацькі конференції, зустрічі з видатними діячами літератури, науки, мистецтва. Гостями студентів були композитор А. Хачатурян, диктор центрального телебачення В. Балашов, польський письменник Сат Ок, герой Великої Вітчизняної війни, учасник партизанського руху, колишній студент інституту (випуску 1937) Г. А. Балицький та багато інших. Зацікавлювали читачів організовані бібліотекою читацькі конференції за популярними творами сучасної художньої літератури: Ю. Распутіна «Живи и помни», трилогією Ю. Германа «Дело, которому служишь»; конференції на етичні теми: «Проблеми моралі в радянській художній літературі» (Ч. Айтматов «Белый пароход», В. Биков «Сотников», Б. Васильєв «Иванов катер»). Багатолюдною була читацька конференція за творами В. Аксьонова з участю письменника. Особливо велику зацікавленість викликала поезія. Саме тому бібліотека організовувала зустрічі студентів із харківськими поетами І. Муратовим, Б. Чичибабіним, В. Левіним, поетичні вечори «Мій улюблений поет», «Поети-харків'яни, що загинули у Великій Вітчизняній війні» та ін. У переповненому актовому залі відбувся творчий вечір улюбленця молоді Є. Євтушенка.

Студенти — не лише слухачі. Вони й активні учасники масових заходів бібліотеки. Так, на літературному вечорі «Сучасна українська поезія» поряд із віршами сучасних українських поетів студенти читали і свої власні вірші.

У ці роки значно зросла кількість книжкових виставок. Якщо в 1964/65 навчальному році їх було 36, то у 1978 р. — 63. Добре оформлені, актуальні, різноманітні за тематикою, вони допомагали ґрунтовніше осмислити події політичного і культурного життя, знайомили з історією науки,

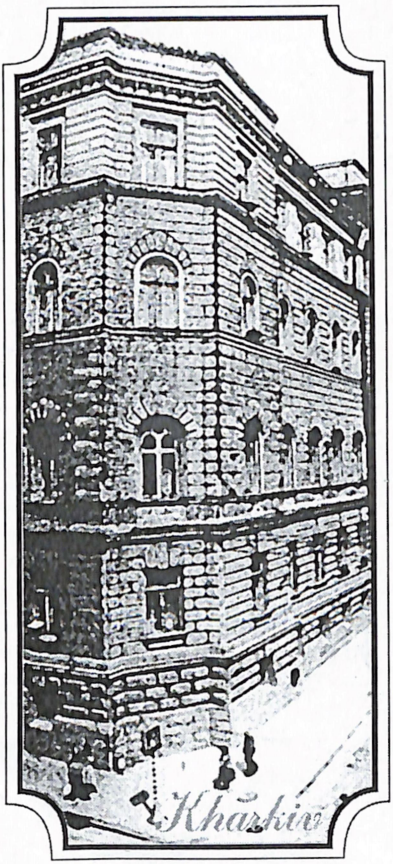

культури, мистецтва. З цією ж метою оформлювали відкриті стелажі та книжкові полиці. Великого поширення набули бібліографічні огляди в академічних групах. Вони користувалися популярністю, завжди мали великий попит. З оглядами виступали співробітники бібліотеки, до їх проведення залучалися викладачі (В. М. Айзенштадт, А. З. Житницький, Є. М. Борисова та ін.).

Поряд із визначними подіями суспільного і культурного життя все більше уваги приділялося вихованню любові до майбутньої професії. Великий успіх мала читацька конференція «Моя улюблена професія — бібліотекар». Вихованню любові до професії сприяли бібліографічні огляди в академічних групах: «Вони були бібліотекарями», «Образ бібліотекаря у художній літературі», «Образ культосвітнього працівника в художній літературі»; книжкові виставки: «Бібліотекар — посада душевна», «Мистецтво книги», «Книга — велика сила», «Справа, якій ти служиш»; рекомендаційні списки: «Моя улюблена професія — культосвітній працівник», «Чудо, ім'я якому книга».

Яскраві враження залишили у читачів організовані бібліотекою зустрічі з професором Ленінградського інституту культури П. Є. Берковим, співробітником бібліотеки ім. Леніна Н. Є. Добриніною, співробітниками редакції «Літературної спадщини», видатними книгознавцями Ленінграда, Варшави.

60-ті роки позначилися здобутками і в бібліографічній роботі: робота над укладанням покажчика «Друковані праці викладачів та співробітників Харківського державного інституту культури» в співавторстві зі співробітницею кабінету бібліотекознавства О. П. Насоновою, укладено рекомендаційні списки літератури найрізноманітнішої тематики: «Шевченко і книга: бібліографічні матеріали», «Радянська культура за 50 років», «Підготовка кадрів культосвітніх працівників у СРСР», «Наукова організація праці у вузі» та ін. Особлива увага приділялася бібліографічній розробці російсько-українських літературних зв'язків. У «Нових книгах УРСР» (1960.— №2.— С. 32–35) надруковано підготовлений бібліографічний огляд: Т. С. Раскіна , «А. П. Чехов і Україна». До ювілею М. Ю. Лермонтова укладено покажчик «М. Ю. Лермонтов і Україна», опубліковано критико-бібліографічні огляди наукової літератури (Т. С. Раскіна, М. Ю. Лермонтов в оцінці українського радянського літе-

ратурознавства // Бібліотекознавство і бібліографія. — Х., 1996.— Вип. 3.— С. 115–125).

У ці роки впроваджено такі форми інформаційно-бібліографічної роботи, як «Листки термінової інформації», які інформували викладачів про надходження до бібліотеки книг на замовлення кафедр, про цікаві публікації у періодичних виданнях. Вони використовувалися і в наступні роки, скасовані лише з появою «Сигнальних карт».

Поряд із відкритими переглядами книжкових надходжень проводилися ретроспективні тематичні перегляди літератури, які допомагали розкривати фонди бібліотеки, пропагувати літературу з книгосховища («По країнах та континентах», «Літературна спадщина», «По сторінках книжкових серій» та ін.). Тематичні перегляди літератури користуються популярністю понині.

Постійне збільшення обсягу і складності робіт, підвищення вимог при хронічному дефіциті кадрів зумовили необхідність введення чіткої організації праці, підвищення кваліфікації кадрів. Ця робота ведеться у 60–70-ті роки постійно. Розроблено документацію, що регламентує роботу бібліотеки: положення про бібліотеку, її відділи, посадові інструкції співробітників, положення про каталоги, картотеку журнально-газетних статей, технологічні інструкції. Співробітники вивчали передовий досвід кращих бібліотек м. Харкова і бібліотек споріднених вузів. Регулярно відбувалися заняття по підвищенню кваліфікації, огляди нової літератури з бібліотечної справи. Працівники бібліотеки відвідують наукові та науково-практичні конференції, що проводяться в інституті; засідання кафедр з цікавою для бібліотеки тематикою. Керівництво бібліотеки та її співробітники — активні учасники методичного об'єднання вузівських бібліотек, часто виступають з доповідями на нарадах об'єднання («Види бібліографічних оглядів», «Методика підготовки книжкових виставок», «Картотеки відділу комплектування» та ін.). Дбайливо виховуються молоді кадри. Перший рік роботи молоді бібліотекарі працювали під керівництвом і з допомогою досвідчених наставників.

Бібліотека постійно надавала методичну допомогу лаборантам, організовувала для них заняття з правил бібліографічного опису літератури, обліку фонду, складання каталогів і картотек. Ці заняття сприяли поліпшенню роботи кабінетів.

Початок 70-х років позначився успіхами на всіх ділянках роботи інституту. Одержано новий навчальний корпус. Зміцнилася матеріальна база інституту. Дещо поліпшуються і умови роботи бібліотеки. У нове приміщення переведено заочний абонемент, збільшилася площа читального залу. Бібліотека одержала новий читальний зал — для викладачів і студентів 4-го курсу. У 1973 р. бібліотеку ХДІК нагороджено почесною грамотою Міністерства культури УРСР та республіканського комітету профспілки працівників культури.

У 1977 р. почав працювати читальний зал у гуртожитку № 2. Збільшилася кількість навчальних кабінетів. Зросли і упорядковані книжкові фонди.

У 70–80 рр. широкого розповсюдження набувають тематичні картотеки з окремих актуальних питань. Їх кількість зростала з кожним роком (у 1970–71 рр.— 17.). Згодом така практика була визнана недоцільною, а

попит на літературу з актуальних питань задовольнявся завдяки детально розробленим розділам каталогів і картотеки журнально-газетних статей.

Тривала наукова діяльність. Окремими частинами публікувався «Бібліографічний покажчик друкованих праць викладачів та співробітників Харківського державного інституту культури» (уклад.: Т. С. Раскіна і О. П. Насонова, видано пам'ятку «Читачеві про бібліотеку»).

Поширювалася робота по розповсюдженню бібліотечно-бібліографічних знань. У 1972–73 навчальму році зроблено перші кроки в бібліотечно-бібліографічній орієнтації студентів факультету культурно-освітньої роботи. Розроблено програму з основ інформатики, бібліотекознавства та бібліографознавства для студентів 1 курсу цього факультету. Спочатку вони проводилися за 4-годинною, а згодом 8-годинною програмою. Були впроваджені бібліографічні заняття з молодими викладачами музичних кафедр.

Одним із провідних завдань бібліотеки у 70-ті роки було налагодження наукової інформації і, насамперед, організація мережі інформаторів-референтів кафедр.

З жовтня 1977 р. бібліотека почала видавати і передавати на кафедри «Бюлетень нових надходжень у бібліотеку ХДІК». Інформація наблизилася до споживача. Міцніє зв'язок бібліотеки з кафедрами. З 1977 р. впроваджено «Дні кафедр». Такі заходи були згодом організовані майже на всіх кафедрах обох факультетів. Вони виявилися зручною і корисною формою роботи, сприяли більшому взаєморозумінню і контакту.

Значні зрушення в інформаційній роботі відбулися у 80-ті роки.

За наказом ректора інформаційна робота в інституті покладалася на інформаційно-бібліографічний відділ бібліотеки. У 1982 р. відділ одержав окреме приміщення і дві штатні посади для налагодження інформаційної роботи. Створено сектор інформаційної роботи. Пошуки найпридатніших для інституту форм роботи тривають. Іде копітке вивчення галузевої літератури та досвіду інформаційної роботи вузів Харкова, інститутів культури країни, розробка регламентуючих документів, що визначили функції служби інформації: положення про службу наукової інформації, положення про дні інформації, посадові інструкції співробітників, які здійснювали інформаційну роботу, положення про інформаторів кафедр,

розроблено і впроваджено анкети абонентів систем ДЗК і ВРІ, анкети-замовлення на одержання інформації.

У складі довідково-інформаційного фонду виділено фонд авторефератів дисертацій, фонд ксерокопій статей з питань культури, культосвітньої роботи, бібліотечної справи.

Розробка і впровадження цілої низки службових інформаційних картотек (поточної інформації, надісланої інформації, талонів зворотного зв'язку), анкетування з метою виявлення інформаційних потреб, розробка фактографічної картотеки «Вузи та факультети культури», папок-досьє «Керівні матеріали з питань культури» та «Історія ХДІК» — це далеко неповний перелік виконаних робіт.

Використовуючи різноманітні форми і методи інформаційного обслуговування фахівців, інформаційна служба узгоджує свою діяльність з потребами інституту.

З 1988 по 1995 рр. бібліотеку ХДІК очолює Валентина Семенівна Шендрик, яка багато років працювала у бібліотеці і очолювала відділ обслуговування. У пошуках оптимальних рішень неодноразово змінювалася структура бібліотеки. Так, у 1990 р. читачі могли скористатися послугами п'яти читальних залів, двох абонементів, 18 кабінетів кафедр, а вже у 1991 р. читальний зал факультету культосвітньої роботи реорганізовано в абонемент.

Основний напрям у бібліографічній діяльності в 90-ті роки — бібліографічне та інформаційне забезпечення проблем вищої школи. Бібліографи брали активну участь в інформаційному забезпеченні роботи вузу над темою «Психолого-педагогічне забезпечення інтенсифікації навчального процесу у вузах культури». Складаються списки літератури: «Навчальний процес: шлях інтенсифікації» (1991), «Заочна освіта у вузах України» (1992), «Концепція розвитку вищої освіти» (1992), «Вступні іспити у вузах України».

З 1991 р. бібліографи започатковують консультації викладачів з питань оформлення депонування рукописів.

Складено картотеку авторефератів, упорядковано їх фонд. На замовлення кафедр розроблені картотеки «Вища освіта України: нові законодавчі акти» (1993), «Багатоступенева підготовка фахівців» (1993).

Підготовлено і видано дайджест «ХДІК: Що написано пером». До

65-річчя інституту складено бібліографічний покажчик праць викладачів.

У своїй роботі бібліотека використовує новітні інформаційні технології. Розроблена стратегія входження до інформаційного простору. Створено автоматизовані робочі місця. З 1997 р. ведеться електронний каталог на нові надходження. На його основі друкуються бюлетені нових надходжень, списки сигнальної інформації, картки для алфавітного та систематичного каталогів. Довідковий апарат відредаговано. передбачається робота по конверсії каталогів у електронну форму. Особлива увага надається створенню БД «Праці викладачів ХДАК (1947–1998 рр.)». Розробляється лінгвістичне забезпечення БД. Значно зросла зацікавленість співробітників автоматизацією технологічних процесів. У недалекому майбутньому будуть автоматизовані всі ланки діяльності бібліотеки, лише за таких умов впровадження ПЕОМ матиме максимальну віддачу.

З гарним настроєм бібліотекарі зустріли перший Всеукраїнський день бібліотек. Він був доброю нагодою згадати ветеранів бібліотеки, тих, хто сумлінно і натхненно працював у ній багато років. Це і завідувачі Є. М. Борисова, Є. М. Гандельман, Д. А. Кумок, Т. Ф. Марченко, Л. Г. Мішустіна (Ключко), В. С. Шендрик; патріоти бібліотеки, які створювали бібліотеку заново — К. Я. Красильна, О. А. Науменко (Слюсарева), колишній молодий спеціаліст О. Литвиненко, яка працювала лише декілька років, але зуміла завоювати любов і прихильність читачів і колег завдяки своїм знанням і професіоналізму. Тривалий час працювали у відділі комплектування та обробки літератури Е. Я. Черніловська, Л. А. Пепенко. Успішною була робота на посаді завідувача відділу І. Куропаткіної, обізнаними фахівцями були бібліографи Л. І. Карамишева (Білоусенко), М. І. Гура, Т. І. Колісніченко. Більше 40 років успішно працюють бібліограф Т. С. Раскіна, бібліотекар Т. К. Котенко, більше 20 років — бібліотекар, а нині — завідувач відділу обслуговування В. Г. Тополевська, бібліотекар О. В. Казакова, близько 20 років — бібліограф С. В. Євсєєнко, бібліограф, а нині завідувач довідково-бібліографічного відділу — О. М. Онуфрієва.

У бібліографічному відділі вивчали досвід практичної роботи Л. Акімова (викладач КДУК), Г. Д. Запорожська (Ковальчук), Т. П. Самійленко (доцент кафедри бібліотекознавства), Л. І. Курило (вчений сек-

ретар ХДАК), В. Т. Петрикова (викладач кафедри бібліографознавства) та ін.

Закінчилося свято, і бібліотекарі знову повертаються до своїх читачів: видають документи, надають консультації.

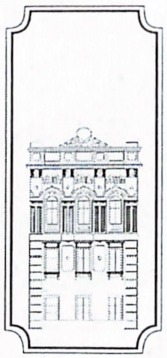

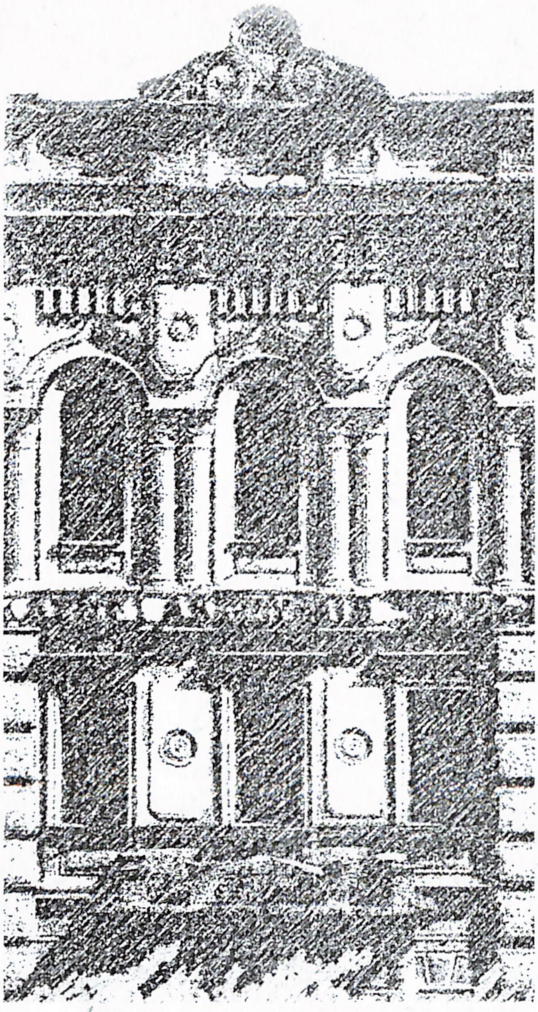

Зміст

Основні етапи становлення та розвитку академії 3

Ректорат академії 5

Керівники відділів 8

З історії Харківської державної академії культури 11

Професорський склад академії 27

Факультет бібліотекознавства та інформатики 65

Кафедра бібліотекознавства 72

Кафедра бібліографознавства 77

Кафедра інформатики 81

Кафедра літератури 85

Факультет документознавства
та інформаційної діяльності 89

Кафедра документознавства 92

Кафедра інформаційних технологій 97

Кафедра іноземних мов 102

Кафедра фізичної культури і здоров'я 106

Факультет народного музичного мистецтва 111

Кафедра хорознавства та хорового диригування 113

Кафедра українського народного співу
та музичного фольклору 118

Кафедра народних інструментів 124

Кафедра духових та естрадних оркестрів 131

Кафедра теорії музики та фортепіано 137

Режисерсько-хореографічний факультет 142

Кафедра режисури 145

Кафедра мовної майстерності 155

Кафедра хореографії 158

Факультет культурології 166

Кафедра історії та теорії культури 168

Кафедра філософії та політології 173

Кафедра економічної історії, теорії та менеджменту 178

Кафедра соціальної педагогіки 183

Кафедра соціальної психології 189

Кафедра історії україни і музеєзнавства 192

Факультет по роботі з іноземними студентами 200

Комп'ютерний центр 203

Сторінки історії бібліотеки ХДАК 205

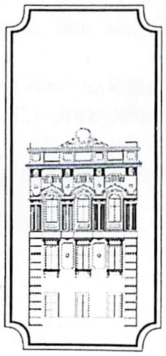

Харківська державна академія культури: до 70-річчя з дня заснування.
Монографія.
Василь Миколайович Шейко та авторський колектив.

Редактор Л. Ф. Торбовська
Технічний редактор К.К. Гордєєв
Дизайн обкладинки І.Р. Акмен

Підписано до друку 22.09.99. Формат 60x84,1/16.
Папір офсетний. Ум. вид. арк. 14. Облік.-вид. арк. 15,7.
224 с. Тираж 300. Зам. №17.

Адреса поліграфпідприємства: м. Харків,
пр. Московський, 122, к. 281.

ТОВ виробниче підприємство «Плеяда».

ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ
Литва
КНИГА РЕКОРДОВ ГИННЕССА